

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Germana Doctrina R. P. Thomæ Tamburini, Societatis Iesu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](#)

GERMANA DOCTRINA R. P. THOMÆ TAMBURINI SOCIETATIS JESU,

Perspicuè refellens impugnations R. P. VINCENTII BARONII
adversus illam allatas.

O P V S C V L V M

R. DOM. DON LUCII SANMARCO, Sacerdotis, & Caltanissetta
Dicececi Agrentina Vicarii F.

tium; illud interim Theophilii increpans tosicibus

J E S U S M A R I A.

M andatis parenti Reverendi P. Amoris Fraude
Quasitoris Gen. Venetiarum recognovit ex quin
explicationem in precepta Decalogi R. P. Thomae Tamburini
Legendo, & electa perpendendo, animo sublerabat, am
rans Opusculum, paucis plurima continebat; quod non
difficiliter extrahata; verum initibus reflectit utrumque
alios dispersa affluenter, & quod plurimi valerent, quicquid
refert. Vnde que corrigere minime, atque disserere, &
que excepti. Quapropter veluti opus solerter elaboratum, &
nullo offendens, pluribus favens, omnibus conduceat, &
quod sicut Audorem, signum, unctionem obtineat, quod
sidero, & effago. Datum in nostro S. Bonaventura Pat
riarum Canobio, ult. Aug. 1653.

Ego Fr. AGIDUS e MELO, Mon
deob. serv. Refor. Lech. Gen. S. Inst.
Diffinitior, ac S. Officier. Vener. Cois

5. Cur item non meminit Approbationis rati
onis ejusdem Decalogi reimpressi I. foliis in Belgio
anno 1660, que est breviula, & facile potest
loco notari, cum illam, ex ea conjectura collige
quod ipse Baronius viderit, quia hujus Belgicæ lo
cationis Dedicatoriam citat disp. 1. sect. 5. s. 1. ap
probatio autem est hujusmodi.

Hoc idem Th. Tamburini, è Soc. Jesu Sacrdotis Opus
mum, per quam utiliter imprimentur, cibis.
MATTHIAS NAVIUS Theol. Doct. Cam
Tornac. liber. Censor. 20. Febr. 1660.

6. Verum encomia hæc, & plura alia, (aperte enim
Institutum meum) negligamus; Quod ego in hoc
opusculo intendo, benignè Lector, ut id est, The
ophilum sapientissimum inter nostris facili ritus via
dicare; alios me sapientioribus id relinquo, sed mihi
Præceptoris doctrinam tam in justè insinuantam, &
sua gerimana luce legentibus offere, tenebrisque
quas offundit predictus Baronius, ab oculis minus
eruditorum (lapentes enim mea opera non radicem)
amovere. Nec per prolixas Disceptationes id fieri
mihi opus erit. Domi habeo, domique nascitur,
quæ rem expugnabunt. Omnia enim luce claras pa
tenduntur.

1. **A**TER Vincentius Baronius in
Theologia Morali, qui scribit
adversus laxiores Probabilistas,
præterim contra Caramuellem,
Anonymi nodos in Pat. Micro
num, Theophilum Raynaudum,
& Amideum Guinenum, ut Theophilum carpat,
inter cetera eundem reprehendit Disp. 1. sect. 5. artic. 2.
quod Opus in Decalogum R. P. Tamburini Conci
vis, & Præceptoris me approbaverit, & commenda
verit, præfixeritque dicto Operi impresso Lovani anno
1659 & iterum anno 1665. hæc verba.

2. Opus R. P. Thomæ Tamburini in Decalogum, post ac
curatam Theologorum recognitionem, annuentibus Majori
bus in Italia cuiusum, dignum est, iteratò cudi, ob doctrina so
liditatem, & in explicandis nodis conscientie perspicuitatem,
Idem videatur de Opusculis quibusdam moribus Expositio
Decalogi attextis. Neque vero Author à sola doctrina solidi
tate, & res dubias exponendi dexteritate, in his lucubratio
nibus commendandus est; sed etiam quia bonis moribus in
eisdem ex justè consuluit. Lugduni in Collegio S. Trinitatis 9. Febr. 1. 1658.

THEOPHIL. RAYNAUD. SOC. JESV.
CAROLUS DULIEV, SOC. JESU.

3. In ipso vestibulo (daveniam, Lector, utid non
taceam) adverto calumniam contra R. P. Theophilum:
nam cur Baronius non acculat talias approbatio
nes eidem Decalogo affixas? Nolo hic transcribere
Commendationes Patroni Soc. Jesu, quos Jansen
ista suspectos omnes habent, sed vi ex ampliis ex Min
oribus de Observantia reform. diuinxat, cuius testi
monium datum Venetiis, ubi primò excusum est di
ctum opus in Decalogum, est hujusmodi; & in eadem
pagina, in qua refertur Theophilus approbatio, refri
prium appetit, & tamendeo magnum Baronii silen

rebunt, si conferam duntaxat id, quod cavillatur Baronius cum eo, quod scribit Tamburinus. Admiraberis, prudens lector, qua fronte audeat quispiam aliquem carpere, quasi quid noxiunis dixerit excusando partem, non vero totum ex his, quae reprehensus cum prudentissimis limitationibus, commodisque explicationibus docet; immo qua fronte addat subinde aliquid de suo, parum scilicet, in referendis sententias, de necessaria fidelitate laborans. Nonne diu morabor, jam absque longiore pro omnino operam aggradior.

Sed prius legi hic, probra & dicteria, quae Baronius profert adverbius innocentem praecoptorem meum, ut scilicet, quo animo affectus is cum illo agat, ne sis nescius.

PROBRA, ET DICTERIA Baronii in Tamburinum.

A Pag. 71.a Paginam 83, in Titulo, & sive. Laxitates Tamburini, laxitates Tamburini, &c.

Dsp. 1. sect. 5. art. 2. pag. 71. Opus Tamburini in Decalogum auctas exaggeratasque habet OMNIUM Authorum libiores, & periculosaes opiniones.

Ibid. §. 2. pag. 73. Ego (axe) sita (ut Tamburinus) de abducitur, aut ad minus diminutis divine legis principiis partibus sequirem, aut scriberem, reverer illam ex Scriptura sententiam, Vx qui dicitur bonum malum.

Ibid. pag. er. d. Relatae opiniones (Tamburini) adeo à sebūt totius Ecclesie, ab aequitate humana, & à reverentia in legendem divinam aliena, ut ex Curati (Parisienibus) annis doctissimus in illas librum meditaretur, titulo ANTIIDECALOGI cum hoc versu. Tempus faciendo, Domine, disipavero ita egen tuam.

Ibid. Pag. 74. Cum Curati Parisiensis obtinuerint probabili Apologiam Casuistarum, frustra fore monent toti Episcoporum censuras, & facultatis Parisiensium, summi que Pontificis decreta, que pernicioseos errores, quibus secat illi liber, damnatur, si pari audacia lieeat, eosdem errores evulgare, & mutatis Authorum nominibus interpolare, id verò evenisse, editione Tamburini Operis in Decalogum Lundini saecula, cuiusplura exemplaria Parisios delata sunt, nec solum damnaeos Apologia erroros ex libro contentos proponari, sed adda atrociores, qui adeo ab omni aequitate, & pietatis sensu abhorreant, ut unus videatur scopus huic Authori (Tamburino) constitutus: nempe, comprobare, in quam cœcitatatem devenire posit mens humana, ubi relatio Fidei, a traditione lumine, ac tramite suis se permisit cogitationibus abripi. Conqueruntur (idem Curati) non partem Religionis ex operae lacitatem, sed totam funditus everti, & cœcitatatem.

Et paulo post. illud etiam (idem Curati conqueruntur) legibus Ecclesiasticis his maxime, quibus jejunia instituantur, arguiūt pudenda, & ridicula. (Deus me ajuvet, Ubinam in gravissimo opere Tamburini sunt haec pudenda, & ridicula.) Denique principia constituta in corruptelis inducendis & excusandis, que adeo late patente, ut nullum sit scelerum genus adeo insolens, & horrendum, quod his regulis defendi, & honestari nequeat.

Quare, ut moderatus, quam serat rei atrocitas, loquantur, verisimile pronuntiant, hujusmodi Ethicem (Tamburini) tanto studio per totum orbem sharlam minime Christianam esse, quandoquidem hominis Christiani bonum mente extinguit, nec Hebream, ac Pharisacam, cum procul abiciat, quam Iudei summè colebant, legis littaram & externi hominis probitatem, quam Pharisai preferabant; nec debere Philosophicam, & humanam dici, cum

Pars. II.

infensa sit aequitati naturali, Fidei humanae, & sensui communis, quibus Philosophia humana, ut certis regulis, adharet; nec Civilem, aut Politicam esse censendam, cum societas humanae fundamenta convellat, & que hujusmodi Ethicam admittent Regna, & Imperia, brevi, depulsa omni lege, & fide, mutatis Civium odii, fraudibus, & cedibus sint perturba: Quare nullum aliud (uperesse), quo nuncupetur, nomen, quam illud Jacobi. Non est ista sapientia de furore descendens, sed terrena, animalis. Hæc Curati Parisienses de opere Tamburini.

Ibid. ead. pag. Summus Pontifex sua constitutione damnavit Apologiam (illam Casuistarum) que multo cautius, minus licenter agit, quam Tamburinus.

Ibid. pag. 76. Inde vides eruditus Lector, quo tandem Tamburinus promoverit probabilatum iura, & nullum Thologorum, saltem è societate, probabilatis leges extra omnes ne dum veritas, sed etiam similitudinis veri fines, periculosis laxasse.

Ibid. ead. pag. Tamburinus aliorum consilia, & labores corrupti.

Ib. d. pag. 77. Quid ad hac Tamburinus? Nihil isto sui instituti Authores moratur: uno audaci ac precipiti saliu transfilis hos quatuor gradus ab illis accurate constitutos, & veluti aggredi ad legis, & salutis defensionem oppositos hominum cupiditatibus, uno impetu amolitur, & derubat.

Ibid. pag. 78. Quis non obstupecat, ista doceri ranta fiduciam, & asecuracionem, ut Tamburinus nihil dubitet certiora afferere, quam ut sua discussione indigeant, & habuissent laudatorem (Theophilum) qui scriperit, ea sua Theologia basi exquisitè Tamburinum bonis moribus consuluisse.

Ibid. pag. 79. Nemirerū Lector Tamburinum à ceteris omnibus in sua probabilitate constitienda, dissentire, cum nec secum conveniat. Nullum est certius falsi argumentum, quam à seipso dissentire. Non caret hoc ratio Tamburinus, & cum fere omnes deseruerit, sibi ipse repugnat, ut inde agnoscant omnes, quam periculosum sit, hunc ducem sequi.

Badem d. sp. 1. sect. 5. art. 3. §. 13. pag. 91. Sed multo liberalior, & laxior Tamburinus. Videtur sane eo fine scriptio, ut qui praecesserant Authorum laxitates, omnes superaret.

Et paulo post. Nec dubito quin (Tamburinus) velit riederi, quasi in laxandis conscientiis gloriam, & singularitatem afferat.

Hac tenus Baronius falsissime, ut sequens opusculo legenti patebit.

Hac autem volui simul colligere, ut si quid in consequentibus sese offerat severè à me dictum contra Adversarium, videat Lector, comparatione facta cū his, quia ille contorquet, quam parce ego egerim cum ipso, quam libere ipse contra praecoptorem meum.

C A P U T I .

Congeries sententiarum, quæ Tamburino imputantur.

Vbi Baronius modò relatam Theophilii approbationem damnavit, ut damnationis testimonium ostenderet, in medium proficit dīsp. 1. sect. 5. art. 4. §. 1. fol. 71. propositiones non paucas, quasi à Tamburino in suo Decalogo scriptas, atque à Theophilo perperam approbatas. Et profecto eo modo, quo Baronius, ut plurimum, illas refutat, censurandæ

Bbb

omnino

o mnino essent; verum, ut eas Preceptor meus docet, non nisi maximē commendandæ.

2. Afferamus ergo prius integrum Paragraphum, in quo veluti unico contextu ab Impugnatore illæ, prout ipsi placuit, hoc est infideliter traduntur; nam deinde eadem erunt à me separatim distinguendæ, & cum germana Tamburini doctrina conferendæ, quo pacto, studiosus, nullo negotio, unius veritatem, vel alterius falsitatem, assequeretur.

Baronius d. §. i. sub hoc tit. (Notantur varia laxitates Tamburini,) sic eas proponit.

3. I. In primis omnimodam securitatem afferit lib. i. in Decal. cap. 3, §. 3, cuilibet opinioni etiam tenuissime probabilitati, quam sequeris unius Authoris suffragio fultus omissioni, communi, etiam in articulo mortis.

II. Praecepta Charitatis, Fidei, Spes, Cultus Religionis, aliarumque Virtutum inter Christianas praecipuarum omnino collit, aut quod perinde est, vim illis afferit, vel unum actum amoris Dei per totam vitam exigiendi, etiam instance morte; quod verbis expressis tempus, & momentum non designant, quo illi actu sint elicendi, an vita Christiana prima institutione, an illius progressus ad finem.

III. Et quam Christus vult esse perpetuam, & nunquam interruptam ad Deum Patrem orationis necessarem, fere negat.

IV. Et inter orandum, liberam meis distinctionem permittit, etiam dum interfis Sacro.

V. A quo eximit eos, qui avidius in lucro inhiabit, quod illis periret, si ad Milianam accederent.

VI. Quid putas alia praecetta curaturum, qui parum pensi habet omnium maximum Charitatis in Deum, Orationis, & Cultus divini?

VII. A Jejunii lege eximit omnes artifices, & fore conjugatos.

VIII. Officium colendi Patrem filiis remittit; si probabilitate patent, matrem conjugis fidem non admodum sancte servasse, & se ex adulterio potuisse nasci.

IX. Indulget etiam illis ius ineundi matrimonium cum dispari, Patre inconsulto, & invito.

X. Permittit vota paterna mortis, ut vacuum hereditatem aedane.

XI. Nec minus liberalis est in Reges, quam in privatos: dat illis ius bellum aliquo illis favere, probabilitas ex jure in eum, qui parentem, aut majorem habet probabilitatem rei posse adjunquam.

XII. Habet etiam rationem subditi: eximit illum à restringali, cuius non habeat comperram agitatem.

XIII. Non sunt expertes ejus liberalitatis, & Beneficiorum Iudices. Quia omnia profert ex inexhausto. Probabilitatum Thesaurio, & Promptuario.

XIV. Inde afferit, illis ius rerum omnium, quarum lis apud ipsum moverunt, ut visum fuerit, abdicatione, & adjudicatione; quam rendere quid vetat, cum sit gratuaria, & arbitraria?

XV. Qui adeo largus est in Iudices, non est parcus in fures & in Reos: permittit, insante gravi necessitate, cuique, non solum propria occultare bono publico, sed etiam aliena surripere.

XVI. Si Recum vita, & carceris tedeat, potest illo, authore, sibi falsum crimen imponere, morte multandum.

XVII. Potest idem in testem iniustum, idque citra omnem injuriam; immo citra culpam mortalem, & forie etiam veniale.

4. Advertis, quantorum scelerum authorem facit Tamburinum Baronius? Si quis magnæ authori-

tatis vir, parisque virtutis in civitate aliqua degener, ob multa in Republice bonum praeciat, gelo, ap-

tus omnibus, ac Summis, Medis, Infimis appre-

carus: adesset autem inibi quispiam ejus illud in invidus æmulator (enjulmo di bonorum hominum oppugnatores desse nunquam solent) qui utique

urbem disseminaret, illius esse homicidam, adulteri,

Incestuorum? quis, rogo, vel ex numero plebis, con-

sancte juraret, hunc mendacem esse, & calumnio-

rem, quicquid in hunc modum non excludat.

Ergo ne tantæ virtutis, aque innocentis vir, in qua

tot annos, ne levem quidem ritus labores ambi-

vertimus, immo Angelicos mores admitemus, sum-

per omnes, homicida, adulteri, incestuorum audies.

Apage, tanta haec sclera in virum optimum con-

ta, elle nimis manefelle calamitas, puram eti-

Profecto, simile quid de meo praecipere (date),

manti veniam, Lectores) sic proferam distend.

Tamburinus adeo ab ipsis penè incurabilis pug-

ut vix decimo sexto ætatis anno cooptari in Regi-

sum Societatis Jesu ordiné obrinuerit; adeo docet

ut Rethorican, Philosophiam, Theologiam Speci-

lativam, & Moralem perandos plurquam viginti

Panormitanos, ac Messanensis Collegio, ac quembus

studiorum Praefectus, cum plauio docuit; etiam

prudens, ut ex Superiorum in ipso Collegio Ca-

tanisset, Mantis, Regale, Messanense, P.

normitanum gubernaverit; Ruris adeo docto, &

prudens, ut à toto Sicula Provincia, ad gravia

negotia Congregationis Generalis Societatis EJ.

Rome perit, etiam in sacra, & ecclesiastica, & doctri-

natis, prudens, & pius, ut in Tribunal Sæc. lo.

quisitionis hujus Regni Qualificatoris, & Condi-

toris munere fungatur; Tamburinus, inquam, tam

rum scelerum, quanta Baronius uno tempore sum

acumulat, Reus erit? Apage. Columnæ haec culm-

niatorem nimis aperte condemnant. Sed quid, à

verbis, & amplificationibꝫ us exultemus: dividam

prædictæ impostura, &c, ex uno multa facientes, la-

gula Baronii dicta cum germana Tamburini dol-

ua conferamus.

C A P U T II.

De Qualitate Probabilitatum.

I. BARON. IN primis omnimodam securitatem afferit (Tamburinus) lib. i. in Decal. c. 3, §. 3, libet opinioni, etiam tenuissime probabilitati, quam ipsius, unus Authoris suffragio, omisso ratige, communis in articulo mortis.

2. Vides, quam jejunè, quam indistinctè, & in

explicatione illa haec referat Baronius? Ad hanc

Tamburinum, & ejus germanam Doctrinam signa-

Decal. c. 2, §. 3, n. 3,) motus ex opinione prodidit, leni-.

ratur, & sine peccato; quia in humanis, ac cum prædictis, qu

est certa regula humanarum actionum, spernebam

probabilitas necessario requiritur. Id quod ita certum est, q

ita à Doctribus Utroq. Sanc. l.c. Castrop. 10. I. n. 1,

2. p. 1. Vñq. p. 2. d. 62, c. 4. n. 8. Meroll. tom. i. d. 3, c. 4,

d. 1. & novissime Barde contra Philaret. de Coate d. 4

c. 10. comprobatur; ut nostra discussione non indul-

etiam opinione probabiliora relatae. Cast. lo. cit. Jo.

Sanc. d. 42. num. 12, etiam omisso iuri ex illo ibid.

etiam Communijuxta. Castrop. l.c. n. 1. Thom.

Sanc. l. i. in Dec. c. 9. num. 9. etiam in articulo mortis

cum Jo. Sanc. d. 19. o. 8. Psalqual. Dec. 27. quidam

probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantum
vix tenui, iuxta Pasqualig. decr. 20. Beasser, Fran-
ciscum de Amico apud Bardil. c. cap. 13. modo à pro-
babilitatis finibus non exeat, ut explicabitur mox
num. 11. fine confisi, aliquid agimus, semper pru-
denter agimus. Neque obstat, quod in dubius tutor pars
sit eligenda, nam (prater alia) nos hic sumus in probabilit-
bus, non in dubiis.

4. Si hos Doctores huc laudatos legit Baroni; ut certe legiſſer, puto, cur solum censura subiicit Theophilum, qui Tamburinum laudat, præterit autem
tot insignes Theologos, quidem tradentes, Tam-
burini doctrinam approbat? & quod prius est, cur
suggillat Tamburinum, perinde quasi ipse unus ist-
hac docuerit?

5. Rursus, Baroni, cur exscribis (opinione etiam te-
nuissima) cum Tamburinus scribit (tenui) quamvis
enim videatur alieni, parum inceps hæc discriminis
intercedere; tamen animadverto, ipsis primis ca-
villationibus aliquid de tuo tevoluisse superaddere.
Sed de hac tenuitate mox num. 8.

7. Præterea cur illud (quam sequeris unius Authoris suffragio) tam frigide, & mutilare retulisti? quod
quidem sic diminutè dictum merito damandum
est, quemadmodum SS. Pontifex Alex. VII. indecre-
to S. Congr. dato anno superiori 1665, damnat
propositionem illam; Si liber sit alius Imioris, &
Modi, & debet opinio censeri probabilis, dum non con-
stat rejectam esse à Sede Apost. tanquam improbabili-
tati. At Tamburinus causè loquitur, nec statim
ac ab uno Doctore, sive Janiore, sive antiquiore di-
citur aliqua opinio probabilis, censet illam putan-
dam esse probabilem, sed ut sit probabilis, accedere
debet multa addita mentia, quæ brevitè sic enumi-
rat.

7. TAMB. num. 5. Tunc solum puto (ait l.c. num. 5.)
sufficiet unum, tametsi contra innumeros Doctores is doceat,
quando idem est DOCTUS, tem EX PROFESSO
trahat firmamque RATIONEM pro se habet (nota
id). Nec apparent contra ipsum aliquid convincens. Ita
Azor. V. q. & alt.

8. De hac uoūis authoritate vide omnino, quæ
docto Lezana, alii nulis Doctribus, hanc doctri-
nam confirmans. Conf. 48.

Explicatur illud (tenuis probabilitas.)

9. Cur denique, Baroni, oculos non admovisti
ad illud modò allatum à me num. 3. meo, quod Tam-
bur. addit (ut explicabitur mox num. 11. fine) qui certe
locus erat omnino videndus; & maxime nocandus à
Theologo, nam omnem invidiam avertit à legitimis
propugnatoribz probabilitatum. Hic enim campro-
babilitatem ad nostras actiones dirigendas sufficere
doceat, (ut cogite poteris ex Susto de Penitentia
disp. 2. sed. 9.) quæ omnino confluet, & nullo mo-
do ab opposita parte deiciatur. Ecce locum Tam-
burini.

10. TAMB. num. 11. Atque hec ratio (ait l.c. n. 11 fi-
ne) allatam doctrinam probat, etiam si alterius pars sit pro-
babilior, modo major probabilitas alterius dicitur partis non
sunt tanta, ut deiciat à probabilitate illam oppositam, quia
tunc expulsa jam probabilitate, non est mirum, si inclinari
ad assentendum illi oppositæ nequeat prudenter intellectus.

11. Ex quibus, & ex toto contextu apparet, germanam
Doctrinam nostri Authoris sanam esse, nec
Baroni censura subdendam. Id quod item melius
cognolces, Lecto, mox, num. 16. & item quando le-
geris illa quæ afferam de hac tenuitate c. 20. & 23.

Pars II.

Quæ autem sint illa, que deiciant, vel non deiciant
probabilitatem opositam, cordate prosequitur
Tamburinus num. 19. suo, qui immediate sequitur
ad prædictum num. 11.

12. Antequam vero ad reliqua progrediar, juvet
audire aliquos Doctores ad pleniorē prædictorum
cognitionem. Verum moneo, tum hos, tum alios,
quos infra per alias occasiones produxero, non ideo
à me illos asseri, quasi preceptor meus in illorum
verba omnia juraverit; sed solum, ut cognoscatur
doctrine punctum, de quo ibi disputatur, non ideo
ad eum singulare, ut unus Tamburinus de novitate no-
teatur. Id quod si iterum, iterumque monebo, ne te-
rèdeat, Lecto, hanc enim notam nimis sèpe obicit,
aerem tanten semper verberans, adversarius noster.
Iam Pasqualigus Decisione 20. sic habet.

An quis posset sequi opinionem, que habet minimum
gradum probabilitatis.

13. PASQUALIG. Tradunt duos casus Doctores &c.
At licetum est eam sequi, tenet Bresserus de Conf. cap. 7.
num. 77. que sententia mibi magis placet, & puto, si rede
consideretur, non habere difficultatem.

14. Eacet enim opinio habeat minimum gradum pro-
babilitatis, adhuc tamen illam habet, & vere probabilis est,
sicut si in parte sit minimus gradus abeditus, adhuc vere
partes albus est, & si in anima sit minimus gradus gratus,
vere sancta est, & justa. Ergo vere, & secundum rectam
rationem possimus eam tutam conscientia sequi, quia possumus
eam amplecti, ut probabilem, atque adeo, ut rectam
mensuram humane operationis. Opinio namque probabilis
non facit, quod operatio sit honesta, quia habeat tantam vel
tantam probabilitatem, sed quia probabilis est, atque adeo
id præstoratione probabilitatis, secundum speciem.

15. Atque hoc habet locum, etiam si opinio, que habet
minimum gradum probabilitatis, concurrat cum Opinione
probabilissima, quia adhuc in comparatione illius retinet
suam tenuem probabilitatem, ratione cuius adhuc est secun-
dum rectam rationem, atque adeo etiam operatio per ipsam
mensurata.

16. Hoc postremum sic absolutè dictum noster
Tamburinus non recipit, nam requirit semper illam
nuper dictam exceptionem, hoc est, (modo à proba-
bilitate maiore opposite partis non deiciatur.) Id quod
ipse explicare confluverat exemplo candelæ, vel
stellæ, quarum lux, si efficeratur coram Sole, statim e-
langueret. Ita enim sententia tenuis in probabilitate,
si opponatur probabilitati magnæ, statim suam vim
ita amittit, ut ne umbra quidem probabilitatis nos-
catur amplius in illa.

17. Atque hic per hanc occasionem duo diligenter
nota. Primo (quod modò dixi num. meo 12.) multa,
tum in haec tenus allatis, tum deinceps afferendis
Authoribus in hoc meo Opusculo, non recipi a Tam-
burino, à me tamen profert pro ea dumtaxat do-
ctrina, quæ cum ipso convenient.

18 Secundo nota, mescire ab adversariis Probabi-
litas plura perinde negari in Tamburino, ac in
alij: nam propterea moneo lectorem, ut ex his, quæ
affero, illa solum pro modo recipiat, quæ ad rem no-
stram, hoc est ad defensionem germanæ doctrinæ
nostræ Authoris confirmandam faciunt. Ceterum
non deerunt ali, qui universalem propagationem
legitimarum probabilitatum molientur.

Explicatur magis illud [Instante morte.]

19. Illud de (instante morte) quod admirationem ab indocta plebe, si ea instruatur, amovebit, opera-premium est stabilitate rationibus, & Doctoribus, (nec vero Jesuitis.) Audiamus ergo nunc solum duos, nec tedium fiat lectoribus. Jo. Sancium, & Pasqualigum; nam alios habebis infra cap. 25. à num. 16. meo.

Jo. SANC. d. 19. n. 8. Opinio quia in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cum in utroque tempore aequaliter constringatur homo Deum non offendere. Tum quia, ut dicimus d. 42. num. 12. inter opiniones in conscientia securas, revera una non est secura altera quoad imputabilitatem. Nam supposito, quod juxta quamlibet nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex una, quam ex alia opinione, cum nulla detur major securitas, quam non peccare, ut dicimus latius d. 44. num. ult. tum quia ut dicimus latius d. 44. num. 1. quoties sit comparatio unius opinionis probabilis ad alteram probabilem, liberum est cuique minus probabilem sectari ob rationem ibi adductam, &c.

20. Hoc ultimum non usquequa recipit Tamburinus, ut simile non recept modo num. meo 16. Sed audiamus Pasqualigum, ex nobilissimo Ordine Theatinorum, decif. 27.

An etiam tempore mortis liceat se qui opinionem minus probabilem, reliata probabiliore.

21. PASQUAL. Respondeo affirmative cum Ioanne Sanc. in selectis, disp. 19. num. 8. quia non magis tenetur fugere tempore mortis offendam Dei, quam quicunque alio tempore. Vnde si in alio tempore possumus sequi absque periculo offendam Dei opinionem minus probabilem, poterimus etiam tempore mortis, quia sola obligatio vitandi offendam Dei, potest facere, quod non possimus sequi.

22. Deinde militat eadem ratio tempore mortis, que militat reliquo tempore; ideo enim possumus sequi opinionem minus probabilem, quia est conformis regulis rectae rationis; in hoc enim conficit probabilitas. & ideo eam sequendo, honeste operamur: seu cum conformitate ad rectam rationem; hoc autem semper est licitum. cum ex genere suo dicat illum modum operandi, quo homo ordinatus habet respectu ultimi finis. Vnde tempus mortis non potest excludere talem modum operandi.

23. Nec obstat, quod homo tempore mortis debeat habere major curam sue salutis, & proinde sequi quod securus est, atque adeo probabiles opiniones, quia hinc non sit, quod debeat amplecti probabiles opiniones, nam eo ipso quod amplectitur probabiles, securus est, quod non peccet. Unde non minus curat propriam, quam si amplecteretur probabiles. Imo cum opinio probabilius non sit certa, ipsa quoque continet idem periculum, prorsim quia ex se potest esse falsa, sicut est minus probabilis. At verum est, quod nulla continet periculum, quia nulla operatio ex opinione probabili impaturi potest, etiam ad minimum peccatum. Hæc Pasqualigus.

C A P U T III.

De Praecepto Charitatis, Fidei, &c.
1. BARON. II. Praecepta Charitatis, Fidei, Spes, pietatis, Religionis, aliarumque rationum ter Christianos praecipuarum omnino solit. aut quod prima est vim illis auferre, vel unum aciam amori Diuinorum vitam exigendi, etiam instanti morte, quod verbi christiani tempus, & momentum non desquunt, qui illi actu faciliendi, an vita Christiana prima institutione, an amorem gressu, an ad finem

2. Et potes cum conscientie securitate prole, tolli à nostro Authore, vel diminui harum virtutum auctoritate legatur ingle, & incipiamus à fide, hoc. dicitur. c. i. à num. 8.

F I D E S.

3. TAMB. n. 8. Vel primo sermo est de aucta pietatis, scilicet necessitate salutis, & hanc quidem tendit in via tristis esse, modo vitudinis, n. 3. (cum Sanch & Aragon, licet autem est, ut primum propositi sufficiat) punctum articuli fidei. Et paulo post. Cum igitur actus fidei ex manifestate salutis elicendus sit etiam, ignorantia theologorum, defecit precepti, quia omnia obligamus facere, pietario ad nostram salutem requirunt, consequenter actionem actum, quamprimum feliciter possumus, id enim non requiri tanta necessitas elicendum obligamus.

4. Videatur, Baron, an collatum actus, & non soluppiant, esse elicendum ex necessitate pietatis, verum etiam de necessitate salutis, id est, accipiantur Theologoi de necessitate medi, fine quo scilicet salus nullo modo obtinetur. Sed prius mutat ad reliqua.

5. TAMB. n. 9. Vel secundo est sermo de aucta pietatis necessitate precepti, quo scilicet obligamus credere, ut dicimus n. 5. Sane nondum obviavi Doctori, qui explicando, mihi satisficerint, unde omnibus percepimus, sedendo tamen, ut hoc ita & alio nomine mea S. R. nisi puto per se, & directe nunquam obligari fideli ad tristitia predicta mysteria, nec implita, nec explicita excommunicatio precepti fidei (nam mediusfidelis & preceptum sambod dictum est, qua ratione semel, & ad quæ mysticanda sit obligatio) sepissime vero obligarisper academicam viationum praceptorum. Ratio priora dicitur, quia istud opus in opere, de exped. Sacrae script. lib. 2. c. 8. 16. num. 5. nunquam praeciput aliquod obligat, nisi sit determinatum, cum enim non posset, ut indeterminatum esse in extream, non censor practice esse completum, taliusque sit praeciput Confessionis, ut item Conveniencia extra articulum, antequam Ecclesia determinat tempus Pascuae, ibidem ex Delugo de Euch. d. 16. l. c. i. num. 2. 3. de Pœn. d. 16. sect. 3. num. 39. At nunquam inventum terminatum tempus esse, quo obligemur ad predictum (prater illum de necessitate credendi), de quo iam & claram est, num. 3.) ad 4um fidei elicendum, ut ex numero seq. patebit, ergo. & Ratio posterior dicitur, quia inde occurrit, debere nos ad servandam aliquam praecopiam, utrumdam actus, qui necessarii supponunt predictum & etiam fidei, ergo tunc per accidentem, ratione obiectum adiuncti, obligabitur Fidelis ad elicendam predictum actionem fidei sine quo actus per se praecipuum confundere nequit, ut recordemus à num. 11. clarissim veligatur. Illuc videlicet denter Christum Dominum praecipum per se de credibili actu fidei non impotuisse, quia tamen superne se habent actu fidei ex necessitate, (hoc est media, de quod si non salutis, & insuper alios necessario praecipitorum seruandorum ut dictum est, alius praecipit).

6. Num. 10. Confirmatur primò nostra sententia ex Azor, p. lib. 9. cap. 4. q. 1. in fine, qui docet, Charitatis praeceptum runc solum obligare, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possumus; quia hoc praeceptum non viderur obligare, nisi ut medium iustificationis, vel ut dispositio ad illam. Hoc ex illo. Ex quibus colligo, similiter dicit posse fidei actu, & consequenter de actu fidei; ut cum de Charitate agam infra cap. 2. §. 1. nom. 2. huc me remittens, rursus inveniam & infra cap. 3. §. 2. num. 2. non teneris scilicet nos ad actum Fidei & Spei nisi quando tenemur iustificari per contritionem; & ego addo, vel per attritionem cum Sacramento, &c. atque adeo ratione alterius actus virtutis, non autem per se.

7. Num. 11. Confirmatur secundo discurrendo per aliqua tempora, que nobis contraria Doctores assignare solent huius obligationis. Primum tempus, quo fidèles per hos Doctores obligantur ad elicendum actum fidei assignatur ab Azor p. lib. 8. cap. 27, quæst. 8. quando obligatur quis gratiam per peccatum amissam recuperare, runc enim non poterit actum, & g. contritionis, vel attritionis cum perceptione Sacramenti elicere, nisi credat ea, sine quibus constare bi actus nequeunt; nisi enim credat in Deum, spem venie ab ipso offerendo, nisi credat pona Inferni, cuius timore, v. g. afteritur, nisi credat Sacramentum Confessionis, cuius perceptione liberari a peccatis intendit; contritionem, attritionemve dictam exercere non poteris.

8. Verum quis non videt, ut ipsem Azor, vidit, & falso est fidei actum tunc non principi, nisi ratione contritionis, vel attritionis, non vero per se; nam propriea bene intent Sanch. lib. 2. in Decal. cap. 1. num. 3. in fin. omit tentem se tunc conterere, non peccare contra praeceptum fidei, sed solum contra praeceptum recuperande gratis; id quod verum est in aliis casibus, quoties scilicet tale praeceptum fidei ratione alterius actus, hoc est per accidens obligare, mox docebimus.

Num. 12. Secundum tempus assignatur ex Valent. 2. 2. d. 1. q. 2. p. 5. concl. 4. quando teneatur quis aliquid exteriori facere, quod nequit commode præflare sine interno actu fidei, ut si teneatur ipsam fidem exteriū confiteri. At ibidem idem Val. jam fateur, tunc non obligare præceptum fidei per se, sed ratione præcepti adjuncti, nempe confessionis exterioris. Ind. addo, si quis merè exteriori tunc fidem confiteretur, preficiendo ab omni actu fidei interno, jam satisfactum præcepto; id quod fortasse aliquibus Sanctis Martyribus accedit, quando toto animo intenti ad externam confessionem, & ad tormenta patientia; minus ad actum internum fidei elicendum, & cum externa confessione conjungendum, at tendebant.

Num. 13. Tertium tempus simile huic esse potest, quando quis ex Fidelibus obligatur jam fidem capax rationis, scire prædicta mysteria, non enim commode scire ea poterit, nisi illis assentiaris; sed jam vides, id etiam esse per accidens ratione præcepti sciendi.

Num. 14. Quartum tempus ex Ledesma, tom. 2. sum. tract. i. c. 8. concl. 4. assignatur semel singulis annis, quando tempus præcepti Confessionis, & Communionis instat. Sed jam tunc non erit iustificatione præcepti adjuncti, quod si aliud præceptum tunc agnoscat Ledesma, gratis agnoscit.

Num. 15. Quintum assignatur à Val. 2. 2. d. 1. q. 2. p. 5. concl. 4. Articulus mortis, quia tunc se debet Fidelis fidei actibus contra Demones in tanta necessitate munire; sed reæ Sanch. l. 2. in Dec. c. 1. n. 3. id tempus reprobatur, cum nulla ratione, vel sextu comprobatur.

Part II.

Num. 16. Sextum assignatur ab eod. Sanch. ibid. quando quis gravem aliquam contra fidem temptationem patitur, tunc enim tempus est resistendi contrarii fidei actibus. Sed certe hoc etiam gratis dicitur. Primò quia potestis, alid v. g. mentem divertendo, temptationi non succumbere; ergo non habet necesse, per contrarium fidei actum ei temptationi obstatere. Secundò quia nimis duram patienti temptationem fidei est, illum omnino sub mortali obligare ad contrarium actum. Certe tentatum ad odio habendum Deum non obligas ad contrarium actum amoris elicendum, sati enim erit non consentire temptationi. Cur igitur obligabis in temptatione de fide?

9. Dices: Pone aliquem non posse vincere temptationem contra fidem, nisi elicendo actum contrarium, runc is jam obligatur ad actum fidei. Resps. tuuc etiam esset per accidentem, ratione subjecti sic affecti, vel certe ratione præcepti negativi de fidei non abneganda, non vero ratione præcepti positivi de actu credendi, de quo hic signanter cum Doctribus agimus. Adde primò, hunc casum fore tam rarum, ut vix posset in morale considerationem cadere. Adeo secundo, quomodo si et tentatus, talem temptationem contra fidem non posse alii remedii, alii que virtutum actibus vincit, sed solum actu contrario fidei? quis ei id revelavit? Ergo jam apparet, per tuam doctrinam scrupulosingeri fidelibus, & nil præterea. Meam vero in simili approbat Gasp. tom. 2. d. 1. de orat. p. 8. num. 4. qui loquens de necessitate orationis sic habet Nota, te ab hac necessitate in superadictis casibus contingere, excusari, quia obligatio invincibiliter obvisceris, cum nec cognoscas gravitatem temptationis, nec periculum, nec orationis necessitatem. Sic Val. Less. Suar. Hæc Caltrapalaus.

Num. 17. Septimum tempus assignatur à Bannez, 2. 2. q. 12. art. 1. dub. 2. quando adegit gravis temptationis, etiam in aliis materiis; runc enim recurrendum est ad Deum, quod non potest fieri sine motu fidei circa ipsum Deum, ad quem confugi non potest, nisi illi credatur. Sed jam vides, ut in superioribus dictum est, id efferatione actus adjuncti.

Num. 18. Octavum denique tempus assignatur ab eodem Sanch. ibid. cum primum fides alii sufficienter præponitur, quia cum actu fidei sit de necessitate medi, non est ratio, cur, quam primum non amplectatur. Sed hoc certe non negatur, ut num. 8. vidimus, cum id sit ex necessitate medi; at vero hic loquimur de necessitate præcepti dumtaxat.

Num. 19. Ex his duo illa num. 9. dicta facile colligi, & sepissime per accidens urgere præceptum de actu fidei, & rationabiliter prædictum præceptum per se, directeque exigens illum actu (præter illum ex necessitate medi dillum, num. 3.) fuisse impositum.

Hæc tenus de Fide, legatur nunc, lib. 2. cap. 3. §. 2. ubi agitur de obligatione Præceptio Charitatis.

CHARITAS.

II. TAMB. num. 1. Laborant Doctores in assignando tempore, quo debet Fidelis ex obligatione actum positivum amoris elicere circa Deum; variaque tempora, ut varia sunt ingenia hominum, assignant. Primum tempus, quod aliquis assignans, est initium usus rationis. Secundum, finis vita. Tertium, tota vita indeterminate sumpta, ut saltem semel, in ea ametur Deus. Quartum, omnes dies festivi, in quibus debemus specialiter Deo vacare. Quintum, tempus,

Bbb 3

quæ

quo adactus suscipit Baptismum. Sextum tempus, quo quis suscipit Eucharistiam. Septimum, quando forte sumitur martyrium. Octavum, quando magnam a Deo accipit beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blasphemantem. Decimum, quando gravi urgeris tentatione, praesertim odii Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per anorem te convertas.

12. Num. 2. Mibi placet doctrina Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 4. quæst. 1. circa finem, qui docet hoc præceptum Charitatis impositum fuisse ob justificationem impii; solum igitur tunc obligare, quando impius, quia sacramentum Parentium non est in promptu, non haber aliam viam, qua se justificet, nisi eliciat actum contritionis, quo semper aliquo tandem modo actum amoris Dei super omnia dilecti involvit. Consequenter igitur, & indirecè ratione sua justificationis ad actum charitatis Fideles obligantur. Vide lupr. cap. 1. §. 1. num. 10. Vbi idem loquens modus mibi placuit de præcepto actus Fidei, & Spei. Nam per ibidem dicta, & confirmabitur hac Azoris doctrina, & impugnari poterunt tempora modo assignata numer. præc.

Num. 3. Confirmatur, quia licet communis sententia Doctorum doceat, dari præceptum speciale de amando Deo in illis verbis. Dileges Dominum Deum tuum; & alibi, tamen non ignobiles Doctores docent, hoc præceptum non esse speciale, & speciali tempore implendum, sed generale imbibitum in omnibus præceptis. Sicut secundum præceptum de dilectione proximi non est speciale. Edin Decalogi præceptis contentum; nam propterea dicitur, in his duabus præceptis, id est, in dilectione Dei, & proximi; Universalis pender, & Prophetæ; & qui habet præcepta mea, & servat, ille est, qui diligit me; & Plenitudo legis est dilectio. Si enim qui servat præcepta, diligit, quique dilige, servat; jam unum ex his continetur in alio, & consequenter præceptum Charitatis indirecè solum, & ratione alterius obligabit.

13. Num. 4. Probabilis ergo, & tutissima sententia est illorum, qui negant Fideles initio usurrationis, (sic Castropalma, tom. 1. tract. 6. de Charitate, d. i. p. 4. n. 2. cum Azor. Val. Sanch. Suar. Coninek. ab eodem cit.) Et siue vita, (sic idem ibidem, n. 9. cum Azor. & Sanch. ab eod. cit.) obligari ad se convertendos ad Deum, illum amando. Ponere enim eiusmodi obligationem, quæ certe fundamento solido non innititur, nihil aliud est, nisi servulos ingerere, non quidem inductis, quia hi ad eam obligationem minus advertunt, sed doctribus, &c. Lega Castrop. azor. Sanch. mod. c. t. Hactenus Tamb.

14. Et sane, Baroni, quandoquidem præcitos Authores absque dubitatione legisti, & legisti item alios Doctores ex Schola S. Thom. valde favere prædictæ doctrinæ, ne dicam, eam aperte docere, inter quos C. jetan. unus ex suis sapientissimis Thomista docet 2.2. quæst. 186. art. 2. ad hunc modum: *Intra limites præceptorum communis modo servandorum salvator dilectio Dei super omnia.* Et Jo. Henr. Aug. ultimus, qui in Sun. q. 9. Hispane, sed in Latinum fideliter translatus, sic ait: *Probabilior, & magis literalis intelligentia de amore Dei est, intelligi hoc præceptum debere transcendentaliter, respetu aliorum præceptorum, ita ut, quamvis sit ab aliis distinctum, tamen eius observantia includatur in custodia ceterorum.* Quandoquidem, inquam, hæc legisti, eum solum in meum Decalogi Authorum tam durus invcheris? Hæc de Charitate.

Legatur denique Tamburinus lib. 2. in Decalog c. 2. §. 1. de obligatione actuum Spei.

S P E S.

15. Num. 1. Spes virtus Theologica, &c. In in peccata commissione contra ipsam, alterum per eundem, id est, Presumptio, alterum per defectum, id est, peratio.

Num. 2. Dixi Commissionis, nam alibi etiam triplam peccatum omissionis: eisque omnis hereticus. Etiam Beatitudinem et tempore, quo ingerit negeta sperandi. Id quod quando sit, colligit post exclusionem, & r. a. numer. de necessitate actus Fidei; cum summis, dem casibus, in quibus ingerit adscrivendi, organis, riter, & sperandi, nimur per accidentem, & aliam, nequam autem directe, & per se. Ita Layman lib. 1. n. 2. cap. 2. n. 1. Sanc. in Decal. l. 2. c. 33. n. 3. legatum Cistrop. tom. 1. tract. 3. de virtute Spesi p. 4.

16. Hactenus Tamburinus de necessitate actum Fidei, Spei, & Charitatis, que cum dicit, tollerunt utrum exercitum, quandoquidem frequenter, quam alii, eos actus multiplicari, contendit. Atque in die qui, indirecè eid facie admodum esse, monet, dictum non esse faciendum, & oportet utinas compunctum actuum harum virtutum juxta sententias predictorum Authorum, quorum quia que sunt tempus predictis a cibis definit, & confer cum illo actum numero, quos indiget nos Authorum, nam certe tempore multo plus efficiunt, quam illos.

Non alia igitur ratione illa omnia, quæ Baroni brevibus illis, atque incisis verbis attribuit Tamburino, quispiam refellet, nisi naviter perpendatur quæ ex ipso exscriptum. Unde is merito potest agere illas five clausulas, five verba effecta, quibusque uniuersissimos actus virtuum ipsum velle, manifeste ostendit. Sapientem obligari per accidentem in dum præceptorum. (Item illa,) quia multe voces occurrit, deinceps elicere aliquos actus, qui necessario supponunt prædictum actum fidei. Et illa (ex his duo num. 9. dicta facit obligatio quorum primum erat, sapientem per accidentem, r. a. n. 2. scilicet actus adjuncti obligari Fideles, &c. &c. (de actu fidei ex necessitate medi) &c.)

Adverte autem, te non debere esse ita rudem, & hoc per accidentem intelligens, quasi contingenter, leuocidentaliter, & non necessario, sed eo modo, quod Author ipse, & doctissimus Azor, à quo desumptum est hæc doctrina, se explicat; juxta frequentissimum modum loquendi Doctorem, id est, per auctoritatem consequenter, seu in alio, seu ex necessitate, quoque in alio continetur.

Præterea de Charitate acta notent illa recte (Præceptum Charitatis est generale imbibitum in sensu præceptis.) Hoc, Baron, est tollere, ponere autem illud imbibitum in omnibus; & illa ex Chroto Dmino (qui servat præcepta diligat, quique diligit, jam unum ex his continetur in alio;) si ergo coties Fideles diligere ex vi Charitatis debere nosset Author, dicit, quoties alia præcepta debent implere, sepe medillicant, & fere in singulis horis, quia in angulis occurrunt non raro præcepta levanda.

Uramus item alia ratione, & sensu applicatione. Aliud longe diversum est, aliceret, nulli præceptum, aliud, illud transferri. Tollit, qui neminem obligat ad eliciendum actionem, quem aliquid præceptum requiri Transferit, quia illud actionem eliciendum me obligat quidem (unde non tollit) sed obligat, ut eliciatur occasione alterius præcepti, quod non possit completi sine illo actu.

18. Inò si id, quod dicimus, recte intelligatur, non est proprie transferre, sed designare tempus, & occasionem exercitii. Pater id ex Authoribus citatis modo à Tambucino; nam, dum Valentia vult, actum Fidei elicendum esse, quando quis obligatur exterius Fidem confiteri, non tollit præceptum, sed assignat tempus executionis illius. Et quando Ledesma vult, eundem Fidei actu esse elicendum, quando quis debet Confessionis, & Communio-nis Sacraenta suscipere, præceptum non tollit, sed definit tempus, & occasionem, in qua ille Fidei actus est exercitus, &c. Ita nos, cum dicimus actum Fidei elicendum esse, quando obligamus servare alia præcepta, quæ sine actu Fidei exercitii nequeunt, non tollimus præceptum, sed assignamus tempus. Ex quibus vides, cum, qui centurant Tamburum, censurare etiam debere Valentiam, Ledesmam, illòsque alios citatos, certe Theologorum lumina.

19. Dices hæc Propositio: Fideles non tenentur unquam vita sua tempore elicere hos actus ex virtutum præceptorum, videtur malefona. Nec malefona rancum, sed etiam videtur tanquam scandalosa juri sui se damnata à Sanctissimo Pontifice Alexander VII. in decreto edito anno superiore 1665, die 4 Septemb. quo damnantur saltem ut scandala, plures propositiones, inter quas, ipso primoloco, hoc damnatur.

Homo nullo unquam vice sue tempore tenetur elicere ad-dum Fidei, Spei & Charitatis ex vi præceptorum divino-rum ad eas virtutes pertinentes.

Ergo non est defendenda.

Resp. Nec nos defendimus: Dicimus enim teneri Fideles se pessime, hōs actus elicere ex vi divinorum præceptorum Fidei, Charitatis, & Spei; sed tempus eos actus exercendi esse quando ser-vanda sunt alia præcepta. Unde posito quod Deus præcepit, ut hi actus elicerentur, quando alia præ-cepta servanda erant, noluit præcipere, ut insuper separatum elicerentur ex præcepto. Excipe juxta sua prædicta illum actum Fidei, qui est de necessitate medi.

Ariquid ad extreum dico, authoris nostri nomine, illum, pro sua in Sedem Apostolicam obser-vantia, ei decreto se per omnia submittere: Quod si fortassis olim ante Decretum quidquam scriperit, quod, sive quadam rem ipsam, sive quadam modum loquendi, videri possit cum illo minus consentiens, illum non alter, quam juxta ipsius Decreti mentem accipi & intelligi omnino velle.

Explicatur magis illud (*per se*).

20. Dices ita, hoc ipsum videri inconveniens, affirmare non per se, sed per aliud, seu in alio hoc præceptum obligare. Resp. Si nos dicemus, præceptum Charitatis, verb. grat. per te, simpliciter, & absolute non obligare, tunc videretur inconveniens, sed nos eum S. Thomam mox proferendo, sem-per id dicimus cum addito, sic, (non per se, sed in alio) quo pacto includimus illum (*per se*) non exclu-dimus; & sensus geminus est, quod ejusmodi præ-ceptum per se in alio præcepto invenitur, ibique ob-ligat. Sicut præceptum attentionis in crando, per se obligat (in communiore sententijs) licet obligetur in alio, id est, in præcepto orandi; sic nos dicimus, quod præceptum Charitatis (secuti etiam Fidei, &

Spei) maxime obligat *per se*, sed in illis aliis præ-ceptis, quæ impleri nequeunt sine actibus dilectorum virtutum. Quare in substantia præcepti ab opinione communis non dissentimus, nisi forte in modo lo-quendi, quicunque loquendi modus, sustinetur ab aliis Doctoribus, ut videbis mox num. meo 24. & 25. Et, cum etiam usurpetur à S. Thom. non est, nisi valde commendandus, sic enim habet Sanctus Doctor.

21. S. Thom. Tertio Charitas, (ait 2.2. q.44.) est præcipua in omnibus virtutibus, ad quas ordinantur præcepta; si ergo de Charitate dantur aliqua præcepta, deberent posse inter præcipua præcepta, quæ sunt præcepta Decalogi, non autem ponantur; ergo nulla præcepta sunt de Charitate danda.

Et paulo post: Ad tertium dicendum, quod omnia præ-cepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei, & proximi; & id præcepta Charitatis non fuerunt communeranda in-ter præcepta Decalogi, sed in omnibus includuntur.

22. Quia autem ex eo, quod præcepta hæc inclu-duntur in aliis, colligit non adesse absolute, & sim-pliciter ejusmodi præcepta. Patri ergo modo ex eo, quod dicimus, hec præcepta obligare, & item obser-vari in aliis, quis colligere recte poterit, ea absolute, & simpliciter non obligare, seu non observari, atque adeo (ut cavillatur Baronius) ea tolli.

23. Hic etiam idem confirmemus ex aliis Docto-ribus apud Leandrum in decem Decalog. præcept. tr. 2. 4. d. 2. quæst. 18.

An præceptum dilectionis Dei obliget *per se*, cum quis contritionem pec-catorum habere teneatur extra Sacra-mentum?

LEANDR. Afirmant communiter Doctores omnes, ob-ligare quidem hoc præceptum toties, quoties quis contritionem habere obligatur, eo quod hec sine actu Charitatis perfectè obtineri non possit. Unde solam erit dif-ficultas inter eos, an obligare tunc *per se*, an solum per acci-dens ratione contritionis.

Negat tunc obligare *per se* Azorius, &c. quem citat & sequitur Thom. Sanchez. Ita etiam Fillius, Sylvius, Egidius, Diana.

24. Et paulo post. Alii contra dicunt, obligare quidem *per se*, non per accidentem, eo quod tale præceptum institutum est, tanquam remedium ad iustificationem impi. Ergo *per se* tunc obligare ad elicendam sui actus. Addunt, quod contrito est actus elicitus à Charitate; ergo quotiesquis ad contritionem *per se* astringitur, etiam *per se* ad elicendum Decanorem. Ita tenet exp̄ Bonac, quem citat, & sequitur Trul-ench. sic etiam Nava. Cajet. Toler. Sa. Valen. Philare. Granad & exp̄ Rocaful. qui Rocaful. addit rationem. Et ratio est, inquit, quia hoc præceptum includitur in contritione; & quamvis quidam afferant, tunc obligare per acci-dens; tamen verius alii dicunt, obligare *per se*, quia tunc per se est necessarium habere actum charitatis, quod per se inclu-ditur in actu contritionis. Ante nec committeret quia duo peccata, non elicendo actum contritionis, Sanchez. & Fillius dicunt, non committere duo, quia non ratione sui, sed ratione alterius obligat actus Charitatis. Ego tamen duo peccata committere, existimo, quia agit contra duas virtutes Penitentia & Charitatis.

Ita ex Rocaful. Leander, qui tamen hoc ultimum non approbat; sustinet enim ipse cum Sanchez, & Fillius. committi unum peccatum, quia licet dno sunt præcepta, sunt in ordine ad unum finem, &c.

Bbb. 4 25. Adver-

25. Advertisisti Lector, vel non esse novum prædictum loquendi modum, vel non esse magni momenti, si unum dicendi modum potius sequatis, quam alium?

26. Denique ne quis minus eruditus hæreat in aliquibus ex prædictis, audi quid multi Authores habeant apud eundem Landrum in decem Decalog. præcept. tract. 4. d. 2. quest. 11. qui quamvis is eos non sequatur, faciunt maxime nihilominus ad institutum meum.

An hoc amoris præceptum obliget per se, pro aliquo determinato tempore?

LEAND. **N**egabunt à fortiori Gaspar Hurtadus, Mal-
donatus, Iansenius, Io. Sanch. Vajq & Molina, qui, ut vidimus suprà. q. 2. nullam obligationem speciale elicendi actum amoris supernaturalis agnoscunt. Negabunt & alii, qui id dixeris, loquendo de obligatione, & præcepto elicendi actum Fidei Theologice, de quo tract. 2. de Fide, d. 2. quest. 30. & novissime id negat Remigius, &c.

Et apud eundem ibid. dist. quest. 2. sic habetur.

An etiam sit speciale præceptum de amore proprio Dei.

LEAND. **N**egandum videtur primò, quia in Decalogo non continetur tale præceptum. Secundo quia, &c.

Et paulo post. Propter hec ita tenet Gaspar Hurtad. qui citat pro se Maldonatum, Iansenium, & Io. Sanch. & penes illum Vajquez, & Molina, & D. Thom. 2.2. quest. 4.4. srt. primo ad secundum. Hactenus Leander.

Hactenus D. Thomas verba modo ego deproporsi, num. 21. & 22. meis.

Explicatur magis illud (quando non est determinatum tempus implendi præceptum.)

29. Ad illud, quod notare videtur hic, & fortasse alibi Paronus, hoc est, quando non est determinatum tempus, quo aliquod præceptum est actu observandum, non inducere illud obligationem, donec ab Ecclesia determinetur, alia responsio afferenda non est, nisi admonenter Lectorum, ut legat Delugo, cuius omnibus perspecta est sapientia, & quem, quia illum Tamburini hic adducit pro sua hac doctrina, debuerat impugnator accurate legere. Is ergo querens, quandonam Sacerdotes obligentur Missæ sacrificium offerre juxta illud Christi Domini, Hoc facite in meam commemorationem; sicut habet, d. 20. de Euchar. num. 9.

30. DELUGO. Hoc argumentum retorqueri potest adversus P. Vajq qui late probat, præceptum Christi de confessione extra casum necessitatis fore omnino inutile, nisi simul præcipiter Ecclesia, ut determinaret tempus illius præcepti divini eo quod, seclusa determinatione Ecclesia, nemo posset scire, quando, aut quiores obligaretur ad confessionem. Vnde insert, num. 9. Ecclesiam debere omnino determinare tempus præcepti divini. Similiter ergo præceptum Christi singulis Sacerdotibus impositum offerendi sa-

crificium, inutile foret, nisi ab Ecclesia singulari determinatur tempus, quo obligentur ad sacrificandam. Nemo enim seire poterit, seclusa tali determinatione, quando plures illud præceptum. Vnde primum sequitur, Ecclesia ab omnino illud tempus determinare. Secundo, quando determinatum, Sacerdotes singulos non obligari ex ratione sua cepti divini.

Idem Delugo, de Euch. d. 16. num. 28.

31. Hinc oritur dubium, quoties debet Eucharistia cum ex præcepto Christi, præcio omni alio præcepto Eucharistico. Aliqui dicunt tertio sicutem, vel quarto anno, Iustitiae & alii. Melius alii, Christum non determinare tempus, sed reliquo determinandum ab Ecclesia, quando plenum negligenter id exigeret.

Idem de Pecc. d. 15. num. 39.

Extra mortuorum vero articulatum videtur sat, juxamationem Christi, & juxta conditionem huius præcepti sacramentum Penitentia esse, quod Ecclesia impedit, & obstat subditos, ne diu negligant, aut differant confessionem. Ceterum immediatè, & per se non videtur præceptum dum aliquo determinato tempore obligare, nisi radicale, quatenus volunt obligare pro tempore ab Ecclesia determinando. Nec mirum, cum aliunde præceptum si premendi confessionem ad Eucharistiam sumendum, senectus capite obligant fideles ad confessionem præceptum diversum oportebat aliud obligationem seorsim adiungere in ratio ad confessionem. Hæc Delugo.

Vides, præter alia, quantum hoc doctrinæmodo loquendi Tamburini paulo ante explicit, quod nimis alium aliud præceptum scilicet temporis oportuit? Iterum tamen prosector, P. Tamburini nomine, illud, quod sup. n. 19. sum protestatus.

C A P U T IV.

De præcepto Orationis.

1 BARON. III. **E**t quam Christus est perpetuum, & nunquam interruptam orationem cœpit, fere negat.

Fere negat. Ubina genitum sumus, ut tam non festum informum profiteremur? Et fuit, qui Censoribus hunc Baronem codicem approbavit: qui facultatem evulgandi concessit: qui distracti per Provincias permisit: Somnitum hoc, eadem ratione discutietur, sicut plura alia ejusdem Baronii, nam oculis vigilantis percurrendo germanam notam Authoris doctrinam.

2. TAMB. num. 3. Duplex est, ait, lib. 1. in Decap. 4. §. 2. num. 3.) Præceptum de corde, idemque adorando Deum. Alterum naturale, quia ex ipso quocunque præcepto Ecclesia tenetur bona, que sunt nobis convenientia, procurare, & mala removere: removentationes multaque alia mala, & procurare bona, namme supernaturalia; & præterum perseverantiam in iero; non possimus nisi ea expectando, & imperante Deo. Hoc naturale præceptum confirmatum fuit a propheta Dei positivo. Deut. 6. ibi: Dominum Deum tuum adorabis. Et ibi: Oportet semper orare, &c. & alibi, Alterum præceptum est Ecclesiasticum, quo obligatur assistere Sacre diebus festi: tunc enim eum cœvistantes una cum Sacerdote offerant Deo sacrificium, illumque adorant, & orant per orationem, adorantij ab eodem Sacerdote exhibitis.

j. Doce.

3. Docere, adesse Praeceptum naturale expeditandi, & imperandi à Deo, & adesse preceptum Ecclesiasticum, quo obligamur assistere Sacro, &c. id, negare est, orandi preceptum? Sed pergit Tamburinus, num. 4.

At quandom obligat predictum naturale preceptum adorandi, vel orandi? Doctores modo citati raria tempora assignare conantur. Ego hic sentio, quod supra, cap. 1. §. 1. a num. 8. dixi de precepto Fidei, Spei, & Charitatis, non dari scilicet certum tempus, & determinatum, in quo directe obligat, sed esse illud, in quo obligat indirecte, quando scilicet urget necessitas aliquius boni acquirendi, vel mali, sententia avertenda, que acquirere, vel averttere sine Dei auxilio nos non posse, tunc animadvertisimus. Vide ibidem dicta, qua huic maxime faciunt. Unde sequitur, omittentem eo tempore orare, E. G. tempore tentationis gravis contra Castitatem, non peccare, nisi contra Castitatem; quia solum ex periculo violandi Castitatem, culpabilis est talis omisso Orations. Ita Lefthus, lib. 2. cap. 37. d. 5. sine, apud Castro l. 1. num. 6.

4. Dicit Tamburinus (obligat, quando urget necessitas boni acquirendi, vel mali avertendi) tu vero, Baron, per negativam malignantis naturae dicis, eam fere negare? Concio, te bonis valde esse cumulatum, tentationibus non affligi, te nullum timere malum; ac propterea cum oratione non indigess; putas, nec illa alias Fideles indigere. Sed pergit Author. eod. num. 4.

5. TAMB. Verum tametsi sentiremus, directe hoc Praeceptum nos obligare, non est nobis in eo explicando diu immorandum, cum illud facile ab omnibus impleatur; quia enim tam perditus est, ut aliquid Pater, & Ave Maria non reciter, vel alio modo auxilium à Deo non implorer?

6. Vel à perditis Author dicit tertavi hoc praecipuum, & est, qui dicat, illum ejusmodi praecipuum negare?

CAPVT V.

De Distraktione in orando.

1. BARON. IV. Et inter orandum liberam mentis distractiōnē (Tamburinus) permitit, etiam dum interfīs sacro.

Producamus germanam, integrāque nostri Authoris doctrinā.

De Intentione, & Attentione in orando.

2. TAMB. num. 7. Nisi intendas orare, (ait lib. 2. in Decal. cap. 4. à num. 7.) licet orationem ore fundas, vel mente obvolvas, orationem Deo non porrigit; tatis tamen est voluntas implicita, seu virtualis: quare si Breviarium legas, v. gr. ut studeas, non oras; at si Breviarium legas cum intentione orandi, etiam si ab illa intentione actuali cesseret, adhuc oras; quia remanet voluntas orandi nondum retrahata in ipso effectu quo Breviarium legi.

Requiritur item attentione sive interna, sive externa, quae triplices est ex S. Thom. 2. 2. quāl. 83. à 13. ad Verba, ad Sensum Verborum, ad Deum.

3. Cum nulla attentione voluntariè orare, an si mortale dixi satius Opus. de Sacrif. lib. 2. cap. 9. & infra cap. seq. repeatam. Saltem autem esse veniale, omnes supponimus, quia irreverentia tandem aliqua est, cum Deo loqui, atio mentem voluntariè divertendo.

Et de audiendo Sacro sic haber germana Tamburini doctrina.

4. TAMB. num. 19. Non (ait lib. 2. in Decalog. cap. 2. §. 1. num. 19.) desideratur attentione, estque communis quæstio cum attentione ad divinum Officium, necessariam esse attentionem internam, hoc est internam applicationem mentis ad Missam, vel Officium, sive ad verba sive ad verborum sensum, sive ad Deum, docent communiter Doctores, Vasquez, Sanchez, Suarez, innumerique alii citati à Diana, p. 3. de Horis Can. Ref. 2. vide etiam p. 3. tract. 4. Ref. 10. ubi de Missa. Oppositum, id est, solam externam satis esse ad evitandum mortale, docuerunt antiquiores multi, Sylvest. Durand. Medina, S. Anton. atque, quos refert Diana. Ex recentioribus Coninck, Gaspar. Hurtad. Diana, & probabile vocant Leff. Henr. Vittore Layman. Novissime denique lo. Delugo de Euchat. d. 12. tract. 2. num. 27. predictos citans, optimis rationibus id confirmat. Unde & ego, sicut in Opus. 3. de Sacrificio Missæ, lib. 2. cap. 3. ita hic idem probable judico.

Hac autem externa attentione consistit in negatione distractiōnis externe, id est, in negatione eius negotii, vel occupationis externe, qua ex se distractiva sit mentis ab auditione Missæ; quale est, v. gr. velle Historiam legere, confabulari, ludere, depingere, scribere, & similia.

Ratio potissima hujus probabilis sententia est, quia falsum assumunt adversarii, dum contendunt actualē internam attentionem esse de substantia orationis; unde cum Ecclesia precipitat orationem, necesse est, præcipere etiam dictam attentionem; falsum, inquam, id est, quia omnes fateri oportet, absque ea posse consistere orationem.

5. Patet id in forma Extremæ Unctionis, que est substantialiter oratio, & tamen si Sacerdos sive voluntariè, sive involuntariè distractabatur, adhuc consicit Sacramentum; signum effigitur, substantialiam orationis non dependere in suo esse ab actuali attentione. Patet iterum, quia orare, est loqui cum alio, ac certe ego tecum loqui possum, licet non attendam; ut esset si ex scripto, vel verbis memoria traditis, tecum agerem; imò & cum Rege, & cum Principe, interim aliud aliud cogitando. Patet denique in eo, qui ex scripto, vel sine interna mentis attentione loqueretur cum Fauxcommunicato vitando, vel Professionem in Religione emitteret; nam & ille in excommunicationem incidet, & hic veram emitteret Professionem, si intendisset ille loqui, & hic emittere. Aliud enim est intentio interna, que omnino est necessaria, de qua locuti sumus num. præc. & sufficiens virtus diximus in Opus. 3. de Sacr. Missæ, lib. 2. cap. 1. §. 2. aliud intentio interna (quam non esse sub mortali, esto sub veniali, sup. lib. 2. cum de orat. &c. necessariam, hic affirmamus). Cum enim ex dictis intentio actualis interna non ingrediatur orationis essentiam; unde certo habes, Ecclesiast. quotiescumque orationem præcipit, præcipere & attentionem? Nisi certo habeas, non debes onus tam gravis legis certò Fidelibū imponere.

Alia minutiora in hanc rem, præsertim vero oppositorum solutiones vide apud citatos.

6. Jam vero cum tot insignes Doctores hanc amplectantur sententiam (sed cum illa Additio de Atten-

Attentione extrema, & item de peccato Veniali, quæ tamen, Baroni, alto præteris silentio, & non videt, libere non permitit, id quod sub peccato quamvis veniali, prohibetur) quorum alii qui sunt de rui præstantissimi Ordinis Familia, eut in unum Tamburinum, tamquam in uocum tuum feriendi scopum collimas. Misericordia, cuius Praeceptor, quia extollitur à Theophilo æmulo, ut putas, tuo, in tam gravem incidit invidiam! Si Theophilus aliquid contra vestrum Ordinem deliquerit, ad me decernere, nequaquam pertinet. Pertinet vero toti Vetero Sancto Ordini enarrare id, quod vestri venerabiles Patres, qui Caltanissettam Sicilia Civitatem, Patriam mei Praeceptoris, & meam, paucis annis, incoluerunt, satis norunt; quanto scilicet animi affectu Tamburini Parens, ejusque Familia in Patres Dominicanos serbatur. Ea, nomine Agatha Tamburini, nobilis Matrona, neptis Baronis Nescimæ, relicta Vidua, pene juvenis, habitum Sororum S. Dominicæ assumpit, eodemque humili, sed ipsi gratissimo vestimento induita, ejusdem Ecclesiæ per annos fere triginta Patrum vestrorum familiaritate semper uisa est, ac tandem in eodem habitu sancte obiit. Quid ergo adversus eius filium, quem Thomam nominari in obsequium S. Thomæ Aquinatis etiam Mater voluit, tam severe agis, Baroni? id ne gratus tuus annus permittit? At dices. Hæc ignorabam. Respondeo. Ideo nullus tibi ignotus erat vulnerandus, ne incideres, ut imprudenter incidisti in illud S. August. in Ps. 54. Et plerunque cum tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis.

CAPUT VI.

De Die Feso.

I. BARON. V. **A**cos (sacro audiendo) eximit quod illis periret, si ad Missam accederent.

Videamus nunc in Germana doctrina Authoris, quantum claudicet hæc Impugnatio, ut vel pueri perspicuum esse posse.

2. TAMB. num. 5. Tertio excusat à Missa (air lib. 4. in Dec. cap. 2. § 2. num. 5.) omne justum, ac probabile periculum notabilis mali, vel amissione boni, sive timeatur dampnum in vita, sive in honore, sive in bonis.

3. Et paulo post. Quod mihi coniigit in Collegio Monitis Regalis, cum eius Prosternatur gererem, ut Lectorem à seriale lectione tantisper avertam, breviter enarrabo. Emerat Collegii Procurator, ut stabulo provideret, ex area cuiusdam coloni non paucas paleas mensuras. Interim ergo, dum paratur mulio ad eas transportandas, incidit dies festus; quare à me Procurator exquisivit, an rusticus illi nostrar, quem ad paleas custodiendas addixerat, obligandus esset ad Missam audiendam. Ego, sive Religio Sacra tacitus, sive a domini securus, dixi, custodiendis, ut Sacro interesset. Addidi, tantum præceptum mihi videri non esse transgreendiendum propter eas paleas, quamvis non exigui preti, quæ difficulter immovix surto erant obnoxie, præfertim intram modicum tempus unius, vel alterius horula, quod in ita, redditu, Missaque consumendum erat. Ita agitur factum est. Verum quid inde est consequitum? Eo temporis momento, quo longe absunt auctos, ignis repente, nescio è quo loco vici-

no casu accensus, in arida palea inciden, tamen, ita, ut cimeres per aream infusos, non sumpit, sed palearum quidem paucas reliquias invenierit, rupes a custodiis post Missam famulus; qui statim ne errore, de infortunio docuit, factoque ijs me monuit, neminem difficulter, sed vero prudentes ijs similibus se exhibuerunt.

4. Consideret hinc Lector, an Tamburinus, quoniam religiosè iustis, famulum Missam non omisit, incensendus (us blaterat tam immerito Baronis ordinum Religionis, virtutumque exercitum enasco tollere, & Orationis necessitatem fecit negare. Ipsi autem num. 7. & seq. Sic pergit.

TAMB. num. 7. Sed redeo ad difficultatem pœnæ rem in titulo indicatam, an Missa omitti possit, facultate die festo propter lucrum, quod mihi ceaseret. si Missa deinde Communis hæc mihi videtur quefio cum ea. An inveni die festo propter lucrum notabile, possit quis copiæ pœnæ vacare? & ut affirmative de ea respondemus in fine, § 2. num. 8. sic & affirmative propter eandem rationes, hæc erit sentendum. Rationem utrisque doctrina solidi proferemus.

6. Quoniam vero Author le hic remittit id n. quæ infra dicturus est, ea nos, ne discedamus in mysteria, hic tantisper listamus, aquilla de rebus more proferamus, ut, quam solida sit eius doctrina pernotescatur.

TAMB. num. 8. An sicuti damni gravis timor in illa 4. in Decal. cap. 3. § 2. n. 8.) nobisceneciat opera leni sententiam concedat sibi lucrinotabilis. An silent, summa amittam vindictam, possam die festo eam faciat, heu possum vacare labori, quo notabile in lucrum compensatur. De extraordinariorum lucro sermonem facimus, nam sive liber artifici pro diurna mercede integrum efficit lucrum, quod ex hoc precepsa capite e inequaque concita, certe & Respondeo, quamvis Suarez loc. cit. c. 33. à num. 8. o. 6. fropalau tom. d. unic. de festo obliv. p. 1. non inclinet in sententiam negativam, tamen affirmavit, quia sententiam esse probabile. Ratio est, quia in statu Diana p. 2. tr. 1. miscell. Rel. 34. fine. & Sanch. in co. lib. 5. c. 2. dub. 19. notabile lucrum amittere, grecio num est. Adde, non esse exsimmandam, piam namque celestem velle obligare Fideles ad rem oppida difficultas qualis est ob afflictionem servilium amitterent, lo centos, mille, plures aureos, quod certe consequent dampnum esset, si semel probabiliter nostræ sententiae deriveris.

Faret denique Pontifex, qui cap. licet de Feria constituit Halecum pescationem die festo (excepit festa saltem), non sub mortali, ut monet Sanch. in cont. 5. d. 20. & quæ certo anni tempore nostra maris excofum. Farina DD. Cajet. Narvar. Sotus, aliquæ apud Sanch. l. c. d. 2. num. 5. qui ex paritate cum dicta Halecum pescationem Tynnorum codem festo, ne magnum lucrum amittere concedunt. Scio, hanc concessionem ab aliquo tractu necessitatem, seu utilitatem publicam, servitatem omnibus hæc deficiant, & ab aliis ad dispensationem; nempe pescatore ibidem Pontifex imponit pescatoribus, ut dent aliquando emolynam pauperibus, vel Ecclesia victimori. Verum aliquid il lucrū necessitatem ab aliis probabilitate illam resiliunt, ullam ex præcepto, sed solum ex consilio dandam determinant, etiam scio.

7. Notatit verba illa (Lucrū natajil). De extradimario lucro sermonem facimus. Nescio lucrum cum-

redamnum grave est. Centum, ducentos, mille aureos, vel plures amittere; Ne magnum lucrum amittatur.) & nihilominus Baronius audet reprehendere Tamburinum, quasi exemper eos, qui avidius lucro inhiant, quae certe verba ostendunt, quodlibet lucrum sufficere, cum avidius lucro inhiantes, vel paucos lucrari argenteos, affectent. Verum Baronius dum invidiam eveniat adversus hominem innocentem, ejusmodi penititiones nil moratur.

CAPVT VII.

Repetitio aliquorum ex dictis.

1. BARON. VI. Quid putas alia precepta curatur, qui parum pensi habet omnium maximum charitatem in Deum, Orationis, & Cultus Divini?

2. Hæc, ut in superioribus vidisti manifeste, Iudibia falsa veri sotoris sunt, ex iis videlicet, quæ à porta fugiunt eburnea: quæ tamen, quia, vera sunt iurta contra Tamburinum intorta, patienter ab ipso ferri, ut eius vita probitas expolit; pro certo habeto.

CAPVT VIII.

De Jejunio.

1. BARON. VII. A Jejunii lege eximit omnes artifices, & sere conjugatos.

Parcius isthac, Baron. Omnes artifices? conjugatos sere omnes? Certe nimis audacter loqueris. At, neita loquaris, lege, quoad Artifices, unum verbum, quod addit Tamburinus, & tuam exaggeratam hyperbole agnosces, te ipsum pudebit impoterum dicere (omnes) D. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos: Hanc igitur hastam (inquit) quam rotis viribus misisti, de qua nobis ministrari, uno (vo ajunt,) digitulo repellam. Simili quoipiam dicendi colore esseram ego. Hanchastam, quam misisti, &c. uno dumtaxat verbulo repellam. Et quod tandem illud est? En. (Laborantes) legamus Authoris doctrinam de Artificibus; nam mox de conjugibus.

2. TAMB. num. 18. Officium, seu Ars (alt lib. 4. in Dec. c. 5. §. 7. n. 18. quam quis exercet, si sit ex laboriosa, hominem per se liberat à jejunio, ita DD. citati, & pasim. Et ita quidem, ut etiam si in illo exercito quis inventetur posse tolerare jejunium, adhuc ad illud non astringatur. Ex declar. Eugenij IV. anno 1440. in Compen. Privil. Fratrum Minor. ver. Jejunium, num. 2. apud Fag. p. 1. Eccl. 4. lib. 1. cap. 8. num. 15. quia semper afficitur à lege id, quod est communiter, & per se. Quare posito quod lex universaliter omnes artem laboriosam exerceantur, non erit hic includendus. Adderationem, quia laboriosis artibus vacantes, frequenter indigent refactione, ne in debilitatem, quando minus putant, labantur: Hinc Arator, etiam robustus, patientissimusque ineditus contra Reg. lib. 4. cap. 16. num. 216.) immo etiam dirissimus ex declar. cit. non tenetur ad jejunium, quia per se omnes Aratores excusantur: Et, ex alia parte, Ecclesia non intendit privare Fi-

deles suo officio, modoque vivendi. Praterea, quamvis exercitia ex se non laboriosa obligationi jejunandi subjacent: tamen si quis ita sit debilis, ut suum officium alio leve, ipsi sit laboriosum, à jejunio, per accidens, hoc est, ratione sua complexius, excusabitur. Ita Thom. Sanchez, in Conf. lib. 5. cap. 1. dub. 6. num. 8. Reg. lo. ci. num. 219. quia Mater Ecclesia cum tanto dispendo obligare Fideles non intendit. Hinc Scriptores, V.G. obligantur ad jejunandum, quia scribendi officium levius est laboris; & forte modice jejunans, melius scribet, ac facilius, quam cibo refertus; tamen si cum Notario ita laboriosa succedat scriptio, ut sine duplice reflectione suum munus obire negueat, certe excusabitur per accidens, ratione sua complexionis.

3. Hac Doctrina ante oculos in tota hac materia per diligenter habenda est. Fit enim frequenter, ut in aliquo Doctore invenias, excusari quempiam à jejunio, sed per accidens, tu vero credas excusari per se, regulamque ad omnes alios minus legitime deducas. Nudius tertius fuit, qui referrat, quendam Theologum non vulgaris litteratura excusasse à jejunio hominem, equo iter agentem, addebatque Theologus (ut idem referebat) rationem, quia successans equus ita male hominem tractabat per integros dies, ut satis laboriosum fuisset illud iter equestre. Quibus verbis clare excusatio per accidens fuit, non per se; illa tamen, qui solutionem narrabat, acriter contendebat, Theologum in ea esse sententia, ut iter equo agentes, excusandi sint à jejunio. Cumq; ego inculcarem, ejusmodi excusationem nequaquam esse universalem, sed tali peculiari persona addictam fuisse, nunquam constans vir, veritati manus dedit. Deus immortalis! quantum refert non apices rerum aspicere; Sed interiora carum visceria penetrare?

4. Si queras, quanam sunt officia ex se laboriosa. Dico ea esse quæ exercentur cum magna agitatione membrorum corporis, tunc enim multi spiritus consumuntur, unde & corporum auxilio opus est, & inedia, quia magis corpus exedit, non est addenda.

Porrò plura sunt exercitia clare laboriosa, plura denique, de quibus qualia sint, dubitatur, suo igitur ordine breviter singula delibemus, &c. Hæc omnia Tambutinus.

5. Quid hic mea notatione sit opus? cœcus inueblitur, quia enormitate falsum sit, à Tamburino omnes artifices à jejunio liberari, sed veniamus ad Conjuges, & videamus, an fallacia alia aliam trudat.

Declaratur illud (de Conjugasis.)

6. TAMB. num. 37. Conjux non raro, (inquit ibid. num. 37.) excusatione ducta ab ipsa conditione conjugii, liberatur à jejunio.

Liberatur autem primò in eo casu, quo non posse alterius reddere debitum, si reuinet. Ita D. Thom. Sanch. lib. 9. de matt. d. 3. num. 10. Lefsl. 5. cap. 2. num. 44. Jo. Sanch. d. 5. num. 25. & alii. Ratio est, quia jus Iustitiae prævalit præcepto Ecclesie, nolentis cum tanto rigore jejunium. Ita Leofesma p. 2. quæst. 4. art. 2. ver. Ex predictis colliguntur, quia faceret contra jus alterius, dum ad reddendum illi debitum, se notabiliter impotentem reddit. Tunc autem hic casus locum habet, quando coniugus nonabilem debitatem contraheret ex eo, quod cum jejunio debitum redderer. Debitum, inquam moderate ab altero petitur, que moderatio attendenda est, effectuata qualitate conjugum; juvenes enim, fortioresque sepius, senes, imbecillioresque rarius matrimonio uti covent. Cum ergo quis non teneatur reddere, nisi iuxta qualitatem sua complexionis, ad quod solam, & non ad amplius virtualiter consentit coniugus, cum matrimonium contraxit; ideo solum tunc debitum conjugale coniugem à jejunio

jejunio immosum reddit; Quod si precibus, aliore modo possit conjux removere alterum à petendo debitum, adhuc tamen non teneretur uti hoc remedio, atque adeo posset non jejunare, & sic reddere. Ita Thom. Sanchez l. o. c. Ratio est, quia personalis obligatio est ex iustitia, que non obligat, nisi ad reddendum personaliter debitum, non vero ad conquerenda, vel ponenda remedia, ne alter petat.

7. Negligi item jejunii praeceptum non potest, ut poterior seu etiam ut potens quis sit ad petendum debitum à coniuge. Ita Thom. Sanchez [ibid.] quia solum obligatio iustitiae reddendi debitum excusat à jejunio, at coniuge non habet obligationem iustitiae petendi, sed solum reddendi debitum.

8. Scio quemdam concedere solutionem jejunii ei conjugi, qui nisi comedat, est ineptus ad petendum debitum moderare; quia scit faber dives, inquit, ne suum officium, ad quod jus habet, deserat, potest laborare, & consequenter non jejunare; Sic conjugatus, ut suum officium usus matrimonii, ad quem ius habet, non amittat, poterit non jejunare, non quidem ut sit valentior, & poterior ad extraordinarias copulas, sed ut sit potens ad petendas copulas moderatas, ad quas ius habet. Verum nulla ratione placet haec concessio, non solum quia fere sic omnes conjugati liberarentur à jejunio, si quidem pro omnibus est illud, sine Cerere, & Baccho friget Venus, idemque possent conjuges pretendere, quoad comprehensionem carnium, quod certe esse inauditum; verum etiam, quia cum ius matrimonii, quoas periculum sit liber in conjugib; pravalet lex jejunii, que est obligatio. Sicuti quia Fideles omnes tenentur intercessu Sacro diebus Domini iis, non potest quis excusari ab illo, quia vult uti sua libertate, quia se conferat iste diebus Dominici ad renandam, & sic ut quia Sacerdotes omnes tenentur recitare Horas Canonicas, non potest quis aliquem Sacerdotem excusare, ab iis recitandis, quia uult uti sua libertate, quia Breviarium suum projiciat in mare. Et ratio horum omnium est, quia idem praeceptum, quod obligat ad finem, obligat etiam ad media proxima, & necessaria ad illum, & ne tempore, quo praeceptum urget, ponantur impedimenta voluntaria ad eius executionem, ut alibi à nobis dictum est.

Neque obstat paritas duorum ab artefactis divitiis, quia lex jejunii absolute non obligat opifices laborantes; Vnde non est mirum, quod eosdem non obliget, si divites sint; per accidens enim est, eos esse locupletes; at lex jejunii obligat etiam per se conjugis: unde ita ob solam rationem conjugii nisi alia addatur excusatio, dictam legem à se non possunt excusare.

9. Illud approbo, si advertat conjux periculum incontinentie in alio, posse petere, erian si, ut petat, opus sit jejunium frangere, quia tum illud periculum equivalens petitioni; & petitio hujus redditioni, ad quam urget iustitia ratio. Idem puto (non enim absimilis est ratio) iis, nisi petas, ingeras malam suspicionem in altero, quod adulteraveris, vel aliam adamaveris.

10. Liberatur Secundo Vxor, si ex jejunio reddatur ita extraordinaire pallida, macieque confecta, ut timor rationabilis sit, ne à viro minus rationabiliter ametur. Ita Sa ver. jejunium num. 9. Thom. Sanchez l. 9. d. marr. d. 3. num. 11. Jo. Sanchez d. 54. num. 24. praeceptum enim jejunii quieto matrimonii statui, quem certo, fine debito amore, periclitari necesse est, obstat non debet.

11. Liberatur tertio si eadem uxor ita prohibeat à viro jejunare, ut si jeunet, rixa oriantur, & notabiles discordia. Ita Thom. Sanchez l. o. c. num. 13. alter Sanchez l. c. num. 26. Fag. p. 4. Ecc. l. 1. c. 9. num. 9. quamvis enim peccet vir, si id sine sufficiente causa faciat; uxor tamen si obediat, non delinquet, propter rationem numeri, praeced. di etiam.

12. Liberatur quartu uxor Catholica si prohibeat à

viro heretico jejunare, id quoniam contemptum Ecclesie vel precepti jeunandi, sed ob aliac causas, pars ob incordaniam parandi cibos Quadragesimales, ob dispensationem emendi, vel quid simile. Ita Azor. p. 1. b. 7. cap. 4. Fag. l. c. n. 10. Trull. l. 3. in Dec. c. d. 7. n. 22. Eadem vel sermone eadem ac modo dicta

13. Liberatur Quinto (ut id haec occasione dicam, quia nubere volens, si ex continuato jeuno Quadragesimae, in ieiunio uno, vel altero, quod incidit intra annos, ubi locum habere potest,) speciositas faciei notabiliter ostendet. Ita Thom. Sanchez l. c. n. 12. Katusq; quod honestum matrimonium euocantinorabilem non uenit speciei desperatio; sed quod sanguis tanta iactu Quando in colorem desperares, macemque contraheras, ea uisa, statim de dicta macie extra suum morementum. Hactenus Tamburinus.

14. Unum hic à Lectione flagito, ut omnes conditiones, & limitaciones hac in re à Tamb. dilucide explicatas expandat, & ita, inde colligat, an plenius feret conjugatos eximatos à jejunio, & eos, qui eximit, an sine rationabili causa, & absque auctoritate, putesque Authoribus immunes reddat. Expedit hic audire alium à Tamb. Is sit idem Palsquigius, quandoquidem innumeros alios Doctores inducit de 280 de Jejunio.

PASQUALIG. An conjuges exzenuent, si non invenient, quando impedirent, ne sibi invicti possent reddere debitum.

15. Communiter affirmative responderet Ita Cajetanus, Medin. Naray. Manuel. Ledej. Valen. Anglus, filius Sanchez. Iess. Molfes. Tolet. Reginald. Filius. Fagund. Ioh. man. Bassius. Sylvius. Bonac. Graff. Ludor. Tabern. Schol. & alii.

Hac sententia pro certa habenda est, quando tam in ieiunium impedirent, ne debitum possent reddi. Namin hinc concurrunt duo praecepta, nempe praeceptum sufficietur de debitum & praeceptum Ecclesie de jejunio. Tum quia ligatio iustitiae est strictrior, & propter ius alterius preferit obligacioni virtute, qualis est abstinentia. Tum quia flosca non intendit obligare ad jejunium, quando impedirent servitiam aliorum praeceptorum, praeferim que continent iustitiam. Tum quia praeceptum reddendi debitum naturale divitum, & ideo anteponendum praeceptum humanum, quale est praeceptum jejunii.

16. Et paulo post. Sed difficultas est, quando conseruat solitus ab obligatione jeunandi, ut posset reddere debitum.

Respondeo, tunc esse solitus ab obligatione jeunandi, quando non posset sine notabili debititate redire illud debitum, quod tenetur reddere ex iustitia. Teneat autem iustitia reddere debitum moderate, ut defumur ex Tho. 4. d. l. 32. q. un. a. primo ad tertium & complicitibus notar. Sanchez l. c. disp. 3. n. 7.

17. Et paulo post. Denique (ut notat Ledejma) ex predictis colligitur, quod uxor peccat, si se ite, ieiunio sufficit, se impotenter faciat ad reddendum debitum. Et res clara est, quia voluntarie latit virum circa dominum corporis, quod ipse habet; Vnde determinat faciem alterius in ordine ad quam ipse habet, & ideo peccat contra iustitiam.

CAPUT IX.

De Filio erga Patrem.

1. BARON. VIII. Officium colendi Patrem remittit filii, si probabiliter putent, matrem conjugij fidem non admodum fuisse servasse, & se ex adulterio potuisse nasci.

In primis id non esset patris colendi officio deesse, tunc enim jam non ut suum patrem Cajus V. G. Titum agnoscere, sed pro suo patre agnoscere adulterum. Quare tota difficultas in eo verificari debet, quondam Cajus V. G. poterit sua matris Bertha maritum negligere, & alium tanquam suum patrem revereri? quam difficultatem mox explicavit meus Tamburinus.

Deinde displicet hic maxime, quod Baronius impetrat Tamburino, quasi dixerit, posse Cajum negare Titio marito Bertha reverentiam filii, ex eo, quod ipse Cajus potuisse, ex adulterio nasci. Profecto tantam futilitatem fuisse à quolibet in doctrinam prolatam, si Baronius mihi jararet, fidem ei habere non possem. Nam, sic, omnes quorunque homines sunt, fuerintque, & erunt in mundo, essent probabiliter spuri, vel illegitimi, quia omnes partim potuerunt, partim poterunt, ex adulterio nasci. Sed jam video, quid vult dicere Baronius: vult enim iterum subintelligi illud (probabiliter) ita ut sensus sit, si probabiliter putent, matrem fidem non servasse, & si probabiliter ex adulterio nasci potuisse, &c. Verum, nec hoc mihi sedet, nam diserta locutio fuisset, dicere (spurit se probabiliter natum esse ex adulterio.) Ita quidem. At solemniter calumnioribus, immiscere possibile cum actuali, & sèpe putare, immo, & pronunciate, ē V. G. offensum esse ab adversario, quia ab eo offendit potuisse.

4. Venio nunc ad elucidandam veram Tamburini doctrinam. Nobile stratagem, in his sugillationibus educendis, latet in Baronio: Loca enim, in quibus de argomento Tamburinus tractat, religiosè tacer, nimis ne (ut suspicor) statim, viso loco, mendacium larvam depone re cogatur. Cum autem difficile cuiquam sit, totum librum evolvere, ut Doctrina reprehensa inveniatur, constat, hæretique firmius Impostura. Id autem mihi nullum fecit negotium, siquidem ope coiulsdam amici in mei præceptoris doctrina veratissimi, statim invenio quidquid inventire oportet. Fatoe nihilominus, quoniam in loco de hoc puncto, quem p̄x manibus habemus, loquatur Tamburinus, fuisse difficillimum expiscari, quia ne umbra quidem ejus, quod illi imputat Baronius, in doctrina germana Authoris appetit. Locus autem, ubi hac de re loquitur, contrarium disertè habens, hic est, ne m̄p. lib. 1. in Dec. c. 3. §. 3. ver. legitimus, sed disertissime in alio loco mox afferendo n. 10. meo,

5. TAMB. Quando anceps (ait) es, utrum sis legitimus, an naturalis, cum certus sit, te esse filium V. G. Bertha, qualiter reputandus? Dico, esse reputandum legitimum. Ita Delugo de Jult. tom. 1. d. 15. sec. 2. num. 25. Meroll. Barbo. Baldelli. Franc. Delugo aliquo quos citat, & sequitur Bard. d. de Cons. c. 7. §. 11. quia culpa patriæst dubia, p̄na illegitimitatis infligenda tibi Filio esset certa, ergo, si esses reputandus illegitimus, pro culpa incerto.

ta. Patri daretur pana certa tibi Filio. Adde, quemlibet esse damnandum, quanto minus potest, nam propter eamdem rationem, si dubitetur an aliquis sit spurius, id est, ex coitu damnato, an naturalis, naturalis est reputandus. Ita Menoch. lib. 1. presumpt. 19. numer. 28.

Hinc expositi in Hospitali, possunt sine dispensatione ordinari, Beneficia acceptare, ad Prelaturas ascendere, &c. Ita idem apud eundem Bardum, qui acum neciatur, an sint illegitimi, legitimi reputatur.

Illud adverto, quoad effectum acquirendi hereditatem ab alio possessam, non posse hanc dubie illegitimum recurrere ad predictam doctrinam. Ita Castropalae tom. 1. tractat. 1. d. 3. p. 5. à numer. 3. Ratio est, quia ille alius est certus possessor, at dubius de facto procedere certo possessor non debet. Haecen Tambarinus.

6. Ex hac igitur doctrina clare colligitur, quod sicuti Cajus Filius Bertha, quando anceps est, an sit legitimus, an naturalis, debet se pro legitimo habere, & consequenter Maritum Bertha, hoc est Titum, pro vero Patre cognoscere; ita si idem Cajus est anceps, an sit spurius ex adulterio matris, debet se pro legitimo tenere, quia pati modo culpa matris, dubia legitimati filii nocere non debet, atque adeò negare ipsi non licet, Titum esse sūmum Patrem, illumque reverentia debita non colere.

7. At dices, hic sumus in dubio, quid si probabiliter putaret Cajus, se natum esse ex adulterio?

Respondeo, de hoc non agit Tamburinus, sed certe affirmo, clare ex ipsis principiis colligi, etiam tum debere suam legitimatem illam servare, se que Patre Titio, hoc est Bertha marito observantem praeferre. Ratio est (quia ut in superioribus vidi mus,) solennis Tamburini doctrina est, probabiliter dirigentem actiones tunc adesse, quando contrarium non est certum, seu non est moraliter convincens. At in hoc eventu cum certum sit, Titum esse Bertha maritum, certum item hoc matrimonium fuisse in facie Ecclesiae celebratum; certum etiam Titum cohabitasse in eodem tecto, & lecto cum Bertha (erit etiam moraliter certum; Cajus esse Titii Filium, & ita debere in utroque foro judicari, praesumtum, quia delictum (matris) non praesumitur, nisi probetur, & consequenter quod is sit Filius ex adulterio, non erit proxime probabile: addeid, quod supra diximus ex Tamburino, quod hic, & alibi iterum, iterumque repeterem non gravabor.

8. TAMB. Atque hec ratio (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. numer. 11. in fine,) allatam doctrinam probat (ide est, non posse sequi opinionem proxime probabilem etiam altera pars sit probabilior; modo major probabilitas alterius dicta pars non sit tanta, ut deinceps à probabilitate illam oppositam, quia tunc, expulsa jam probabilitate, non est mirum, si inclinari ad assentendum illi opposita nequeat intellectus.

8. Quoniam ergo Titius Maritus Bertha habet tantam probabilitatem de suo filio, (etiam si ad certitudinem moralē non peringeret) dejicitur jam illa probabilitas, quæ apparet in Cajo volente forte negare, esse legitimū, & Patrem Titum non revereri. Quare Caji probabilitas, si quia esset de illegitimitate, vere probabilitas non est, nec minima, nec tenuis, quia à finibus probabilitatis est expulsa. Vides Baronii, sanam, solidamque mei Prae-

Ccc cepto-

ceptoris dicto Cajo deber e recognosci Titium Maritum Beata ut patrem, est in Tomo de Sacramentis &c. in Tractatu de Irregul. cap. 10. §. 2. his verbis.

Qua ratione dubitatio de illegitimo Natali removetatur.

TAMB. num. i. Qui natus est (inquit) ex Conjugata presumitur legitimus. nisi contrarium clare appareat, siquidem possidet tunc, esse Filium ex matrimonio. Is enim in Iure Filius est, quem Nuptie demonstrant. quia Mater et deus ius vocando. Et in dubiis (ut notant Menochius, Maseardus, Merolla) semper presumuntur id, quod honestum est. Hae ibi.

Siergo Causus, donec contrarium clare appareat, legitimum se tenere debet, non poterit ex germana nostri Thomae doctrina, quacumque probabilitate positâ, Titum suâ matris maritum non revereri ut Patrem

C A P V T X.

*De matrimonio Fili iunctus
Patre.*

I. BARON. IX. Indulget etiam illis (Filiis) Ius in eiusdem matrimonium cum diffari, Patre iunctus, & invito.

Quam aride id affers, ad excitandum odium & Verum legem quam plene & sapienter Tamburinus ratiocinetur ex S. Thomae principiis. Tu vero, ut meum Thomam sugilles, nihil penishabes, deficeret tuum S. Thomam, quamvis ejus doctrinam sequi profitearis.

2. TAM. Certum, exploratumque est (ait l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. num. 2.) si filii invitis parentibus ineant matrimonium cum dignitate, & alioqui nullum sequatur incommodum, non peccare lethaliiter: immo ne venialiter quidem, si prius modestè à parentibus facultatem petierint, tametsi neguauam exacerbaverint. Ratio potissima est, quia in electione status, & maximè matrimonii, filii nemini subduntur. Ita S. Thom. in 4. d. 29. q. un. art. 4. Ita Sanch. lib. 4. de matr. d. 22. numer. 4. Ita ceteri.

Hinc regulariter non tenetur Filius implere sponsalia, qua absque ejus consensu pater promisit, sic enim teneretur ad matrimonium. Agit de hac dilucidè Sanch. ibid. d. 23. num. 3.

3. Hinc etiam merito Tridentinum less. 24. cap. 9. de refor. matr. ipso facto excommunicat impedientes matrimonia; quia excommunicatio licet solum sit contra eos, qui cum habeant iurisdictionem fori externi in subditos, eos à matrimonio iustificare impedit, ut clare colligitur ex contextu Trid. quales sunt Episcopus, & princeps secularis (excipitur Rex, & Imperator, quia hos oportaret exprimiri, excipitur item Parochus, quia fori aterni iurisdictionem non habet in suis). tamen tam rigida prohibito ostendit sensum Ecclesie nolentis, ut matrimonia impediatur. Et merito, nam, independente à lege positiva, se culpa mortaliter est, impediare in re gravi Ius alterius. At vero, ut diximus, in statu electione qualibet sui iuris est, atque adeo nec à suis, nec ab aliis si peccatum mortale in vitare velint, impediendum.

Dixi (injuste) nam quando adeo iusta causa, ut quae matrimonium est indignum, vel quid simile, non possit Princeps, vel amicus modi suorum absque in plena impediens; ut est concors DD. sententia ipso luculentissime comprobata, leg Sanchez ibid. d. 22. numer. 7. aperte cultas agitur soluta superest, an cum indegena posse licet contrahere, patre, vel genitrix discentientibus, si quidem licet aliquibus videatur non posse, deinceps non multo, quod certe valde probable est. Ita Sotus, Casaubon, Navarus aliquis Sanch. l. 4. de matr. d. 23. n. 5, quibus addit Bellarm. lib. 1. de matr. d. 23. n. 5, in fine. Factor tamen probabile item est, ac tamen, qui possint. Ratio precipua est modo dicta, filium sicut omnino liberum esse, nec aliquis subiectus in hacre. Adm. S. Thom. 2. 2. quæst. 10. 4. art. 5. in corp. In in. quad propter coporis sustentationem attrinet, omnes homines si pax, a quæ adeo, nefilios quidem in his duobus subiecti existent. Et rectè docet Sanchez, adeo filium liberam esse, atque ante vigesimumquintum annum nobis rates, non in digno, & sine patris consensu, ne alia matrimonii libertas impediatur, detorque pacelli anja occulte facienda.

5. Illud adverto esse convenientem, ut saltem à Parentibus silium petatur, siquidem in re sancti momenti, congruitis confilium explorare, licet sine obligatione sequenti. quamvis Sanchez loc. cit. arbitretur pacare mereor filios, scilicet in matrimonio eligendis, à Parentibus enim confilium non expofcant; ego tamen, pace tantu mea sententia non assenser. Viquid enim tantum pacare matralis onus? si eis tandem confilium patris regere concedatur? Addo primò, si non causa confilii Tam docere de meo matrimonio deo; pise fortunata prudenteriore viro illud petere, & sic non indegena terno.

6. Adde Secundo. Cum nos, & ipsi sunt Sanchez, gamus in presentia de filiis voluntibus contractare coniugia: si sub mortali obligacione filios ad paternum expofcendum, illos regulariter conjecturam ricalula riscarum. Certum enim erit, patrem uno distursum, cum agatur de sua famula decore; multo magis si constans supponitur filius in arresto propriae intrapatrii apertum confilium, quam confusione in cere sartam testam servare posse, merito famuli Sanchez.

Satius ergo fore videtur, curare, ut ignoranter, quam ut noscat, & coram, ejus autoritate dicatur.

7. Prudenter paulo pos. Tamburinus sic nec.

Hac dicta sunt, quando ex ejusmodi matrimonio impetrare fore, ut sequantur graria mala, sine scandalo, in alia incommoda, tunc enim, ut notat Sanchez. l. 2. quod contra Charitatem, ex alio capite, quam ex solo patre involuntario, peccati labore, posset emerger.

C A P V T XI.

De Voto Paterna Mortis.

i. BARON. X. Permittit filii vota paterna mortis, ut vacuum hereditatem alcant.

Verba hæc sunt accusantia; sed quæ sequuntur, non verba innocentis Rei.

2. T A M B. Inquires primo, an sicuti (ait l.5. in Dec. c.1. §.2.) inimico licet velle malum punitionis modo dico, ita universum posse qui proximo malum ex aliquo motivo desiderare?

Rsp. Certe non statim ac illud licet, sequitur & hoc licere, nam inimico desideratur illa panitia pena, quam iuste meretur, at proximo nullam merenti penam malum desiderare, inquam per se est. Id ergo diligentius excutere hac occasione, ne gravemur. Et solent quidem affiri exempla. An posset filius mortem patris optare, vel de illa gaudere, non ut malum patris (hoc enim est odium execrandum) sed ut ipse filius paterna hereditate frueretur? An mater posset desiderare mortem filii, ne illam alere, vel dotare cogatur? An posset subditus mortem cupere sui Prelati, ut Prelatura ipse succedat, vel ut ab eo Prelato sibi infenso liberetur? & similia. Si solum desideres, velcum gaudio excipias eum modi effectus, hereditatem, molestiam carentiam, Prelaturam, &c. Facilius est responso. Licitum enim hoc optas, vel amplecteris, quia non gaudes de alieno malo, sed de proprio bono. Certe non potest quis licite gaudere de fornicatione, de coemissione carnis, ut sciso die verita, &c. nec illa desiderare, ut tunc siant, quia gauderet de peccato, illud que desideraret. Lega Castropol tom. 1. tract. 2 d. 2. punct. 10. §. 2. num. 21.) tamen posito, quod haec cum peccato quo commisisti, potest de habita prole sibi complacere, deque viribus refecta, quia non de peccato gaudet; sed de effectu sequitur, qui bonus est. Ita in casu nostro.

4. Rursus, si desideres sub conditione, facilius item est responso, licet posse. Si quis enim hunc clam elicit. Si meus pater moreretur, ego hereditatem poteris. Si mea filia occumeret, ego molestiam liberarer, & gauderet ille tunc non de patris, vel filii morte, sed de hereditate, deque molestia carentia, culpam oculi non committeret, utpote qui simili modo de bono suo gaudet, non autem de alieno malo.

5. Denique, si absolutè desideres in hunc modum. Capio mortem patris, non ut malum patris est, sed ut bonum meum, seu ut causa boni mei, nimis quia ex illius morte ego eius hereditatem adibo. Vel scilicet vitam moriatur mea filia, nam sic sexcentas sollicitudines excutiam, &c. Si inquam, hec desideres, major est resolvenda difficultas, quia tunc eligi malum velle illis, quamvis ut causam tui commodi, quod non videtur culpa vacare.

6. Et ita quidem perit Bonacina tom. 1. d. 4. circa 4. Decal. præceptum q. unic. p. 3. n. 3. his verbis: Secundum sequitur, illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis parentum exoptat. V. G. cupiendo illius mortem, ut quamprimum in hereditatem succedat. Ita Sylvester. Narravit Graff, Reginald. Tolet. Clavis Regia, Molles. Hæc Bonacina.

7. Nihilominus Castropol. tom. 1. tract. 6. d. 4. de Charit. p. 1. num. 11. postquam firmavit, posse malum proximo desiderari propter bonam iustitiam, vel bonum publicum, vel ipsum proximi, undelicer ex zelo iustitia desiderare punitionem, & condignam mortem malefatori, gaudere de morte peccatoris scandalis, qui non amplius ut causa ruina plurimorum, cupere effrenato filio mortem, ne longiore vita graviora peccata committat, graviusque condenetur, optare patris seni, insigneque, vel filii in opere mortem, in tormentis vivant, & similia; quia hec desideria sunt finaliter de bono proximi, non de malo posquam haec firmavit, sic addit. Credo, sicut debita moderatione facias, te posse absque peccato mortali de vita alius trahiri, & de illius morte naturali gaudere, illamque ineffaci affectu petere, & desiderare, non quidem

ex dispendientia persona, sed ob aliquod temporale emolumentum, inde sequuntur. Sic docere videtur Emanuel Sæ, ubi absolute dicit, te posse proximo optare malum corporale ad salutem animæ, & mortem ob Reip. bonum, & honestum, & hosti tibi, aliqui valde nocivo mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum. Item de morte ejus gaudere ob bonum inde sequutum Azor. & Bonac. tom. 2. d. 3. circa primum Decal. præceptum q. 4. p. uit. §. 7. num. 7. affirmant, licere matri mortem filiarum optare, eo quod ab deformitate, vel inopia non posset eas juxta suum desiderium nuptu tradere, & idem esse dicunt, si ob illarum causam male tractaretur a marito; posset enim illarum mortem optare, ut ab illo damno liberaretur. Consentit eis Ioann. Sanchez, qui sic inquit; licitum est tibi optare, vel proximo mortem, ob vitandam molestiam insitatem, mendicitatem, vitam paenalem a marito inflitam, & alia bujus generis, dummodo desideres ut a Deo infligenda, non ab homine iniuste, vel a Demone. Ratio est, quia bujusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium, & gaudium de malo ipsius proximi, quam de bono inde secuturo, ergo non habet malitiam, quia illam habere non potest, nisi sinus illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine defumatur. Hæc Castrop. qui etiam responderet ad quasdam rationes in contrarium. Recte autem dicunt (morte naturali) nam si occasionem injusiam desiderares, te sine dubio peccatum, paulo ante vidi mus.

8. Vereor autem, ne Bonacina modo a nobis numer. 31. fine allatus, sibi adveretur. In alio enim loco contrarium docuit, ut meritè eum pro se Castropalau citare potuerit. Ecce Bonacina verba tom. 2. d. 3. circa primum Decal. oræceptum, q. 4. p. ult. §. 1. num. 7. cit. jam modo a Castrop. adversaria satismet verbis dicto num 31. a nobis allatis. Ex dictis sequitur, eum graviter peccare contra Charitatem, qui alius malum exoptat ex dispendientia persona, & non ob bonum ipsum, vel alterius. Et paulo post. Secundus gaudet de malo, vel tristetur de bono ex bono motivo, actus enim inefficacis specificatur a motivo, ab eoque bonitatem, & malitiam sumit. Ob id a mortali excusat, qui de sanitate aliquis tristatur, quia ex recta voluntate occasionem sumit peccandi. Et post pauca. Idem dicendum videbitur de matre, que mortem filiabu exoptat, quia occasione ipsarum male secum agitur a marito, aut injuriis afficitur (non enim proprii detestatur filias ex dispendientia ipsarum, sed in detestacionem proprii mali). Hæc Bonacina, ex quibus vides opinionem Castrop. esse satis probabilem.

9. Hæc. Tamb. qua si tibi fortasse non arrideant, ne uni Tamburino succenseas, sed Castropalao, sed Bonacina, sed alius, quorum doctrinam ille referit, & Emanueli Sæ expurgato a two R. M. Sacri Palati, V. Charitas num. 8. qui, si ejus ratio penetretur, multum favet dictis a Castropalao.

Nota nihilominus, quam caura sit horum locutionis, (credo, si cum debita moderatione facias) & illud (non est desiderium de malo, sed de bono venturo) & illud (est actus inefficacis, qui specificatur a bono.)

CAPUT XII.

Derege quoad bellum gerendum.

I. BARON. XI. **N**ec minus liberalis est in Reges, quam in parvatos. Dac illis

(iis Regibus) In bello, si aliqui illis favent probabilitas ex iure in eum, qui parem, aut majorem habet probabilitatem rei possesse adjunctam.

2. Hic Baronius videtur nodum ponere in scripto. Tamburinus disertissime docet in predicto casu, non posse unum Regem intentare bellum adversus alium; addit tamen esse aliquos nobiles DD. agentes, posse, & id ita esse probabile ex extrinseca auctoritate illorum, ut id non sit recipientum, quasi sit universalis doctrina, sed in aliquibus casibus; Baronius autem, & dicit illam esse sententiam Tamburini, & quia ille ait aliorum doctrinam esse in aliquibus casibus probabilem, ipse durum nodum, vel addidit, vel supponit, quasi data esset, ut doctrina universalis.

Proferatur textus Tamburini.

3. TAMB. num. 29. Rex, seu Respublica (alt. 1. in Decal. cap. 3. §. 4. num. 29. C ad gerendum bellum, vel habet probabilitatem in iure, vel in facto. In iure est, quando est opinio Doctorum, Regnum in aliquo casu certo, posse occupari. Fac, v.g. Regem alicuius Regni esse suorum, certe ad esset opinio Doctorum probabilis, ejusmodi Regem licite posse a suo Regno repellere, esset hac probabilitas in iure. Probabilitas fundata in facto est, quando duo, plures scripturis, vel testimoniis contendunt probare Regnum ad se pertinere.

4. Num. 30. Dico, in Probabilitate orta ex Iure, quemlibet Regem licite bellum gerere contra aliis posse. Sic Joann. Sanc. d. 44. à num. 57. Ratio est, quia, ut est tories dictum, potest quis sequi opinionem probabilem omisso probabilem. Quid si alter posset debet; ut est in causa proprio num. præc. Resp. tunc ex mea sententia non posse; quia ut supra, §. 3. num. 14. dixi, & mox num. sequenti repetam, possessionem favere possidenti; est lex Canonica ab omnibus observanda. Ante recurri valeat ad Iudices, mox tangam, num. 58.

5. Num. 35. Dixi (ex mea sententia) nam ex bonorum authorum opinione posse, video; qui nihil obstante predicta unius Regis possessione, putant in dicto casu ab alio Rege bello impeti Regem possidentem posse. Legem Caltrop. tom. 1. d. 2. p. 7. num. 1. Joan. Sanc. d. 44. num. 58.

6. Num. 32. Quid si sit opinio predicti probabilitis fundata pro probabilitate in iure, quod dictus Rex possit Regnum ab alio possidere? Resp. tunc sane, etiam in mea sententia, posse; nec mirum, quia jam supponit eam opinionem esse practice probabilem. At ego adverto, hanc opinionem nunquam fore practice probabilem ex principiis intrinsecis (nam esto ex auctoritate extrinseca numer. 31. dicta) posse Regnum ab alio Rege possidere; etiam in ejusmodi Rex cum probabilitate juris sit in eius non controversa possessione, quia nemo, ut tories cantavimus, per hominem privatum (qualis profecto est Rex, Respublica quamcumque respectu alterius, qui sit sua absoluta potestatis), nemo, inquam, spoliari potest a sua possessione, nisi certe moraliter constet, possidentem inique possidente.

6. Num. 33. Inprobabilitate ex probationibus factis negant absolute plerique, posse tunc Regem bellum gerere, sed debere recurri ad Iudices, modo late tractato à Caltrop. 1. cit. num. 5.

8. Sed sic est distinguendum: Potest primo Regnum, de quo discepitur, esse in possessione unius ex Regibus, & tunc ob probabilitatem tam ex facti probatione non potest contra ipsum intentari bellum ab alio Rege, etiam probabilitores habentes rationes facti. Joan. Sanc. d. 64. numer. 56. Joan. Delugo tom. 1. de Just. d. 16. secr. 5. numer.

98. quia obstat lex Canonica plurime repetita, cuius ipsius deles sub sunt, quamqueno. supra, §. 5. num. 24. ann. 2.

9. Certe in hoc casu possessionis, quando probat illi ex probabiliis rationibus unum sicut Regi, & in aliis, quem num. 10. huc remisimus, non est imprudente, ne recurri ad Iudices eo modo, quo laudau Caltrop. 1. c. prosequitur; illum si placet, ali, non omnibus est orum, ea, qua raro contingat, unius percurere.

10. Num. 34. Potest secundum dictum Regem gerere, hoc est in nullius Regis esse possessione, & tunc etiam nulli ex Regibus poterit in ejusmodi probabili statu probare bellum gerere, ut Regnum occupare. Ita Valq. & Tom. quos sequitur citatus Merolla, tom. 1. d. 3. cap. 4. dict. 1. num. 204. Ratio est, quia obstat Ius Vacuum, hoc enim non est certum usque aliquo ex Regis, quoniam regibus liberum manet. Sic Salas p. 2. tract. §. d. misc. lect. 13. num. 12. apud Caltrop. cit. num. 10. potest enim Regni libertas, si non confusa deservire; tunc Regnum vel se gubernare, vel se alienar ex Regibus gubernandum sponte tradat, vel certe recusat ad Iudices eo modo, quem idem Caltropulus ibidem assert.

11. Num. 35. Postremo, si certus sit Rex, Regnum a solo Rege possidere esse datum, illum admetat, ut Regum conigneret Dominum; si renuat, bellum gerere contra ejus poterit. Ita Valq. Molin. Salas apud Caltrop. cit. numer. 13. quamvis enim Rex, qui occupat Regnum non cognoscat veritatem, adhuc iuris mentis membrum facit, quam propulsare licet illi, qui de suam con-

est. 12. Limitationes autem necessarias antea antebarat Tamburinus, in quas Baronii oculos non inciduntur non est. (quare sincere illum non excusat siquidem illa alio loco sunt ab eo, in quo agunt Reges. Sunt enim, ubi est universalis Disputationis Probationibus & equalibus circa Jus, vel circumscriptione sunt huiusmodi.

13. TAMB. num. 14. Verum, quadragesimum (viii. c. §. 3. num. 14.) de qua sunt euales rationes quo probantes iuris, altera ex partibus possidenti, amplius partion possidentia et attributi, major est controversia; potest enim priuatus (nam quid in hac causa factum est in iudicium max. §. 4. a. num. 1.) non posse sibi a parte, quippe palam, vel occulte, eam auferri. Ita Thom. Sanc. dict. in Decal. c. 3. num. 7. & lib. 4. in Decal. 1. cap. 40. numer. 18. Caltrop. tom. 1. tract. 1. dict. 3. p. 20. mer. 11.

Ratio est, quia licet quis habeat opinionem predictam, in probabilitatem quo ad ius, aliquam rem efficiat, non habebat certitudinem saltem moraliter recte esse, sum non est probabile, posse facere scilicet auctoritas propriam contra possidentem. Ultior autem ratio est, quia maximus militari illud, in pari causa melior est contumatio possidentis. Par autem mortali super est causa utriusque litigantis, donec uincusque causa in iure probabilitus perseverat, & alterura non transfiguratur.

14. Num. 15. Non ignoro aliquos apud Joan. Sanc. d. 43. num. 55. docere habent rationes probabiles quo ad ius, posse licet alterum similes probabilitates habentem occulere a possessione possidentis, siue rem redicere, modo res non sit deducta ad forum concordiam, tunc enim ratio dicta, ut expectetur Iudicis sententia: B modo cesseret scandalum, & turbatio. Non ergo si ipso, nam propterea propter auctoritatem Doctorum extenuam, haec sententia non est censenda, saltem quod si quis ei casus improbabilis.

Caput XIV.

571

15. Et certe quamvis Ioannes Delugo, de Justit. tom. 1. d. 16. num. 106. non audeat universaliter hanc sententiam approbare; tamen in particularibus quibusdam eventibus, quos Doctores afferunt, (afferam ego mox num. 25. exemplo 19. & 20. & §. 4. num. 31. nonnullos) non invitus approbat; quia, inquit, fortasse in particularibus casibus Doctores id propter aliquod caput concedere valuerunt; cum tamen non viderint caput aliquod generale, unde in omnibus casibus idem concedere potuerint.

16. And iti, Lector, illud (modo non sit deducta ad forum contentiusum) & illud (modo cesset scandalum, & turbatio) quod certe turbatio solet magna sequi, quando proceditur ad bellum. Et illud restrictivum (saltem ad aliquos casus) & illud (Doctores non audent, hanc sententiam universaliter approbare) & illud, non videntur caput; unde in omnibus casibus idem concedere potuerunt.

17. Quod si Joan. Sanch. aliisque nempe Suar. Thom. Sanch. Navar. Reginald. Malder. Victoria. Covarr. Filluc. quos pro se Joan. Sanch. disp. 4. & num. prae tertium §. aliquid plus concedant, quam concedat germana Tamburini doctrina, fides apud illos sit, cum Tamburinus non approbat sententiam Joan. Sanch. absolute. Et, quando addit suprannum. meo 5. & 6. num. autem suo 31. & 32. ex bonorum Doctorum authoritate inferri bellum posse, video, ostendit se id videre, non tamen absolute approbare. Et, quando num. meo 14. suo autem num. 15. dicit, eam sententian non esse censendam improbabilem, ad distinctionem (saltem quo ad aliquos casus) non ergo universaliter.

CAPUT XIII.

De subditis quoad Gabellas.

1. BARON. XII. **H**abet etiam rationem subditis, heximus illum a Vettigali, cuius non habeat compertam equitatem.

2. Hec aedes communici, & ne legisti quidem Texum Authoris? Faciam ego ut hic legas, & sane absque magna ingenii contentione intelligas. Doctrina Tamburini huc ipsissima est.

3. TAMB. Subditus (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. ver. Gabella) qui omnibus expensis dubitat, an Gabella sit iustis imposita, teneretur illam solvere & teneri docent alii, ut Less. & Malder, apud Caramuelum mox citandum, quia possessio iustitia presumenda est pro Principe. Non teneri putant Villal. Castrus, Aragon, Molin. Filluc. Sylvest. aliisque apud Caramuelum mox citandum, quia possessio stat pro libertate subditorum, quia non sunt obligandi solvere, nisi certi sint de iustitia. Caramuel lib. 3. Theolog. mor. num. 14. 6. affirmit tributa, sine nova, sine prisa non ponit leviter, sed magna consideratione; ergo dubia nequam quam erit tributum iustitia, sed certa, vel probabilis. Si certa omnino debetur, si probabilitas non debetur, quia probabilitas neminem involuntarium cogunt, nisi in ea Rep. effet lex acceptata, ut subditus tenetur ad obediendum, etiam in materia probabilitatis. Omnes haec tres sententiae sunt probabiles, quia bonis fundamentis innituntur, & Iamuarus guidem p. p. resp. §. 1. citans Lessium, aliosque contra Suar. docet, non teneri quemquam ad Gabellas, non solum quando dubie, sed nec quando opinabiliter solum sunt jure, cuius doctrina fides sit apud ejus autores.

4. Duas igitur huc secernit Author quæstiones; altera est, an, quando, omnibus expensis, dubitatur, num Vettigali, seu Gabella sit iustè imposita; licet eam non solvere. Et licere, dicit, esse probabile cum Villalobos, Castro, Aragonio, Molin. Filluc. & tui Ordinis Sylvestro; & cum priore parte dicti Caramuelis, quia tunc dubia est obligatio solvendi, at possesso libertatis, & rerum subditi, certa. Altera est, quando Gabella sit solum opinabiliter (quod idem est, ac probabiliter) iusta, licet possit ab ejus solutione se subtrahere subditi; & dicit, Januarium citantem Lessium, aliosque docere, utique licite posse. Sed noster Tamburinus expressis verbis vel non assentitur, vel decernere refagit. Nam sic addit: *Cujus doctrina fides sit apud ejus Doctores*.

5. Qua igitur ratione absolute afferis, Tamburinum eximere subditos a solutione Vettigalis, cuius non habent compertam æquitatem, cum ipse, vel non requirat ad obligationem solvendi, ut compertam, hoc est, certam habeant æquitatem subditi; vel si habeant opinabilem, id est, probabilem, remittat ad eorum Doctorum fidem.

6. Et consequenter quando illas tres sententias esse probabiles, censet Tamburinus, cum quaestio proposita solum fuerit de casu, in quo res est anceps, seu dubia, solum pro eo casu dubii tres illas sententias ipse approbat. Nam, quoad posteriore partem dictam à Caramuel, quando scilicet iustitia vettigalis est probabilis, jam id erat Tamburinus relikturus apud aliorum fidem. Video clarius potuisse, & distinctius loqui Praeceptorem meum, addendo sicut Cujus doctrina fides sit apud ejus Doctores, & apud Caramuelum quoad posteriore partem sui dicti. Sed excusandi sunt Scriptores, nam multa saepe omittrunt, que accuratus lector ex contextu, & ex praecedentibus, & subsequentibus ex ipse intelligat.

CAPUT XIV.

De Indicibus.

1. BARON. XIII. **N**on sunt expertes ejus liberalitatis, & beneficiorum iudicis. Que omnia profert ex inexhausto probabilitatum Thesauro, & Promptuario.

XIV. Inde afferit illis ius rerum omnium, quarum licet apud ipsum moveatur, ut visum fuerit abdicationis, & adjudicationis quam rendere quid vetat, cum sit gratuita, & arbitraria.

2. Et rursus aedes dicere omnipotem omniumne legisti in Tamburino, necnotasti, quam cautelepse ratiocineris? Et, ut fiat dignum patella operculum, addere aedes de tuo confectionem illam, Quam rendere quis vetat, cum sit gratuita, & arbitraria? Tamburinus hanc confectionem prorsus inde in suo Decalogo negat, quia antecedens, unde colligi poterat, improbable omnino putat. Sed hunc locum Baronius, vel non legit, vel diffimilavit; legam ego, & benevolis lectoribus legendum mox tradam, ut poterit qui fideliter loca Authorum referre, profitear.

3. Sed prius illud agamus, quod prius proposi-

Ccc 3 tum

tum est, nempe illud (omnium) postea de consecutione superaddita.

T A M B. Si omnibus expensis, (ait lib. i. in Decalog. cap. 3. §. 3. ver. Judex) *la* civilis sit dubia, neutrō ex litigantibus possidente (nam alterutro possidente), *la* non erit dubia, sed probabilis pro ipso possidente, ut supra §. 4. à num. 1. vidimus, quem locum omnino recole, si *la*, inquam, civilis sit dubia, Index non potest, nisi rem dividere, idque propter officium *audicis*, ut ibidem late dictum est. In lite, seu causa criminali *Reus* erit liberandus, ut ex i. bid. num. 10. dicitur colligi potest.

4. Hoc nempe est rerum omnium, quarum *la* apud *Judicem* movetur? & hoc item est (ut vix illis fuerit.) Verum legamus etiam locum, ad quem nos remittit *Tamburinus*. Ubi quam frequenter, & quam contentiose infringatur istud (Omnium) aperiisse constabit.

5. T A M B. num. 1. Dico primū si sint rationes (ait lib. i. in Decalog. cap. 3. §. 4. aequaliter probabiles circa factum inter civiliter litigantes, *Iudex* non potest sequi, quam maluerit, opinionem, sed tenetur rem modo mox explicando dividere. Sic *Szelas*, *Villalob.* *Coninck.* *Sanch.* aliisque apud *Caftrup.* tom. 1. tract. 1. d. 2. p. 10. numer. 2. quibus addit. *Layman* lib. 1. §. 3. numer. 16. Ratio est, quia iuxta nuper dicta hic aliquid obstat, ne probabilem quamlibet opinionem *Iudex* sequatur; est autem ipsum munus *Judicis*. Prescribit enim lex, in *Oratio ipsa* dicitur, ut ex officio, vel ex pacto tacite iusto cum *Reip.* *Judices* inquirant diligenter, quantum possunt, veritatem, & *Judicem* secundum allegata, & probata, merita causa ponderando. Adjudicent ergo rem mellitus probanti; vel si major ratio non adsit pro alterutro, dividant utique. Quid si res sit individua, & aliqua ratione res componatur inter partes, dando unum rem, alteri astimationem sua partis, & iuris litigantes quiescant (cum non sit major ratio, cur unius res adjudicetur, alterius premium) forte poterit *is*, quodad hoc definiri. Ita *Mercella* tom. 1. d. 3. c. 4. dub. 3. concl. 4. o. 170.

6. Num. 3. Ex hac conclusione vides primū, cur privatus posset auctoritate propria dare crumenam illam modo dictam *Petro*, vel *Paulo*, ut liberetur; Idem autem non posset *Index* ex officio, qui tenetur eam dividere. Vide supra §. præced. num. 27. v. sept. modi sive sint. Ratio enim est, quia *Iudex* debet arta tecta custodire merita causa ex pacto iusto cum *Republica*; cum privatus, quia a simili pacto liberatur, utatur iure suo, sequendo opinionem, quam malit, probabilem; & sic illa circumspectio munus *Judicis* facit pro ipso proxime improbabilem opinionem illam, qua proxime probabile est pro privato.

7. Num. 4. Vides secundū, cur aliqui (& quidem meriti) limitant hanc conclusionem, ut *Iudex* in aliquibus cibilibus causis, puta dotis, matrimonii, libertatis, pupilli, peregrini, vidua, locorum viarum, qua sunt cause privilegiata, non posset rem dividere, sed obligetur ad serendam sententiam pro his Privilegiatis. Ratio enim est, quia lex, quam servare tenentur *Judices*, dicitur, ut his in parca-*s* se faveretur: id, quod si est otium, vide *fusius* apud *DD.* *Legge* cap. fin. de sent. & re judicata. *Mascard.* de probat. v. opinio, n. 14. concl. 1143. 10.

8. Num. 5. Dico secundū, si rationes circa factum inter eosdem civiliter contendentes, probabilitus pro uno probent, quam pro altero, tenetur *Iudex* probabilitus probanti rem per suam sententiam adjudicare. Sic *Sanch.* d. 44. n. 51. §. in secundo. Ratio ducitur ex eodem principio, quia *Iudex* ex legibus, & pacto iusto cum bono pu-

blico, ferre sententiam debet pro melius probante etiam suam. Excipe, nisi majoritas probabilitatis sit exigua, ut (quia modica) pro nihil reputanda sit, enim recurrentur erit ad præcedentem conclusionem vici- dictam.

Num. 6. Major autem probabilitas terminos diligenter a *Judice*, five ex parte facti, five etiam ex parte iuris, penitus, prudentis arbitrio est ponderanda, & quandoque raro tanta potest esse major probabilitas, ut etiam si sit, cui minor probabilitas faverit, possidat, debetque iudicem a possessione depelli; id enim *Judicis* ex officio maneat, dictum est.

9. Num. 7. Dico tertius, si rationes circa factum probant aequaliter pro collitigantibus civiliter, nec metu rationes circa factum, ut impeditur, si defacto sita possit, vel quod dixi num. 40. *Iudex* non potest, steprum patet, rem, cui maluerit, adjudicare, sed mala facta ante dicto, debet rem dividere. Ratio efficiat ratione esse, quia non video, cui hic non militet eadem ratio dicta a *Judicis* munere, modo inculcat. Quo, loquitur, ronviter perpende, nam summa pars patet, sed in dilectatem invenies. Dixi (ut ego certum puto) nam propter extrinsecam bonorum Doctorum auctoritatem afferunt in hoc casu posse *Iudicem* pro suo animo, si maluerit, iuriam pronuntiare, potest, ut probabilem sive amplius limitatione dicatur. num. 4. *Legi Merit.* tom. 1. d. 1. c. 4. numer. 182. Ita *Sanch.* in Decalog. lib. 1. c. 1. numer. 45. *Franc.* *Delugo* p. 1. de cuius quelli. numer. 66. *Texeda* tom. 1. contra *Mar.* lib. 1. contradicit. aliisque.

10. Num. 8. Dico quartū, multo magis re iusta dividendo modo dicto est in Civilibus, si in rationes circa factum, quam circa factum aequaliter probant, scilicet lib. 1. c. numer. 166. *Bannez.* *Sanch.* *Layman*, aliquando eundem. Id enim multo fortius probat dictum *Tamburinus*, ita ut aliqui, qui nobis advertunt in praed. conclusione, ultra hanc presentem amplectantur.

11. Num. 9. Dico quintū, rationes circa factum magis pro uno, qua ipso altero in litigantibus civiliter non potest *Iudex* nec dividere etiam pro rata probabilitati, ne tribuere cui maluerit, sed ferre sententiam debet præbentem a maioris probabilitate in iure. Semper enim, in majoritas sit exigua; nam tunc iuxta regulam communem, parum pro nihil reputandum erit, & judicandum, ac si essent rationes aequaliter modo jam dicta. *de Sot.* *Val.* *Tanner.* *Suar.* *Sanc.* *Bredel.* aliquando quos citat, & sequitur *Pater Bardil.* de conic. d. 27. num. 10. Ratio autem nostræ dicti est, iuramentus *Judicis* tories repertum, quod hic ubi agitur habere, juxta quod *Reip.* vult *Judices* dirigi, permanescit.

Scio, Doctores non insimile nota contrarium asserti, *Ioan.* *Sanc.* *Salon.* *Salas.* *Texed.* *Gasp.* *Hugrad.* aliquando apud *Bardil.* c. purant enim in hoc casu posse *Iudicem*, cui voluerit, rem adjudicare, quia semper probabilitas atque adeo prudenter adjudicabitur. Sed profecto non probabilitas proxime propter novam hic superadditam rationem munus *Judicis*; nolo tamen aprobabilitate saltem extrahere tantorum sententiam Doctorum excludere.

12. Non nemo hoc est *Pater Bardil* l. c. à numer. 14. admittit hanc doctrinam in hoc quanto nostro dicto statim illamque peracriter probat. Sed deinde l. cit. numer. 21. non admittit doctrinam à nobis modo num. 8. in quarto dicto traditam. Verum neque sententia dispartiat in aliis, nec solidam afferri posse videtur. Hæc omnia habet latitutem.

13. Quot divisionibus, & limitationibus, Tamburinus Judicis potestatem restringit? & nihilominus Baronius dicit, ipsum concedere illis Ius rerum omnium, quarum Ius apud eos movetur.

Venio nunc ad confessionem, quam ex suo inexhausto thesauro, & propriæ voluntatis Promptuario educit Baronius, hoc est ad illam (quam vendere quid reat, cum sit gratuita, & arbitraria) de hac venditione sic habet noster Author.

Venditio Sententia Probabilis.

14. TAMB. Occurrit hic non absimilis difficultas (ait lib. 8, in Decal. tract. 3. c. 7. §. 15. in Indice. Supponamus probabilem esse eam opinionem, de qua late dixi lib. 1. c. 3. quam præter ibi citatos sequitur Dic. s. lib. 2. de Just. tract. 1. d. 5. dub. 7. à num. 280. licet iudicis ex duabus opinionibus aquæ probabilitus unam eligere, & justæ illam proferre sententiam. Iam inquirò, lictene, & justè accipiter index pecuniam, ut portus illam eligat, que mihi sicut, quam illam, que meo adversario?

Respondeo: cum illam sententiam ego improbabilem judicaverim, & pluribus reprobaverim ibidem, consequenter aero, locum hic non habere questionem hanc, etiam tamen legat, qui velit apud Less. lib. 2. c. 14. d. 9. num. 64. Val. 2. 2. quæst. 63. att. 4. d. 5. q. 7 p. 4. Salom. 2. 2. quæst. 62. att. 4. contr. 2. Ac probabile iudicat Fag. lib. 8. in Decal. præcept. c. 26. num. 34. licet probabilitus putet oppositum.

15. Ubi in his postremis verbis cum dicit Author (ac probabile iudicat Fagundez.) I sum refutus hujus iudicium, & non approbit, cum ipse modo dixerit, eam sententiam improbabilem esse, & à se pluribus reprobavit.

16. Unde etiam videre potes, tametsi modo num. meo. 9. num. autem suo 7. & iterum num. meo 11. num. autem suo 9. fine, dixit Tamburinus, propter autoritatem extrinsecam posse Judicem ex dubiis probabilib. Opinionib. eligere, quam malit, tamen hic, dum inculcat eam libertatem in Judice fuisse à se reprobata, audeo suspicari, si quid ante fortè Tamburinus concesserat, ipsum nunc retrofalle, dum tam expresse, ut dico, docet, eam sententiam fuisse à se reprobata pluribus.

Præterea recole, quod supra cap. 12. num. meo 15. dixit ex Deluge Tamburinus, hoc est, in aliquibus casibus fortasse Doctores aliquid, propter aliiquid caput, concedere valuisse, cum tamen non viderint caput aliquid generale, unde in omnibus casibus id concedere potuerint. Recole, inquam, id, fortasse enim simili modo aliqui exillis Doctoribus, qui concesserunt eam libertatem Judicis in sententia ferenda, non propter eam statim concedent, sententiam illam, posse ab eodem vendi. Ab hac enim confessione duo illi absunt, fortasse indicant aliiquid vidisse, unde illam deducere non potuerint. Baronius verò nimis citò eam confessionem efformare non dubitavit.

CAPVT XV.

De Furibus.

1. BARON. XV. Qui adeo largus est in Iudices, non est parcus in Furibus, &

Reis. Permitte, constante gravi necessitate, cuique non solum propria occultare bono publico, sed etiam aliena surripere.

Duo hic consideranda proponuntur, alterum (instanti gravi necessitate permitte propria occultare bono publico.) Alterum (permitte in eadem gravi necessitate, etiam aliena surripere.)

2. Quidam prius, afferam Tamburini germanam doctrinam, & à Doctoribus comprobatam de occultatione proprietorum Bonorum, quæ solet fieri Fisco, volenti occupare bona confiscata. Id enim (puto) intelligit Baronius per illud (bona publico) nam si per hæc vœba intelligat bonum publicum Reip. quod periclitaretur, si occultarentur bona privatorum necessaria ad dictam Rem publicam conservandam; certè valde diversa qualitas esset, quam latè, & coram dictum suis necessariis distinctionibus tractat Tamburinus lib. 5. in Decal. c. 1. §. 1. à num. 6. quicunque, quia ad rem nostram minimè pertinet, legatur ab eo, cui est octium, & id sciendi cupiditas. De occultatione igitur bonorum facta Fisco, quæ videtur tandem aliquo modo facta Reip. atque adeo bono publico, ita habet Tamburinus.

3. TAMB. Secunda Regula (ait lib. 2. in Decalog. c. 1. §. 4. num. 10.) ex DD. mox citandis. Sive dicamus, talen hereticum amittere dominium suorum honorum à puto commissi criminis, sive non amittere, certum sit non obligari in conscientia, ante sententiam se spoliare suis bonis, seu ex Fisco tradere. Ratio hujus Regule est, quia extra potestatem legislatoris humani est posse per legem obligare delinquentes ad exequendam conträ seipsum panam gravem, & acerbam; cum bono communis repugnat talis obligatio; est enim humana infirmitati contraria, multisque transgressionibus obnoxia; at gravissima pena est, sua substantia amittende quempiam executores constitutre. Ex hac Regula vides, quantum juventur delinquentes, non solum in heresi, sed etiam in aliis crimibus, quibus ipso facto annexa est pena confiscationis: possunt enim sine scrupulo retinere, & frui suis bonis, donec detur sententia declaratoria saltem criminis. Possunt item, ante eam occultare sua eadem bona & Fisco non tradere, nec Ficus ante dictam sententiam potest sibi ea accipere, quia delinquentes adhuc iure possident. Solum posset Ficus ea sequestrare, & alius custodienda tradere, ne dispergantur. Possunt denique ea dando, alienare, vel vendendo, modo ea recipientes damnum evenire non posse; quia licet illa alienatio annulanda veniat, tamen donec annuletur, valida est. Si agitur ex futura annihilatione damnum proventurum non sit recipienti, non est unde illicita censeri posse. Ita Sanch. lib. 2. in Decal. c. 12. num. 69. Far. n. de heresi, quæst. 190. §. 5. num. 82. Bonac. d. 3. de conti. q. 8. p. ult. §. 3. n. 4. aliique ab his citati.

4. Tertia Regula ex Doctoribus citatis (add. & Casp. disp. 5. punct. 18. num. 3.) Post sententiam licet possit delinquens retinere ea bona, paratus tradere, si exigantur, nec obligatur ea offere, seu manifestare Fisco, tamen non potest posse resistere ejus executioni. Ratio posterioris partis Regule est, quia post sententiam Ficus acquisivit perfectè dominium illorum honorum. Ratio prioris est, quia nimis durum esset, obligare delinquentes ad exequendam tantam penam contra seipsum, quare presumitur, tamdiu lex concedere ea bona fruenda delinquenti, donec Ficus exigat. Quam legem sequitur Covarr. Simanc. Azot. Molin. Sanch. Bonac. Suar. Farin. ab eodem ibid. cit. Scio Casp. palam l. cit. num. 6. contrarium nobis esse in hac priori parte Regule; quia si delinquens, ait, amiserit

omnino dominium, & possessionem per sententiam; non poterit tuta conscientia ea retinere. Scio, inquam, hoc; sed ei sufficienter responderet; ita quidem futurum fore, nisi lex, ut dictum est, concederet; concedit autem, ne quid nimis acerbum, & extra humanas vires præcipere, convincatur.

5. Atque ex hac Regula sit primò, posse delinquentem ita ius bonis frui, non exigente Fisco, ut postea Fisco exigenti non obligetur ad resarcendum consumptum; quia ut dictum est, donec non exigit, conceditur delinquenti suorum bonorum liber usus. Ita idem.

Fit secundò, non posse eundem delinquentem, immo & eius heredem, vel quemcumque possessorem eorum bonorum ex proposito, tunc (scilicet post sententiam) occurrere, ne Fiscus ea occupet, nec iudicem possunt negare, se ea habere, si à Fisco interrogentur; nec tradere alteri clam conservanda, quia sic positive resisterent, ne Fisco jam exigens consequeretur ea bona, que per sententiam sua iam omnino sunt. Ita idem. Hactenus Tamburinus.

Hæc sunt perspicua adversus priorem cavillationem Baronii, transfo ad posteriorem, de rapiente aliena, gravi instanti necessitate. Sic autem habet Tamburinus.

An extremè, vel graviter indigenti, liceat furari.

6. Quid sit extremè (ait lib. 8. in Decalog. tract. 2. c. 6.) quid graviter, quid communiter indigere, satis explicuimus in superioribus (lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 12.) que omnino sunt recolenda, ut etiam que sunt bona necessaria ad vitam, que ad statum, que superflua. Quibus habitis, tria pro certis ab omnibus teneri puta, tria esse controversa.

7. Certum est primò, extremè indigentem posse quodlibet surripere, quod sit necessarium ad extremam indigentiam sublevandam. Ratio communis est, quia restemporales sunt à Deo date, ut vita omnium rerum temporaliū nobilissima conservetur, quod vita conservande ius, cum nemo a se abdicare potuerit per rerum divisionem iure Gentium introductam; sit, ut in ea necessitate omnia sint communia, nec illorum Dominus possit sine peccato ejus speciei, quam mox § 2. à num. 4. decernam, impediare, immo si impedit, posset cum moderamine inculpata tutela ab indigente occidi. Si tamen sit, qui probabiliter indigentem sublevet, vel ipse exercendo artem suam sibi succurre-re posset, non peccabis impediendo, vel non dando, & ipse si ait sumeret, sur esset, & latro. Ita Cattrop. tom. 1. tract. 6. d. 2. de charit. p. 2. num. 4. quia in his circumstantiis non est in necessitate.

8. Certum mihi est secundò, idem esse dicendum in valde gravi necessitate, quod in extrema. Ita idem num. 13. & p. 3. num. 5. Lessius lib. 2. c. 12. num. 7. Valq. aliqui quois refert Delugo loc. cit. fect. 7. num. 153. contra Turr. Azot. Cajet. ab eod. relat. Dicalt. lib. 2. de Just. tract. 2. d. 9. dub. 9. num. 256. alios citans. Ratio est, quia pari modo natura inditum est, ut gravem necessitatem, que facile veretur ad extremam, à se quisque, quoquo modo potest, avertat.

9. Vnum pro utrisque his certis aderto, à proximo extreme, vel graviter indigente, te extremè item indigentem non posse illud surripere, quod indigentiam sublevet, nec te indigentem graviter ab graviter indigente. Ratio communis est, quia tuus sine controversia melior est conditio

possidentis, atque adeò hic habet potius in intentu rebus ne pereat, vel ne cadat ex gravi ad extream, quam quod sit aliud.

An posito, quod surripueris, obligeris in pari uita, sitate restituere, alia est quæstio, alii, & Dio deo dicenda.

Certum est tertio, sicuti potest indigentia in predictis ob- bus pro se surripere, sic etiam alius pro ipso surripere in istud casibus posse, si alius non habeat, unde pīsa le fa indigentem sublevere. Ratio est, quia tunc si furia ueni- de indigentis, & ut ejus instrumentum; sed si habuitu- de posse de suo, non vulgariter difficultas. Forum ouia non est admodum frequens, & nimis prolixas esti situa- tiones, satis est eam videre apud Bonac. p. 1. tertium part. quest. 8. p. 3. n. 8. Valq. c. 2. de Eleemos. dub. 1. 2. 3. Delugo de Just. tom. 1. d. 16. feb. 7. num. 173. &c. nam que sequuntur, non faciunt ad presentem.

Hæc est vera Tamburini, Cattrop. Lefl. Valq. & aliorum doctrina, quam si Baronius, vel Jus- tinianus despiciunt, assertant meliorem, & acqui- scam.

CAP VT XVI.

De Reo imponente sibi falso crimine.

1. BARON.XV. Si Reum vita, & carceris tadaat, pos- rit, illo autore, sibi falso crimine ponere morte multandum.

Valde liberalis est Baronius, putans solum u- dium vita, & carceris qui certè modis loquuntur significare, molestiam non esse valde gra- vem) sufficeret ex autoritate Tamburini. Vide mus ergo quid hic signe requirat finitus, lib. 3. Decalog. c. 3. §. 6.n.4.

2. TAMB. Sunt tamen diligenter das distinguendos. Potest enim se quis infamare, vel propalando pacem suum verum, vel impingendo sibi peccatum falso. Hic ob- scilus est, illud sane facilis.

3. Dico enim primo, ad evitanda tormenta gravia, & levia, posse quenlibet occultum suum, quod communiter crimen, manifesto proferre, etiam si mortis imminentia percutura. Ita Lefl. Salom. Clavis Regia, alioquin apud Bonac. d. 2. de rest. qual. 4. p. 10. num. 7. quod addit. Toler. aliosque ibid. cit. Ratio est, quia qualiter potest, cum laude mori propter scelus à eis paratum mer- dignum, & ex alia parte obligatio conservanda simili, sed tam rigorosa, ut ex dictis patet.

Dico secundo, ad tormenta, damnaque gravia trans- posse quenlibet sibi falso crimine imponere, etiam si mortis sibi secutura, at non ad vitanda levia. Ita Barthol. de As- tro in spec. Confess. d. 21. q. 6. num. 5. & 6. lacunam sui dicti, non posse sine mortali dicat. Ibid. d. 1. ques. 24. num. 14. Ratio prioris partis est, quia nemo tem- cum tanto incommodo vitam sibi conservare, ut alio dulce est. Ratio posterioris est, quia quilibet tenetur vitam uolu- dire, quando non sit magna difficultate pergit, & nunc posset tormenta levia sustinere; id est enim levia pos- sit quia sufficiunt à te possunt, secus essent gravia. In pro- re dicto semper supponimus, abesse peritam, cui in- famator sui providere non difficulter poterit per equi- cationem; itemque abesse damnum criti: quod si fieri

Caput XVII.

575

occurrit, ut si idem infamer familiam, providere etiam illi danno poterit, se statim retractando, ac publicè satendo, se tormentorum visibi crimen imposuisse. Verum debet esse spes, ejusmodi retractionem profutaram, quia regulariter non adest: nunquam enim illi retractante creditur à Iudicibus. Hæc noster Author.

Notanda sunt illa verba (ut in imponente sibi falsum abst perjurium) cui tamen adhiberi remedium, dictum ab æquocatione; hanc enim adhiberi posse cum causa, supponit ex multis Doctoribus, &c. Erit illa (ut sit sine damno Tertii, & quamvis hic adhibeat etiam remedium ex retractione, concludit, huic retrationis regulariter fidem non haberi. Cum igitur, ut vides, lector, torturæ Tamburini adhibeat, potes non succensere Baronio, qui duobus tam diminuit eis doctrinam evulgaris? quicque (quod nimis sépè conquestus sum) supponere videtur, esse hanc solius Tamburini? Audiamus Joannem Sanchez alias citantem.

6. Joan. Sanchez. Nunc ad vitanda gravia. (ait disp. 47. num. 16.) tormenta, excusabitur quispiam etiam à venali labore, falsum sibi imponendo, licet ob illius confessionem esset morte plectendus, quia vita non est digna tanto dolore, & mendacum excusatur equivocatione in mente retenta, scilicet crimen commissum non re, sed solum ut fateatur iudicium evitanda tormenta. Hanc docet Jesus, licer solēm à mortali excuset: at par ratio currit ad excusandum etiam à veniali, & non esse mortale docet Navar Angelus, dicens id licet fieri, ex quo excusat etiam à veniali, Sylvest. Tolter. Sotus, Vega, Sà, Carolanus, Ant. Ragucius, & est multorum Recentiorum. Favet enim haec opinio multis miseria, qui aliqui non solum corpore, sed etiam anima perirent, confitendo crima falsa metu tormentorum, &c. Et paulò post: Quod etiam verum iudico, licet falsum sibi impositionem juret, &c.

CAPVT XVII.

De eodem Reo imponente falso crimine testi iniquo.

1. BARON. XVI. Potest Reus falso crimine imponere in testem iniquum, idque contra omnem iustitiam, imò citr' culpam mortalem, & forte veniale.

Quod Tamburinus cum Bannez, Ledesma, Jo. Delugo, Dicastro doct. id non esse peccatum contra iustitiam, verum est; at, quod sit sine culpa, hoc profectò. At nimis audacter, & falso dictum. Ecce Tamburini germanam doctrinam.

2. TAMB. Hec pasim in ore sunt omnium, (ait lib. 9. in Decalog. c. 2. §. 2. ànum. 4.) Illud singulariter est, & difficile, an scilicet modo te ab iusto teste tueris nequa, licet falsa crimina possis illi objicere, quanta sufficient ad tuam justam defensionem? Duo affero, unum mihi satis probable, alterum satis incertum.

Probabile mihi est, re, si id facias, nec peccare contra iustitiam, unde neq; obligari ad restitucionem. Ita Bannez Ledesma, Joan de la Crux allati à Delugo tom. 2. de Just. d. 40. sect. 2. num. 26. Dicastro latè

contra quendam innominatum lib. 2. de Just. tr. 2. d. 12. p. 4. dub. 2. num. 404. & apud Diana p. 9. tract. 8. resol. 43. Ratio est, quia scitis, ad defendendam tuam vitam contra invadentem, mendacum, & iracundiam curares, ut ille, v. g. in foream cadere, mendax quidem es, sed non injustus, cum (quoad iustitiam) habeas ius te defendendam omnibus viis. Ita in cau' nostro, &c. Ratio a priori est, quia defensiva vita contraria iuste aggredivit, asserta à quacumque tua actione ad defensionem necessaria, omnem rationem iustitiae.

Incertum mihi est, anid posse fieri licet sine illa culpa & quidem Delugo bid. sect. 2. num. 25. sic habet. Certum est, non licet, quia ad minus erit mendacum, quod nuncquam licet (& post quatuor interjectas lineas) Hoc falso, ait, crimen testis erit probandum per testes alios, qui cum debeant jurare, committent peccatum mortale, & per consequentes ad hoc hortari, erit peccatum mortale. Hæc ille, qui explicat Ioannem de la Cruz, Bannez, Orel. Ledesma, apud Diana p. 9. tract. 5. resol. 4. aitque, eos docere, non esse mortale ex parte iustitiae, non verò, non esse mortale, ex parte perjurii.

4. Video doctrinam hanc, sed quoniam tota culpare funditur in mendacum, & perjurium, sequitur, si solunt esset mendacium sine iuramento, non esse mortale, quia quamvis hoc mendacium sit absoluē de malo gravi contra proximum, tamen cum iuste à me hoc damnum inferatur, non esset mihi imputandum ad grave. Atque hanc sequelam expresse concedunt Hurtad. & Bannez apud Diana p. 9. tract. 8. resol. 43.

Secundò, etiam accedente iuramento, posset adhiberis æquocatione, cum à me, tum ab iis, quibus certa est mea innocentia, & sic vitari perjurium, & mendacium, quo solo posito, negant communiter Doctores, & ipse Delugo hanc sententiam. Si igitur hoc collatur, non sunt hui doctrina contraria. Iuramento autem à quivoco etiam in iudicio, si illigatum sit, me licet posse uti, docet Castropolanus cum aliis, tom. 3. d. 1. de Juramento, p. 7. num. 1. ergo etiam in iudicio, ubi iustitia est testis. Videbitur igitur aliquiposse vitari mortale ab eo, qui, in predicto casu falso, vel illegitimo testi falsa crimina impingit.

5. Adhuc tamen incertum id esse, pronuntio, ut quid est? Si Sodomitam oportet probari esse illum testem, si excommunicatum, si hereticum? Sibi testis falsus id impetrat, respondebit aliquis. Audio, sed adhuc hæc. Quid enim, si sit necesse publicas scripturas amentiri, possece Notarius publicus ad hoc induci, si Notario constaret mea innocentia? Quidam? Respondebis. Id enim non est infidelem esse Reip. sed maxime Fidelem, dum ejusdem Reip. si innocentes defenduntur. Verum, si aperiatur hujusmodi osium, quomodo stabum publico iudicia? Inveniantur, respondebis, testes veri, ut sancta requirunt Tribunalia. Dum enim falsi testes quacunque arte repelluntur, publica iudicia firmantur potius, non infirmantur. Sed ego iterum audio: Quia tamen adhuc durum audio, libenter nodum hinc in aliud tempus evolendum referro. An Reo licet crimen falso imponere ad vitanda tormenta, dicam inferius, c. 3. §. 6. Hactenus ille.

6. Quæ jam lecta sunt, manifeste te convincunt de falsitate Baronii; nam Tamburino videtur difficultis determinatio. Tamburinus hæret ad argumenta: Tamburinus in aliud tempus resolutionem differt, & tu tamen dices, illius esse doctrinam, id fieri citr' culpam posse? Quæ est ista licentia fingendi? Olim didici à Poeta Lyrico illud toties decantatum Pictoribus, argue Poetis, quidlibet addendissem perfici aqua potestas. Nunc disco, etiam Theologum,

etiam

etiam Magistrum, etiam Prædicatorem posse, imo

te ipsa communis quecumque velit.

Hactenus super congerie Tamburino imputato-
rum, transeamus ad alia, ad quæ Baronius transit.

Fidei Inquisitores. Et verò quis dabit, Cr. Inq. am
1660.

Reverendiss. Dominat. Vestræ Addit. S. N. I.

NICOLAUS DE RACHE.

4. Hoc testimonium fideliter esse relatum, un-
conjecturis, tum accessione alterius testimoni, ut
tum dico esse censendum.

Conjectura sunt Primò, verissimum non esse, id
dicantem opus, voluisse Nuncio Apostolico per lo-
lenne mendacium illudere. Secundò; Deliciae
hujusmodi solet, antequam evulgatur, com-
municari Patronis, ad quos Dedicatio diriguntur,
scilicet in aliquo, vel minimo opere fit cautela
sionis. Quare Reverendissimus Dominus nequa-
quam permisisset mendacium (que facile poterat
Romæ convinci) secondebat. Tertio, credibile est,
ipsum Reverendiss. Internuntium hoc testimonium
protectionis enarrasse in Belgio: cum enim Nuncio
Apostoli frequentissimo commercio utatur cum Ro-
mana Curia, non erraret, qui putare, ipso Reverendiss.
Domino Roma scriptum id fuisse.

5. Sed fac, nihil esse facientes has conjecturas
aio, esse aliud testimonium, quo prædictum (si b
vere careas) certò confirmare.

Nam ego juratus, hoc est, testem mei dicti Den
O. M. invocans, affirmo, Virum omni exceptio-
majorem, magnaque Fide dignissimum enunci-
mihi, se abhinc quinque circiter annos Romæ ubi
negotia commorantem audisse coram, à gratissi-
mo Ministro Sacrae Inquisitionis Rom. ipsum eu-
dem Ministrum præsentem affuisse, quando ad
etiam Sacrae Inquisitionis Congregationem opus
calogi P. Thomæ Tamburini (mihi videtur, adhuc
se etiam ejusdem tria Opuscula, sed huius non be-
memini) suitallarum, diligenter suisceletum, quæ
propositiones, quæ insinulatae erant cum his
ipsis, comprobatae, ac nihil inventum fuisse, quæ
expurgatione, aliavè nota dignum censecerunt. His
vir illi Sacrae Inquisitionis Minister; addens, alia
explicatiæ se enarrare, ob horum Ministri loca
lenne secerunt, nequam posse.

6. His ego, & quilibet non livore tactus, fiducia
habere cogimur, si Baronius refugatur, creditur
Curatis, ut liber. Illud certè commendabile conser-
fuit, quod Patres Sacrae Inquisitionis Rom. minister
doctrinae compendiosa propositione contento
quaque fuisse, ut Antigonæ Tamburini feci-
runt, sed Codicem ipsum, sed contextum doctrinae
sed connexionem propositionum, & similia pro-
oculis exurrexerunt.

CAPUT XIX.

De Supplici Libello Curatorum
Parisiensium.

Reverendiss. Domino D. Hieronymo de Vecchiis
Abbati Montis Regalis; in Belgio, & Burgundia
Comitatu cum facultatibus Nuncii,
Apostolico Internuncio.

3. THOMÆ Tamburini è Societ. Iesu viri cum primis
eximis lucubrationes eruditissimas, Practica Theologia
summarum continent, totaque Sicilia, & Italia, celebra-
tissimas nactus, huic etiam nostro Belgio ad suaviorem de-
fideratissima patis auram post diurnas gravissimorum
bellorum tempestates, nunc primum respiranti, commu-
nicare cum esset visum, Reverendissime Domine, capi cir-
cumspicere, cuius potissimum auspiciis istud aggredierer:
Cum ecce venit in mentem, nibil prater modum me saltu-
rum, si ad Reverendiss. Dominationis Vestræ splendorem
accederem, ut ista sub hoc lucem aspicerent, siad ejusdem
amplitudinem configurerem, ut istas illas tuueris hic, ac
protegeres, quas in Sicilia, quas in Italia à Cavillatorum
maledicendi libidine securas reddiderunt Sacri Catholice

1. Secundò Baronius in d. s. pag. 71. ait, sed id
smagnam Curatam Parisiensibus habere, qui implo-
plicè contra Tamburini Doctrinam libellum obtinuerunt.

Miror ego, Baronium hujusmodi Curatorum libel-
lum magni facere, cum ipse sciat, sive non obta-
tinum, sive non admisum, sive abillis, ad quos dis-
tebat, approbatum neutrum fuisse, qui fortia
non esse gerinam doctrinam Tamburini, cognoverunt.
Et sane si umbra tenuissima aliquis reproba-
nis contra eam doctrinam affuerit, prob quidam
ea exultaret Baronius! sed merito velinuus esse.

Quæ

Quare h̄c mihi nullum supererit onus hunc libel-
lum refellendi, solum enim peccatum negativam
pronuncio; & in Superioribus jam ostendi, si pro-
positiones illas supr̄ cap. 1. alias continebar hu-
jusmodi Libellus, ut ibi jacent, eas non esse, nec spe-
re Tamburini Germanam Doctrinam, exceptis, ut
modo notabam, paucis propositionibus, quas ex Su-
perioribus colligere quis poterit.
 2. Quod tamen profert hoc occasione Baronius, &
quis auribus audire non possum, nec debeo. Com-
parat Curatos illos cum factis Inquisitoribus Italæ,
& audet dicere, eos non esse his inferiores. Hæc sunt
eius verba dicta pag. 73.
 3. BARON. Nec Inquisitoribus Sicilie, & Italiae (quo-
rum suffragium commentarium censeo) hi Curati Parisiensis
pietatis, eruditionis, prudentie, integratitatis opinione, aut
etiam amplitudine potestatis in subditos, inferiores sunt, ne
ex vera illorum expostulatione gravissima nota non uratur,
& illi commendatio accedit ex Inquisitorum suffragio.
 4. Itane tuis Parisiensibus Curatis (h̄c et alia p̄t-
stantissimis Jadalariis, ut eos Superiores facias Eminentissimis Cardinalibus Romanis, seu Italianis
Inquisitionem moderantibus ? Ergo Prælatos gra-
vissimos Sacrae Italæ Inquisitionis Praefectos, Prae-
stantissimos Vros à Summa Inquisitione Hispanica
in Siciliæ delegatos, Sapientissimos Doctores,
Theologos, Jurisperitos, inter quos tui Sacri Or-
dinis plures doctissimi Magistris sedent, ergo, in-
quam, hos tuis Parochis æquales, vel inferiores ex-
istimasi Mirum: sed illud magis, quod addis (& etiam
amplitudine potestatis in subditos) sive eam intel-
ligas de multitudine subditorum, sive de amplitudine
Jurisdictionis, inquit, an plures sicut subditū
singulorum dictorum Curatorū, seu etiam omnium
collectivū sumptuum, quam subditū totius Regni
Sicilie, etiisque Italæ: & iterum Inquo, an Pa-
rochorum tuorum Jurisdictione, & amplitudo poten-
tias se extendat ad ea, ad quæ latè excurrit Jurisdi-
cio Inquisitorum; Verum hæc ad meum Institu-
tum non pertinent.

CAPUT XX.

De iuris contra Doctrinam Tamburini; de-
que consequentia impii, quas ex illa
male intellecta deducit Ba-
ronius.

I. Prior hujus Cavillationis pars ex se, & ex di-
ctis ruit. Ex se, quia quæ sunt mera verba, vel
iuris, statim arque contorta sunt, languescent, si
Christianæ patientiæ tolerentur. Ex dictis, quia jam
in Superioribus capitibus hujus Opusculi germanas
Tamburini sententias mecum ponderavit, approba-
vitque quilibet non invidus lector. Et nota artificio-
sam Baronii amplificationem. Ea enim subinde ver-
titur circa illud Tamburini verbum (probabilitas re-
nunt) & in hoc §. 2. Baronius rursus dicit, quasi à
Tamburino dictum sit (probabilitas tenuissima) I-
mō ut Rhetoricè gradatim amplificet, vocat illam,
filum tenuissime probabilitatis, & nunquam memori-
vit doctrinae solemnis Tamburini, qua ea tenuis pro-
balitas dejiciatur ita ab opposita parte, ut jam am-
plius probabilitas non sit; sed jam de hoc in Superio-
ribus dictum est aliquid c. 2. num. 9. & c. 9. num. 8. &
in ox. num. sequenti, & iterum & cap. 23.

Expendenda ergo solum à nobis est pars posterior
dicti à Baronio, hoc est, videnda sunt consecutiones
imp̄x, quas deduci posse ex Tamburini doctrina ca-
villari non dubitat. Ejus autem consecutiones in
in forma dialectica dispositæ hæc sunt in unico argu-
mento, à me facilitior intelligentia gratia collectæ.

2. BARON. Ex Tamburino omnis tenuissima probabili-
tas sufficit ad prudenter, atque adeo ad operandum citr̄
culpam.

Sed Titius, V. G. habet tenuissimam probabilitatem de
mortaliitate, V. G. Anima rationalis; quis enim dubitat,
esse de hac aliqua levia fundamenta, & consequenter adesse
tenuissimam aliquam probabilitatem? Idem de Creatione
mundi non facta à Deo. Idem de negatione existentia e-
iusdem Dei. Idem de libertate arbitrii non concordante cum
gratia, & similibus, quis enim dubitat, de his adesse aliquæ
levia fundamenta, &c.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur, adeo
que citr̄ culpam si assentiatur his propositionibus: Animæ
rationalis est mortalis. Deus mundum non creavit. Deus
non est. Libertas non stat cum gratia, & similibus.
 3. O Dialeticum excellentem! quia usum distinc-
tionum non usurpat, idè, in fallacias fide lapsus
est. Distinguenda enim est Major, & Minor ut syllo-
gismi ex solidâ doctrina Tamburini. & sic respon-
dendum.

TAMB. Omnis tenuissima, immò tenuis, immò medio-
cris probabilitas sufficit ad prudenter, atque adeo ad ope-
randum citr̄ culpam, quandò hæc probabilitas absorbetur
ab opposita probabilitate, sicut absorbetur Cimindela à ma-
jore luce, nego majorem, quando non absorbetur, concedo
majorem.

Sed Titius habet tenuem, vel etiam mediocrem probabili-
tatem de mortalitate animæ rationis, quæ probabilitas non
absorbatur, seu desiciatur ab opposita probabilitate, nego
Minorem; quæ absorbatur, concedo Minorem. Idem die de
Creatione mundi, non facta à Deo, de negatione existentia
Dei, de libertate non concordante cum gratia, & similibus.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur, adeo q̄
citr̄ culpam, si assentiatur illis propositionibus; nego, per-
nego, & quilibet non cactus pernegat in piam consequen-
tiā, quia tunc non operabitur ex illa probabilitate, quia
jam dejecta fuit.

4. Quod autem in predictis omnibus illa sunt le-
via fundamenta, que absorbeantur à solidioribus op-
posita partis, nulla est dubitatio, & fatetur ipse idem
Baronius dum dicit, illa esse fundamenta levia. Audi
Theologos; immò pro aliis ex his consule Me-
taphysicos; nam ab his illarum veritatum solidissi-
mae rationes explicantur.

5. Præterea cum fideles his, & similibus mysteriis
constant, & certissimè assentiantur ex fide divina,
non indigent aliis fundamentis, & rationibus probabili-
bus, seu probabilioribus ad assensum illorum,
quasi expectent, quod probabilitas major de his my-
steriis absorbeat illam probabilitatem de opposita
parte, sive mediotem, sive tenuem: non, inquam,
indigent: siquidem hæc certitudo fidei dejicit om-
nen probabilitatem cuiuscumque gradus, qui possit
opponi pro parte contraria.

6. Unum hic denique moneo lectorem, ut vigilet,
quando in hoc 2. §. repetit Baronius, & impugnat
propositiones eas, quas simul congesit §. 1. nam
tunc semper erit recurrentum ad responses, seu
ad expicationes nostras, seorsim in Superio-
ribus Capitibus allatas.

(:†:)

CAPUT

CAPVT XXI.

Primum Paradoxum ex tribus imputatis
Tamburino, hoc est,

Iurare verbis æquivocis.

Pergit Baronius l. c. §. 3. contorquere in Tamburinum multa multum amarulenta, quæ ut alias dixi, ab animo pacato oleoque tranquilliore præceptoris mei sunt silentio superanda. Nulla enim tam atrox intentari potest injuria, quæ animum illum perturbare queat, qui vel ad patientiam à pietate, vel ad earum despectum à generositate moveret. Jam post hæc, Primum Paradoxum Tamburini sic producit lib. 3. c. 3. fol. 91.

BARON. Hujus generis (Paradoxum) est, quod Tamburinus asserit, certum esse, iurare verbis æquivocis cum causa, perinde licitum, ac sine causa, illicitum esse.

Additimmedate in hunc modum.

Quasi pars veritatis, & aquæ receptum sit quod omnes, honestari posse quacunque causa juramentum æquivocum, ac sine causa damnari.

2. In Tambur. doctrina non appetet illud (perinde) unde Baronius colligat interpretationem suam, (quasi pars veritatis, neque illud (quacunque ex causa) unde Baronius etiam de levissima agi causa conqueri possit, neque aliquid verbum, unde Baronius possit reprehendere Tamburinum; quasi dicat doctrinam illam esse receptam omnibus, quare igitur illa promittit? Sed secundissimus est nostri Impugnatoris campus; & semper Africa novi aliquid apparet.

Venio ad rem. Duas habet partes hæc doctrina, quam refert Baronius, ut idem ipse notat; Prior est, Jure cum causa verbis æquivocis, est licitum. Posterior, Jurare verbis æquivocis sine causa, est illicitum.

Quoniam ergo hæc pars posterior certa est omnibus, etiam Baronio id farenti, cur is appellat hanc doctrinam Paradoxum, per quam vocem à Græcis vocata, ut admirabilia præter opinionem omnium? Prior autem pars cum à multis Doctoribus (ut ipse idem Baronius notat, licet acriter impugnat) censetur vera, esto à multis falsa, cur eam inter Paradoxa connumeratur? Certe si sibi dixisset, partem hanc priorem à Tamburino dictam esse improbatum, esse à veritate alienam, posse rationibus fortibus refelli, nihil succenserem: sed cur hoc vocabulo odioso Paradoxum appellat? & injuriosius, atque falsius in eodem § 3. adiit, esse hæc Paradoxa à Tamburino inventa, & ab aliis Doctoribus longè distanti? Ultrapræter opinionem est, & à reliquo Doctoribus longè distansid, quod plures doctissimi Theologi non leibus innixi fundamentis opinantur? Hos plures Doctores mox proferam à meo nam. 6.

4. Dices. Illud dixi, quia Tamburinus pars veritatis, & certitudinis facit priorem partem cum posteriore. Respondeo, ubinam est hæc paritas, quam inducat Tamburinus? Nonne illam singis, sicuti finxisti alia supradicta? Tamburinus non dicit esse pars certitudinis unam, & alteram partem, sed solum dicit; certam esse, unam partem esse licitam, alteram non esse, sine ulla prorsus comparatione, &

esto ad sit implicita aliqua comparatio, hoc non est in omnibus. Paritas enim non est necesse, ut impletum (juxta rusticorum locutionem) cum quatuor probibus. Comparatio enim in causa nostro solum efficit in eo, quod utrumque apud Tamburinum invenitum. Quis enim ignorat, posteriorum partem rationabili omnibus, non autem priorem? sed ipse unius que ut certam admittit ob causas firmas rationes, ut mox videbimus. Quare quando dicit, priorem possem esse certam, non dicit esse certam omnibus, sed sibi, qui modus loquendi in meo Praecepto suis operibus est frequens; quando enim sententia ipse judicat certam, nec solum probabilem, licet possit eam non admittant, dicit certum mihi est hoc, vel certum hoc est, nam quando est certum est aliis, solet addere sic, vel quid simile (certum est a priorib; omnibus, &c.)

Verum hæc duo non sunt omittenda. Primo ipsa verba hac de Tamburini. Secundo, hanc divisionem non esse ipsius singularem, sed multorum, unde non possit vocari Paradoxum.

De illico usu Iuramenti dolos promissori.

5. TAMB. num. 1. Certum est primò (alibi) Dec. c. 3. §. 2. num. 1. iurare sine animo inflatus se mortale. Ita Lef. l. 2. c. 42. d. 8. num. 41. Suntom. 2. de Relig. l. 3. de Jur. c. 17. à num. 7. & communiter, pater ex dictis: Certum est secundò, iurare animo jugandi, severes sit levius, sive gravi, vel iurare bis æquivocis. Non esse licitum sine causa, iustum est causa justa ea, qua diximus c. 2. §. 2. & 3. que sicut lenda, quia, quantum ad hoc, eadem est ratio assertio. Promissorio. Illud est advertendum, faciliter ex hoc causa Promissorio mortaliter peccari posse, quam in affirmativa quia in Promissorio aliquid tertio promittitur; unde igitur potest proximum damnum intercedere, quo nequa sit dente, mortaliter peccabitur. Hac ille.

Nota verba hæc (juxta ea, que diximus c. 1. §. 2. 3. que sunt recolenda) per errorem Sciptorium Typographi, fivè alterius huc irrumpit; hos omnes 2. & 3. didicimus huius libri; in quo secundo capitulo de juramento assertorio, hos sicut quam s. non quare venies. Verum hoc obiter pro studiis Lectando moneo, ne scilicet querendo predicta loca, frumenta laborent.

5. Supereft nunc illos plures Theologos, quin stram sententiam amplectuntur, profecte, hanc pud Castrop. & Joan. Sanchez, illos citatos.

Castrop. Dixi, esse solum (at tom. 3. c. 14. d. 1. num. 4.) veritatem culpam, quando hoc permutetur absque necessitate. Si enim aliqua causa honesta occulat veritatem intercedit, qualis est, si ob tuam, tuerisque luten, honorem, rem familiarem tuendas, contentatio, aut si convenirent, ne annueris interroganti ne nullam culpam committis, sic amphibologie iurare. Iuratio est clara, quia defectus iudicari, qui in tali juremento poterat, cessat, interveniente causa iniusta, sic occultatio ritatem. Sic tenet exprefse Navar. (non erat loca, quæ facile possum videti in ipso Castrop.) Tolt. Saat. len. Lef. Bonac.

Quod verum habet, tametsi non rogatus iurare, sacerdos ad jurandum, si tamen iurandi, occultandique rem tem honesta causa intercedat, qualis intercedat, permissum obligaris famam proxima restituere, neque alia via commendare reparare potes, quam uia amphibologia jurem Sanch Bonac.

Ex hac certa doctrina deciduntur plures causas in praxi contingentes. Primo, rogatus de delicto, quod saltem sub opinione probabili non teneris manifestare, vel ex eo quod non juridice rogari, vel ex eo quod tibi grave documentum ex manifestatione provenire, negari poteris, fecisse, subintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanch. Clav. Reg. Navar. Bonac.

Secundo, &c. Haec tenus Castropal.

JOAN. SANCH. sic Reus (inquit disp. 46. n. 17.) cuius delictum est semiprobatum in causa sanguinis, ob quod morte effector plectendus, aut ad tritemes, vel exilium, auctoritatem amissionem effet damnandus, veritatem delicti iudicandi interroganti aperire non tenetur, eo quod nullus ad sui damnationem jurare constringitur; est namque lus conservandi vitam a deo fructum, quod nulla lege positiva abrogari posse; & tunc si Deus constringetur veritatem manifestare, constringeretur sua damnatione esse totalem auctorem: nam quod testis adversus illum testimonium tulerebat, nihil conductus ad condemnationem, cum sine delinquenter confessione damnari non posset.

Paulus post. Quod posset equivocatione utendo, veritatem celare, docent Navar. Less. S. à. Valer. Sylvius &c. Docet item hanc opinionem Villalob. Octavianus Spatarius, tanquam certam docet. Item Rodriguez tanquam certam, & hanc pro viribus defendit. Item ut probabilem docet Pigtianus, Peyrinus, & Layman. Salzedo, ut sibi certam. Aragon, ut probabilem, & Reginald. Scot. Filius Malederus, & sustinet aliqui viri docti, quos confundit. Quo quidem sententianon solum mibi probabile, sed certa videtur.

Quod vero fas sit quoque in predicto casu Deum in testem adducere, mihi quoque certum; nam eadem causa, que existit ad excusandum mendacium, intercedit pariter ad excusandum juramentum juxta dicenda (disp. 46. num. 17.) ubi Autores referemus.

10. D. &a. autem in disp. 46. num. 17. Idem sic repetit.

Nam eadem causa, que adest ad excusandum mendacium, equivocatione retenta, sufficit etiam ad excusandum juramentum, ut docet angelus Sylvest. Navar. Azor. Val. Salón Sanchez. Tolet. Manuel. Philius. Suar. Less. Mar. Delrio, alios adducens Sà, &c.

ii. Unde nam igitur hunc purum putum errorum haulisti, Baroni, quod scilicet hoc sit Tamburini inventum, & à Doctoribus longissime distans? Praterea si tam multi (ut modo legi) Castropalauis, Jo. Sanchius, Spatarius, Rodriguez, Salzedo non loquuntur, ut probabile fuisse, sed ut certum, quia ratione tibi admirabile Paradoxum sit? Legite si est otium lectores ingenui, & obstupelcere ad tam injurias in injuries, quas in hominem innocentem hic jactat Baronius; Hanc unam ex remissioribus audire, nemolesum sit.

BARON. ibid. fol. 91. Hic (Tamburinus) etiam multis Paradoxis à se primum inventis, quasi Parasangis, à reliquo Doctoribus etiam sui instituti, longissime distat; nec dubito, quin veit videri, quasi in laxando conscientia, gloriam, & singularitatem affectasse. Hujus generis est, &c.

Nunc monet tempus, ut agamus de juramento falso, haec tenus enim locuti sumus de equisoco.

* *

CAPVT XXII.

De Iuramento falso.

I. IN hoc eodem loco transit Baronius ad juramentum suum hancum, doctrinamque Tamburini de eo, vocat alteram Paradoxi partem, quam certe ego vocare partem tertiam, sic autem habet.

BARON. ibid. fol. 93. Altera vero Paradoxi pars sic contra consensum omnium Theologorum. Nam Sogo lib. 8 de Just. q. 1. a. 7. ita habet. Emergit dubium, utrum jurare exequi fide sine intentione jurandi sit peccatum mortale; quoniam de veniali non est dubium, quandoquidem qui dicit se jurare, & non jurat, mentitur, ergo illa est extra controversiam posita inter vetustiores Theologos, Iuramenta sine jurandi animo, etiam ex causa, illicite proferi.

3. Cum tamen Tamburinus, certum velit esse, ab omni culpa excusari hujusmodi juramenta. Sed longe recessit non solum ab antiquorum Doctorum, & extraneorum mente, sed etiam ipsius Suarii, qui hujusmodi juramenta accusat & gravis peccati mortalitatem ex genere suo. Neque enim potest nomen Dei fidei assumi ad jurandum, nisi vane assumatur; id est, ad decipiendum potius, quam ad confirmandam veritatem. Quid autem vanum magis, quam ipsa fallacia, & deceptio, qua non solum irrogatur Dei nomini in injurya, sed etiam reficitur vis Iuramenti, & sanctitas violatur; cum nequeat eius contemptus efficacius induci, quam si tibi persuaderet, possit adhiberi Iuramentum, nulla intentione jurandi. Id ipsum confirmari posset variis exemplis ex Suar. Cajetan. & alii. Si licet fido animo jurare ex metu, vel alia quacumque de causa, quidam proferre blasphemias: ut arguit Suarez. Quid nolidola colere in speciem, animo ab Idololatria alienissimo: ut ex Cajetano urget Sorus. quod tamen fide Idolatrie genus imputatur Marcellino Pontifici in grave crimen, &c. Haec tenus II.

4. In primis verbis nimis inde stinete afferis, Iuramentum fictum ex causa esse peccatum. Praterea dum id confirmas ex consensu omnium Theologorum, cur deinde id probas unius Sotii testimonio? sed mox videbimus de hujusmodi omnium consensu.

5. Prius enim advertendum est, hic tres debere questiones diligenter distinguuntur. Prima est, an Iuramentum sine animo jurandi, hoc est sine animo vocandi Deum, sit vere, & essentialiter Iuramentum, & nullus ex medicis Theologis affirmabit, esse Iuramentum; deest enim illi essentia Iuramenti, quae est Dei invocatio; Quæritur autem an ita externe jurare cum causa, sit licitum, prescindendo ab alio inconvenienti, sed sit culpa ex ipsa ratione Iuramenti; nam si addas dictum aliquid in convenientem, erit peccatum ex inconvenienti illo. Et in hac prima questione Tamburini sententia est, id, quando adest causa, & nullum adest aliud inconvenientis, non esse illicitum.

6. Secunda questio est, an uti hoc Iuramento, in quo solum ore tenus invocatur Deus, ad aliquem decipiendum, sit culpa, etiam si fiat cum causa. Et in hac secunda questione, Tamburini doctrina sit, esse dupliciter peccatum. Primo, esse peccatum contra justitiam, quo Proximus decipitur. Secundo, esse peccatum contra Religionem, quia jurans utitur Dei facto nomine, tanquam medio ad firmandum

Ddd

pecca-

peccatum; id quod nemo dubitat, esse contemptum Dei; & de hoc loquitur Suarez à Bononio citatus illis verbis, qua ipse modo num. 3. me. titulit. Neque enim potest nomen Dei ficto assumi ad jurandum, nisi vane assumatur, id est, ad decipiendum: & poterat citari etiam Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 6. num. 18. & 22.

7. Tertia quæstio est; an jurare sine animo jurandi, ut item sine animo utendi juramento ad decipiendum aliquem, sed solum mentiendo, dum quia substantiando à quocumque alio damno proximi dicit se jurare velle; cum tamen non invocet interne Deum, sed solum externe, sic licitum: Et in hac tertia quæstione Tamburini sententia est, non esse licitum eram ex causa, quia intervenit mendacium, atque adeo esse peccatum, saltem veniale, nemini posse esse dubium. Porto hoc dumtaxat loc. cit. docet Sotus: dicit enim Quandoguidem qui dicit: se jurare, & non jurat, mentitur, ergo lis est extra controversiam, &c. Hoc enim (ergo) est nota consequentia, quæ deductur ab Antecedente. At in Antecedente locutio fuit hæc Qui dicit se jurare, & non jurat, mentitur. Quare hæc erit doctrina extra litem, quam omnes ultro fatetur, nempe etiam ex causa illicita proferri; & quidem, in præciso casu de quo loquimur, veniale.

8. Jam vero quia has tres Quæstiones Baronius non advertit, ideo tam immerito insurgit contra Tamburinum. Quæstio enim hoc in loco non est, neque Secunda, neque Tertia, sed Prima: siquidem locutio sit de juramento ex vi juramenti, non vero si addantur alia prædicta inconvenientia. Verum ad pauca respicientes facile pronuntiant.

9. Quod autem ex principiis Tamburini juramentum quocumque si assumatur, tanquam medium ad decipiendum, sit contra Religionem, nec solum contra justitiam, sic ipse docet lib. 3. in Decal. cap. 1. §. 4. num. 5. fine.

TAMB. num. 5. Sumere Dei testimonium tanquam medium ad inique agendum presumptio est, & irreverentia contra Deum.

E iterum alio in loco, nempe eodem lib. 3. c. 3. §. 3. num. 9. sicut habet.

10. TAMB. num. 9. Petes, quodnam peccatum est promittere cum juramento rem non licitam? Respondeo cum Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 9. num. 14. esse mortale Sacregium, si res est illicita mortaliter; quia utsi divino testimonio ad rem inquam faciendam, que est summa Dei irreverentia; de qua diximus supra cap. 1. §. 4. num. 5. Unde vides in confessione esse explicandum, an juraveris peccatum mortale, V. G. homicidium cum intentione illud execundis, vel cum intentione non exequendi: nam prius habet duas specie malitas, nempe homicidium, & irreverentia; posteriorius solus perjurii.

Quod si res est illicita venialiter, vel sit contra consilia, ut cum veritate jures, te dicturum mendacium officiosum, vel non datur, in elemosynam, non ingressurum Religionem, non acceptandum officium Praetoris, &c. puto cum Fagundez lib. 2. in præc. Decal secundum cap. 14. num. 1. esse veniale, quia non videtur gravis injuria Dei, ut divino testimonio ad rem leviter illicitam, ut ibidem diximus. Hac ibid.

11. Vides in juramento assumpto ad firmandum peccatum, etiam si sit cum veritate, esse peccatum contra Dei reverentiam, nec solum contra justitiam? ut si quis V. G. cism veritate juraret, se cras occisum suum inimicum, &c. id quod non est ex ratione juramenti, quia hoc verum esse supponitur; sed ex eo, quod invocatur Deus ad finem malum, seu ad fir-

mandum peccatum sic jurantes. Ex his doctrinæ colliguntur, Tamburinum esse in ea sententia, ut alia invocatio quæcumque, sive cum vero animo jurandi, sive cum animo non jurandi, in ea fallere, quia invocatio Dei sit solum externa, tempore ille cum Dei reverentiam, si dirigatur ad peccatum firmandum, vel ad decipiendum, &c. qui tota malitia sumitur à pravo hoc fine, quo se illud echo vocat Deus, seu ipsius sanctum Nomen, dum adhuc non medium ad peccatum firmandum; id quod cum in intrinseco malum, non potest ex illa causa à causa excusari.

12. Neigitur, Baroni, contra Tamburinum præclaras Suarrii autoritatem, nec paratatem ducit a adorante Daemonem, vel fidem negante solum eius. Ultra enim ipse facetus, sic ut haec, quæ involum externa, sunt in Dei contemptum, ita etiops mentum quando sit ad decipiendum, vel quando coniungitur aliquid inconveniens ut dictum est. Sed nostra Quæstio, bone Vir, huiusmodi non est, sed illa primo loco dicta. Anjuramentum sine animo jurandi, hoc est; An juramentum sicut ex vi loquaciter, sive jurandi, praescindendo à prædictis adjunctis in illo, quando fit ex causa; Eroni esse illud citam, docet Tamburinus; quia illud non est juramentum extrinsecus. Cum jurare sine intentione jurandi, si sine le, ac orare sine intentione orandi, quod non solum non est, ne materialiter quidem malum, sed aliquando est commendabile, velut quando Artifex, du labori intercedit, canit Pater, V. G. & Ave.

Agrefisque suum solatus vocelaborem.

Et ex ista parte illa causa facit, ut nulla sit distinctione, qualias esset in illo actus exterior, quoniam conformatur cum animo interior. Ideo enim in deordinatio fuisse, quia aliquem deciperem, ut quia mendacium confirmarem, at hæc, aut quidem in hac quæstione primo, quo explicatis supposedimus, non adesse. Quæ mox afferam ex Sanchez, dicitur & confirmabunt.

13. Nunc orationem, ut, claritatis, & magis Confirmationis ergo, sine me rescribere Tamburini doctrinam hæc de re breviter allatum, & hinc Castrop & Sanchez explicatum.

TAMB. Supra cap. 3. meo num. 5. Cerummo mo, jurare sine animo implendisse mortale, Ita legi & communiter. Cerum est Secundo, jurare sine animo, sive res est mortale, sive gravum, non esse licitum fuisse, lictum esse cum causa.

Hoc dictum Tamburini si bene à Bononio reprehendendum erat, oportebat distinguere, quandoque sine animo jurandi jurat verum, quandoque falso. Nam hæc distinctione præcepsibus, que Paradoxum est, quod dicitur, à Tamburino, neque singulare. Cognoscamus id à Castropo.

14. CASTROP. Dico Secundo (ad Castrop. Tom. tr. 14. d. 1. p. 8. num. 4.) Si juras sine animo jurandi, falso, vel juras verum, vel falso. Si juras falso, tam in iudicio, quam extra, est peccatum mortale. Si juras verum, probable est, si solum etsi male extra falso, in iudicio, & contractibus. Mortale. Primum patrem conclusionem, nempe jurare falso sine animo jurandi, esse mortale, defendant Cajet. Soc. Corarr. Pet. Leden. Less. Suar. Bonac. Sanch. Rationem reddant, quia jurisdictionum externum, quod est Divine Majestati cultus, applicabitur ad falsitatem confirmandam. Vnde hoc generaliter, aliisque externus cultus, si idole trahantur, est peccatum grave, quia applicatur materia maledictionis.

actio solum debita Deo; similiter erit gravis irreverentia contra Religionem; jurare falsum verbis tantum absque intentione, quia externus cultus Deo per juramentum debitus, materia indebet applicatur. Ceterum hæc ratio solum videtur convincere in juramento externo facto per Idola, vel Creaturam sifendo in ipsa.

Et quia sequuntur, ea enim non est necesse hic prescribere; cum non faciant ad nos, ipse autem paulo post sic pergit dicere quia ad nos pertinent.

15. Ceterum retinenda est communis sententia, quia extra casum, quem dixi ex Lesio, nullum inveni Doctorem nisi plures evolvant, non esse peccatum mortale jurare falsum, etiam sine animo jurandi. Et ratio esse potest, quia videtur Deo gravis irreverentia fieri ex eo, quod tantum in apparentia, & nomine tenet in testem falsi invocatur. Nominis enim Dei summa reverentia debetur, &c.

Et infra

Secunda pars Conclusionis, nempe probabile esse, non esse mortale, si verum iures sine animo jurandi, tenet Less. Sanch Bonac. Ratio est, quia non videtur ex hoc juramento fieri gravis injuria Deo, neque homini. Non Deo, quia ego similem adduci in testem, adducitur in testem Veritatis. Sicuti cum similem oras eo tempore, quo non teneris precepto orandi, non obinde censeri, Deo facere gravem injuriam: neque etiam ex tali juramento provenit gravis injuria, quia supponimus, graviter inde illum non ladi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum esse potest, et tamen absque dubio peccatum Veniale, & grave, quando nulla legitima, & honesta causa fieri, quia est quedam fictio vim Iuramenti enervans. Hæc Casiro.

17. Notas, hæc ultima verba (quando nulla legitima, & honesta causa fieri) quasi dicat, secus honesta, & legitima fieret causa, quæ est doctrina Tamburini. Quare non est hec ab illo inventa, ut, Baroni, dicit. Loquitur enim Tamburinus, quando quis sine animo jurandi jurat illud, quod est verum: nam quando est falsum, quia tunc decipitur proximus, ut sepe diximus ex eodem, est illud, & in materia gravi est mortale contra Justitiam. Præterea, etiam in materia levi & in quacumque materia si adhibeatur tale fictum juramentum ad finem peccatum, seu ut medium ad firmandum peccatum etiam veniale, est peccatum grave contra Religionem, ut supra vidiimus.

18. Hinc fit, ut si Baroni invenisset, Tamburinum loqui de jurante falso sine animo jurandi, rege dixisse id esse contra consensum omnium Doctorum: nam etiam est contra consensum ipsius Tamburini. Nunc vero cum ex principiis nostri Authoris modo dictis meo num. 9. & 10. non possit hæc doctrina intelligi, nisi de casu, quo juratur res vera, nihil poterit contra ipsum afferri. Sed certe exente Baroni in praefatione, quicquid vere difficile solet esse, principia Authorum in sals quæ locis dispersa inquirere, ut deinde ex plurimis mente quæstio decidatur.

Porrò netibi, lector, si molestem, predicta etiam cognoscere à Thoma Sanchez.

TH. SANCH. At verius est (ait b. 3. in Decal. c. 6. num. 10.) quod sic distinguit Malitia. Si jurans (sine animo jurandi) dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere jurandum, quia est mendacium, & non perniciosem, ut bene Doctores prædicti; scilicet si id significare nolit; sed quoddam aliud disparatum, ut mox dicimus, tunc enim Nulla Culpa est. Si autem jurat falso, velut illa externa juramenti verba referre ad materiam falsam, confirmando illa in eo externo Iuramento, est mortale, ut probat ratio num. 8. adducta, & con-

Parte 11.

cordant omnes D.D. num. præced. relati, & citati num. 8.

Si autem interiori anno nolit illa ad materiam falsam referri, nec potest ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab alio putari id velle, ut inde scandalizentur; sed tamen iuri suo utens, usurparea verba, ad significandum aliquid aliud interius conceput, quod verum sit, relisperat ex tantum materialiter, nil per illa confirmare volens, non peccat mortaliter, nec applicat juramentum indebet materia. Anno ego credo, nec hunc eventaliter peccare, quia nullum est mendacium, & cogit Causa Justa ut ea equivocatione, & constat magis ex statim dicendi num. 15. Atque idem fatetur Sotus num. præced. allegatus, quando iniuste coactus usurpare ea verba materialiter: tunc enim non peccaret, ut, si ita responderet; Ego juro: vel dico; Deus est misericors; scilicet (aut Sotus) si diceret. Dico, quia Deus est misericors, quia tunc, ait capi verba formaliter. Sed ex isto, potius id pendere ex intentione dicentis, quippe posset hunc quoque dicendi modum capere solum materialiter, vel ad aliquid aliud significandum, ut proxime diximus ex Val. Hæc Sanch.

20. Notas quantum faveat nobis tuus idem Sotus? Verum haec dicta sufficient ad offendendum, hanc non esse sententiam adeo novam, ut singulare inveniunt, vel Paradoxon appellari mereatur.

CAPVT XXIII.

Secundum Paradoxum imputatum Tamburino.

Prima Pars hujus Paradoxi.

De Reo non respondente ad mentem Iudicis non certo legitimi.

1. **U**T Secundum Paradoxum loco citato effomer, tria dicit Baroni. Primo rediens ad tenuissimam illam probabilitatem à se toties frustra decantata, ex hac deduci ait, multa incommoda, posita illa alla Tamburini doctrina; qua affirmat posse Reum interrogatum à Jure, non tamen omnino certus, an legitimus sit, ad eins Iudicis mentem non respondere. Secundo, impugnat eundem dicentem, posse idem, etiam constante competencia legitima Iudicis interrogantis. Tertio, reprehendit eundem, quasi ibi contradicentem.

2. Incipiamus à Primo dicto, utque id bene intelligatur, ponamus in forma Syllogistica Baroni rationacionem, c. §. 3. fol. 93.

BARON. Quando habeo tenuissimam probabilitatem, non pecco, operando secundum illam.

Sed ex quacumque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, quia semper, vel sepissime adiungit aliqua fundamenta huiusmodi incertitudinis. Ergo habens quamcumque incertitudinem, non pecco secundum illam, & consequenter possam sine peccato, ad mentem Iudicis non respondere.

3. Huic argumento sic facile responderetur ex germana doctrina Tamburini, sicuti respondum est supra in simili cap. 20. a. num. meo. 3.

Quando habeo tenuissimam opinionem, non pecco, operando secundum illam. Distinguo Majorem. Si

Ddd 2 hac

bac tenuissima opinio non obscuretur à parte opposita, sicuti obscuretur parva lux à magna, concedo Majorem, si obscuretur, nego Mayorem.

sed ex quacumque incertitudine de incompetencia iudicis, habeo probabilitatem tenuissimam, me non obligari ad mentem iudicis respondere: distinguo item Minorem. Si hac probabilitas obscuretur à contraria parte, ut certe in casu nostro obscureatur, quia lexia fundamenta, quia solum incertitudinem pariunt, satis absorbentur à possessione, in qua est Index, & à similibus circumstantiis, nego Minorem. Si non obscuretur, quod posset evenire in elio casu diverso ab eo, qui proponit, concedo Minorem.

Ergo habens quamcumque incertitudinem non peccabo, &c. nego Consequentiam.

4. Perpetrator igitur Baronius absolute imponit hinc Tamburino, quasi dicenti, satis esse ad non respondendum menti iudicis, quod habeatur tenuissima probabilitas, multo minus, quod adsit incertitudo. Hac enim tenuissima probabilitas & hæc incertitudo non est vera probabilitas ex doctrina Tamburini. Unde non recte per artificium Epiphonema sic concludit Impugnator ibidem.

5. BARON. Tanti momenti est apud Tamburinum equivocandi libertas, ut illius libertatis servanda causa, eludi, & perverti possit quacumque iudicaria potestas, quantumlibet probabilitas & recepta, si aliquod dubium subsit opposita sententia, quæ favet Reo, vel tenuissimam probabilitatem afferat.

6. Non recte, inquam, concludit: Nam ubinam ex viis doctrina colligit, receptam potestatem iudicis, & quantumlibet probabilem possit etiam facile eludi, cum Tamburinus plurimi semper fecerit circumstantiam possessionis? Hanc enim credo à te significari per illud (receptam potestatem) quasi dictas per receptam possessionem iudicaria potestatis. A id s, satis esse tenuissimam probabilitatem. Addis, satis esse dubium opposita sententia faventis Reo. Quæ omnia debebant distinguiri sub illa necessaria penitulatione; an dejequantur, seu obscurentur ab opposita parte. Sed non est hinc omitendum legere quanti ponderis sit apud Preceptorum meum dicta possessio.

7. TAMB. num. 12. Dixi autem (ait lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 3. num. 12.) (nō si quid aliunde obster) ut signate notarem, hanc limitationem, seu exceptionem semper præ oculis habendam esse, antequam decernatur; num aliquid sit solum remote probabile, à quo non possumus licet dirigere ad actiones peragendas, an etiam proxime, seu prædictice, à quo possumus. Nam si adegit aliqua lex, vel consuetudo disponens de contrario, vel pacium, vel circumstantia uigeret aliqua, una tantum pars excipi tuto valeret. Exemplo res explicabitur: Si Paulus illam inventam crumenam supra dictam, pacifice posideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, aquilibus testibus vallato, quia tunc obstat aliquid: obstat enim illa lex definiens, (quod in pari causa melior est conditio possidentis) & sic, quamvis verum sit, stante equali probabilitate facti pro duobus, posse alterum rem attribui, arsi alter inveniatur habere rei possessionem, non erit amplius probabile id est, non erit prædictice, seu proxime probabile, posse dari alterum; sed possidens debet omnino illam possidere, ac retinere. Ita Suar. Thom. Sanch. d. 4. num. 58. & d. 33. num. 29.

Ut notationem hujus numeri adeo necessariam altius menti figamus, afferamus alia exempla, quæ illam, quæ magis explicit, quæ confirmant, & quæ sequuntur. Haec eius illig.

8. Ex hujusmodi principio, quod in dubio debeat prævalere is, qui est in possessione, resolvit Tambur-

rinus, quid sit decernendum in pendo de Reo, in dubio loquitur, non in probabilitate. Declaratio jam data lunt in superioribus sue Regulis. Quod autem in loco hoc de dubio sermonen facie; cui lib. 1. in Decalog. c. 3. §. 3. verb. 17. & 18.

9. TAMB. Dubitan hi, anlegimus interrogatio ab-

dice, obligabuntur ad eius mentem respondere? Son-

mus hic, obligari hostem legitimo iudicari.

Nam cum infra lib. 2. cap. 4. §. 3. de rotabat reuengem diligenter

Respondeo, non obligari, etiam si inde placuerit ipsa

excommunicationis. Ita Fagundes in Decalog. p. 1.

lib. 2. cap. 11. num. 18. Delugo de Juff. tom. 1. d. 42.

sec. 1. num. 5. Sanchez in Decalog. lib. 6. cap. 1. num.

& in Conf. l. b. 6. cap. 2. dub. 2. Ptolomei de iudicio, li-

tio 12. quia Reus, & Testis sunt in possessione sua libenter

valendi & equivocare ex causa; ergo ab his non possunt di-

turbari propter dubium legitimate interrogacionis. Casu

tem hic semper intervenit, quia semper iusti possunt, vel sub

dire suum ius, quo possunt non aperi reuengem, cum

culta, & manifesta obligatione non debent.

10. Scio quosdam nostram responsam admittit, si

meatus à Reo, vel Teste magnam malum, non reuengem

quale esset modicam pecuniam amittere. Et. Sed hoc non

non possum, quia predicta possit iustitiam Reo, & Testi

& que prævaleret, sine grave, sine damnum timetur. Legio-

niam, p. 3. tr. 3. c. 5. refol. 106. op. fine definitione enunci-

liter nostram sententiam amplificat. Vide colliga-

do superior inquisit generaliter super aliquo nocturno delicto

cuius author nescitur, posse te vacuum ad iustitiam

equivocare si dubites, num infamia, vel inducitum

delinquentem, licet vere delinqutentem sis. Nomen

doceat Sanchez. & Delugo, ut quidam parvus, dubi-

lago, loc. cit. num. 6. Regulam hanc inquit, non præ-

admonet Sanchez, num. 3. & 4. in rubricis variis, unde

sequitur periculum; & in quibus, scirto confit, iudic

esse virum probum, & peritum, tam Reus, quam Testi

bent in dubio respondere, & manifestare veniat. Tunc

Delugo ex Sanchez. Vides: tunc solum obfringit iudic

res Reum, & Testem, cum index p. 12. & p. 13. & p. 14.

qua propter has circumstantias praæsumuntur iste

legitime interrogare, ergo jam non sumus in dubio.

Quare si vere perseverat: omnibus pensatu, insimulo

biuum, nunquam bi. Doctores videntur nostram Responsionem

in levi damno limitasse, solum atque cum pena, ope-

ratio iudicis, legitimam certo esse interrogationem, ad-

gerant.

Illi nihilominus advertendum est, quando præteri-

tur bonum commune, vel innocentis grave damnum, no-

terrogatum à iudice, debere ad iuramentum in simili deli-

bius respondere, si solum tibi subiuste periculum, quo

narent hic tua libertas, & bonus grave innocentis; ali-

no communi semper tuum bonum peculare est posses-

dum, & bonus grave innocentis sui levi damno paterne

gares leges Charitatis. Hæc Tacubarius.

11. Ex illis clausulis (si constat iudicem sepe in-

probum. Quando periculum taret bonum commune. Quo-

do innocentis grave damnum. Quia pugnant belli &

bentas, & bonus grave innocentis) collige, quam

caute, & solidè discutat Tam-

burtius.

* *

Secunda Pars prædicti Paradoxi.

De Reo non respondentे ad interrogationem quamvis legitimam Iudicis.

12. In hac secunda Paradoxi parte de duobus insinuatur Tamburinus. Primo, quod concedat Reo, si adest spes vita, posse, liceat equivocando, non respondere Judici, quamvis legitime interroganti. Secundo, quod idem concedat, tametsi vita spes non adsit.

Quoad primum, antequam respondeam, necesse est, hic rescribere getmanam Tamburini doctrinam, qua est huiusmodi.

13. TAMB. *Iam si legitimus est Index (at lib. 3. in Decal. cap. 4. §. 3.) legitimusque per semplenam probationem interroget; unde Reus ex nullo capite ex hi excusari videatur a facienda veritate, celebri questione queritur, an ob periculum vite, quod finire respondent, subi. posse excusari, atque adeo ipsi negare veritatem cum aequivocatione, licet?*

14. Non excusandum, quamvis immineat vita discriberetur, docet Sanch. in Cons. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 29. & dub. 32. S. Thom. Sylvest. Navar. Sotus, aliquip permulti apud eundem, & apud Joan. Sanch. in Sel. mox cit. præsertim antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitiae potissima est obedientia, qua tenetur quis obediens superioribus, iuste, & legitimate præcipientibus. Sed jam supponimus, legitime præcipere, idque jam noscere Reum; unde ergo excusari poterit a parendo? Adde, non vulgare Rep. detrimentum fore, talis obligatio facendi crimina, negaretur; pasim enim, hac impunitatis spe, grassarentur maleficia.

15. Duo tamen hi Doctores notant; alterum est ad hoc, ut Reus teneatur, sine aequivocatione respondere (de Reo loquimur, non de Teste, de quo alia est ratio videnta, si placet, apud cit. Delugo de Just. tom. 2. d. 40. scit. 1. num. 8. & d. 39. scit. 2. num. 14. Thom. Sanch. in Cons. tom. 1. lib. 6. cap. 3. d. 56.) requiri prius, infamiam, vel judicia contra ipsum esse legitime probata in processu, sicutem per semplenam probationem, quam sine dubio facit unus testis idoneus de vita, & item requiri, ut id totum ipsi Reo sit notificatum. Ratio est, inquit Sanchez, in Cons. lib. 6. cap. 3. d. 32. quia secus potest reputare Reus, suum crimen esse occultum, & sic excusari a facienda veritate: & quia (inquit Sotus apud Sanchez l. cit.) sicut nemo tenetur ante promulgationem legis, legi obediens; ita nec tenetur Iudici, antequam notificer, se juridice interrogare.

16. Alterum est, si forte que veritatem Iudici occultavit, non obligari ad se coram Iudice etiandum, sive fuerit absolutus, sive damnatus, sive adhuc judicium pendeat, sive non. Sic Sanch. in Decalog. lib. 3. de Jur. cap. 7. num. 8. Ratio potissima est, quia est regendo suum crimen, peccaverit contra obedientiam, tamen huic criminis satu medebitur, si illo rite doleat, &c.

17. Sed jam alii Recentiores, ut Delugo, loc. cit. num. 15. Joan. Sanch. in Sel. d. 43. à num. 23. cum Doctoribus virginis duobus, post accusatam discussionem, adverentes, omnes esse sapientia vires difficile, Reum obligare ad inferendum testimonium capitale contra seipsum, docent probabilissimum esse, & turum, Reum minime obligari ad faten-

Pars 11.

dum suum crimen, unde tantum malum fibi parari, videat. Potissima ratio illa mibi videtur, quia nemo obligandus est concurrere ad seipsum occidendum, cum sit de jure natura, non solum vitam fibi tueri, sed etiam ad mortem suam, quantum que potest, non concurrere. Adde, esse doctrinam communem, rem multo difficulter reputari moraliter impossibilem, ad quam præcipiendam nulla potest: humana extendi potest. At præceptum de dicenda haec veritate, quod nunc tradit Reo Index humanum est, & positum, ergo non se extendit ad rem tam difficulter, qualis est ea confessio, quae Reo mortem parat.

18. Hinc solvit ratio adversariorum, num. 3. allata. In re enim tam ardua Index, Superior non est. Quod si is soleat cogere, ideo est quia sequitur contrariam opinionem, qua saltim ob authoritatem Doctorum probabile est. Ita Joan. Sanch. in Sel. d. 43. num. 14.

19. Ad id, quod additur, negandum est, periclitari bonum Reip. alia enim vita, nempe inquiriendo testes, & inveniendo timorem tortura Reo, ut fateatur, potest se tueri Republica sine necessitate obligandi Reum sub mortali; Et certe patet experientia, nihil adhuc profuisse timorem peccari per tot annos, in quibus opinio prior pasim evulgabatur, de qua testatur Delugo, tom. 2. de Just. d. 40. scit. 1. num. 6. Quotusquisque enim fuit ille, qui ob eum modi peccati timorem suum crimen aperuit? Adde, non esse certum, quod ego pro bono communi, ad quod non teneor ex stipendio, seu ex iustitia, obliget mortem subire. De qua re alibi. Interim lege Joan. Sanch. in Sel. d. 43. num. 41. Haec tenetus Tamburinus.

20. Advertisti, lector, hanc sententiam in eo casu, quo spes affulget evadendi vitam, excepit a Delugo Eminentissimo aequa ac Sapientissimo Theologo, & à Joan. item Sanch. cum viginti duobus aliis. Quia igitur de causa Baronius in unum Tamburinum, tanquam in objectum sibi scopum, suas insimulationes contorqueat, & cur hanc sententiam inter Paradoxa numerat, hoc est inter dicta ultra opinionem, quam tam en tot Authores, non spenendis suffulti rationibus, opinantur? Dix ite, hanc sententiam ab ipso existimari improbabilem, vel minimè veram, vel quid simile; nam tunc profecto non ostendisset se a livore contra Theophilum, eiusque causa, contra Tamburinum innocentem inardecerere. Et vide veritatem impugnantis, sic addit ibid. fol. 94.

21. BARON. *Iis Recentioribus ita mordicus Tamburinus adharet, ut antiquorum sententia nullam intrinsecam, sed solum extrinsecam probabilitatem concedat ab autoritate Doctorum, &c.*

22. Sic illes ille, inquit, ex suis consuetis somniis, nam Tamburinus afferit quidem hujus sententiae authoritatem extrinsecam, sed exprimit etiam differtissime rationes intrinsecas. Orote, lector, ut item legas, quæ modo legi sunt 14. meo.

23. TAMB. Non excusandum (at l. cit. num. 3.) quamvis immineat discriberetur, docet Sanchez. S. Thom. Sylvest. Navar. Sot. alii permulti apud eundem, & apud Joan. Sanch. præsertim antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitiae potissima est obedientia, qua tenetur quis obediens superioribus iuste, & legitimate præcipientibus. Sed jam supponimus, legitime præcipere, idque jam noscere Reum, unde ergo excusari poterit a parendo? Adde, non vulgare Rep. detrimentum fore, si talis obligatio facendi crimina, negaretur; pasim enim, hac impunitatis spe, grassagentur maleficia.

24. Haec Deus bone, non sunt rationes intrinsecæ? Abi ergo, orate, Baron, in ultimas Insulas, ibique tuas fabellas enarras.

Ddd 3

25. Illos

25. Illos multos Doctores, video te, lector, velle cognoscere. Sane libenter producam, ut scilicet tententiam hanc magis confirmem, &clare ostendam, illam nimis immerito fuisse vocatam Paradoxon. Sic ergo scribit Delugo.

26. DELUGO. Dubitatur sexto, (ait T. 2. de Just. d. 4. num. 14.) an semper, quoties procedit probatio semper, vel juridice interrogatur, teneatur Reus rogatus sacer veritatem contra se. Hac est quæstio celebris, & necessaria ad præximam quotidianam; oportet enim omnino scire, quomodo Confessarius se debet gerere cum ejusmodi penitentibus.

Communis sententia docet, teneri semper Reum legitime interrogatum sacer veritatem, utiam si propter eam, plementus esset. Hanc docet D. Thom. in præsenti quæst. 29. art. 1. Cajet. Henr. Palud. Gabr. Sot. Navar. Co-var. & alii, quos affert, & sequitur Lessius cap. 3. num. 12. Tolet. lib. 5. cap. 38. Malder. in præsenti tract. 6. c. 3. dub. 1. & alii innumeri, quos congerit, & sequitur Sanch. d. c. 3. dub. 29.

27. Secunda sententia negat, illam obligationem esse adeo universalem. Excipuntur autem ab aliquibus varii casus. Primum est, si timetur Sencentia mortis. Secundus, si damnandus est Reus ad tritemes. Tertius, si confusanda omnia bona. Quartus, si periclitaretur in honore, & in aliis casibus similibus. Hanc sententiam tenet Navarra, lib. 2. de Rel. d. 4. num. 137. & sequent. ubi refert Panorm. Sylvest. Angel. Armil. & alios.

Eandem sequitur Eman. Rodrig. in sum. tract. de ord. judicial. cap. 16. num. 1. ubi citatur Salzedo in Præt. Crim. cap. 26. pag. 43. etiamque dicit probabilem. Vega in Præt. lib. 5. c. 42. & Less. ubi supra, numer. 15. Sà. Ver. Malder. ubi supra. Suarez etiam consultus anno 1596. etiam dicit probabilem, sicut & P. Salas, P. Henriquez cum aliis Theologis; ut testatur idem Salas in schedula propria manu subscripta, quam apud me habeo. Vnde excessit Turrianus in præsenti Disp. 10. dub. 2. num. 7. & in Select. Cent. i. de Cens. Theol. dub. 75. dum hanc sententiam improbabilem omnino esse, affirmat, & non habere pro se nisi tres, aut quatuor summistas, quorum in hac re nulla autoritas est. Sed certe ex Recentioribus totam eam probabilem dicunt, ut illi, demptis etiam antiquioribus, sufficient. Villalob. in sum. tom. 2. tract. 16. diff. 1. num. 10. Filliuc. tract. 4. num. 166. Filliuc. tract. 4. num. 166. Fagund. ubi supr. c. 31. num. 11. & seq. Alcozer. in sum. c. 16. & Reo. Reginald. in Praxi. tom. 2. lib. 2. 4. sect. 3. num. 3. Portel. in Dub. Reg. n. 1. Correctio Fratrum, v. Reus. num. 43. Peyrin. de Religioso subdit. t. 1. quæst. i. c. 16. Dian. tom. 1. Miscel. resol. 27. Joan. Sanch. in Select. dub. 43. n. 29. & seq.

28. Prima sententia probabilissima est, maxime accepte communi auctoritate: Secunda tamen est valde probabilis, & in præxili omnino secura, præsentim in causis Capitalibus.

29. Dicit autem intelligi, quando Reus sperat posse, negando, fugere condemnationem, alioquin negotio erit omnino inutilis. Probatur haec sententia, &c. Haec tenus Delugo.

30. Atque haec, quoad prius, quando spes allucet effugendi mortem. Quid, quoad posteriorius, quando spes ejusmodi non appetet? De hoc sicut habet noster Author.

TAMB. num. 7. Doctrinam hactenus à nobis (ait l. cit. num. 7.) allatam, limitant citati Doctores, afferendo, posse à Reo negari sub equivocatione crimen, modo aliqua tandem eluceat spes effugendi mortem; secus enim negotio, ajunt, esset utilis, si ipse nihilominus convictus esset, & certo

damnandus. Ego vero censeo, etiam nullatenetudo, rem à mortalitate etiam ei modo Reum excusatam, (excepio cum Sanch. in Decal. lib. 3. cap. 7. num. 11. taliter heresis, convictus enim de illa, fatidice, rango hæreticus cum scandalo ponam subeat.) Ratio, quæcumque est, quia ex una parte de iurentre est, bonum in alia parte ad summum in hoc casu offendit. (sternit) offenditur potestas Superioris in re loci. Si enim de ipsa convictione est, certoque plementum, nihil addat consilium, quantum ad punitionem criminis, de qua ipso sententia, unius index sit ad damnandum sati instrutus; in qua quo gravi offenditur potestas ipsius?

31. Sed certe notat Sanchez lib. 3. b. Decalog. cap. 7. num. 11. Iudices Reum interrogantes, nonquam omniplenum cause, probatione que illi porvus, fieri queruntur sententia, quod id, ad legitime interrogandum, non possunt ratur. Cum igitur Reus statim sua causae ignorat, non presumere poterit, foris item effugit, si ipso iuramento teat; & si semper in præxi, etiam in adversariis sententia, posset veritatem occultare.

32. Denique quod dictum est de periculo vite, extendit communiter ad quocumque malum grave, puta exilium, bonorum amissionem, tritemes, gravem infamiam. Et in Delugo l. cit. num. 15. ad hoc enim tam gravis malitia, ac ad mortem avertendam, justificatores armi, at nos urgeat.

33. Quid de malo leviori? præcipiat nisi Superior, ut reat, an dixerim mendaciam jocorum, an infamiam, an stolidum, an stolidum in Religione frugrum, ex quacumque mihi nonnullum malum lege accidere posset? vel præsum, & fatear, hoc lucidum (furtum grave, &c.) ex causa certe certus sim (ita suppono) solum malum lege ministrum, si negem cum equivocatione, quod in peccatis mittam?

34. Respondeo. A mortalitate fortasse excusandus est, quod vis contraria sit Delugo, tom. 2. de Jult. d. o. dict. num. 16. fine. Ratio esse potest, quia, vel de iurentre detur esse, ut ne lege quidem vulnus minus ipsius hominem, vel quia, si agitur de pena levius infingenda, videtur & levi, non rigorosum Superioris præceptum; vel quia exinde talis veritatis non oritur grave malum Reo. His enim vis sit imponenda. Hic tamen excipio, nisi dictum commune alteri postularet; vel nō sit durae auctoritatis malum grave impendens Tertio; tunc enim chartatur, ut meo leviori malo bonum grave Reo vel preceps natura. Haec tenus Tamburinus.

35. Non me cohibere possum, quin cantionem reperiam. (Saltem à mortalitate excusandum, ex quo heretum. Non offenditur potestas publica in re gravi, quod præximam semper Reus potest presumere item effugit, omniam inde manifestum fit, quam utilia è determinata dicta Tamburini, utis possit facile abigoribus accusari; at certe, non à lapidacione.

Tertia Pars.

In qua dicitur Tamburinus non sibi consans.

36. BARON. Sic habet l. cit. 5. 3. fol. 95.
Hac duo docet Tamburinus. De jure natura, de lege levi vulnus insigam. Et, ad remittendam,

damnaque gravia vitanda potest quilibet sibi falsum crimen imponere, etiam si mors sitinde lecatura. Hac duo non convenient: Si enim ius naturae obseruit, ne quis sibi vulnus infligat, qua ratione patietur, ut quis sentierit menda-

cio. 27. Sed nimis obvia est mihi responsio: hanc secundam partem docet quidem meus Thomas; sed primam non docet certo, sed sub verbo dubitandi. Deinde Tamburinus non dicit, ius naturae obstat, ne quis sibi leve vulnus infligat; sed, De jure naturae videtur, ne leve quidem vulnus mibi ipsi infligam. Quae duo sunt longe diversa; nam ex primo sequeretur, peccare in omni casu sibi vulnus leve infligentem, quod falsum est: digestum enim, v.g. liceat vulnero, immo abeundo, ne totum brachium marceret. At ex secundo sequitur tantum, quod ex jure naturae me possum defendere a leve vulnero, non quod omnino debebam. Simile quid dicimus, de jure naturae esse matrimonium. Non enim sicut hominem ad matrimonium obligamus, sed solum ostendimus, ejus iurius esse, ut matrimonium inire possit. Præterea non dicit Tamburinus, (se mendacio posse interinere,) sed cum aqua-vocatione, quod certe mendaciū non est. Et item non dicit (se interinere) sed per dictam aqua-vocationem liberare posse a tormentis gravibus, esto deinde per accidens sequitur mors, a le non intenta; sicuti infirmus potest recusare medicinam, v.g. fectionem difficillimam, quia ut alibi dicitur, & notavit Joan. Sancius (suprà c. 17. num. meo 6; allatus) vita non est digna, ut cum tanto dolore conservetur.

Quare falsum est, duo Tamburini dicta libri non convenient, convenient enim maxime. Eius enim dicta haec duo sunt. Natura concedit, ut ego possem metuere a vulnero leve, Natura patitur, seu concedit, ut ego per equivocationem fugiam tormenta graviora, esto indirecte sequatur mors, a me nequaquam intenta, nec a me mihi danda. Ubinam vel umbra his est discordia;

Cum hæc igitur sit vera Tamburini doctrina, qua veritate illum contra le pugnasse confingis?

38. Advocatus quidam (narrat Jacobus Malarius in arte argutiarum foli mihi 200.) in seculo plurimum que caulfatum in Iudicio viator, postquam Religiosum Ordinem subiulset, ac pro Monasterio lites propugnaret, vietus plerumque cessit: caulfum rogatus, cur ante viator, omnia nunc amitteret, non audeo (refpondit) mentiri, ut antea. At Baronius, an ab his documento longe distet ipse consideret. Diffat enim ab eo, non solum Parafangas, quæ apud Persas intervallum est 30. stadiorum, ut ipse supra c. 21. num. 11. meo dixit de Tamb. sed plus quam Schœno, quæ est 60.

39. Hic præterea non omissamid, quod omisit Baronius, si enim prædictam primam partem his verbis, & jejunie refert, & quasi ut certo à Tamburino dictum, De jure naturae est, ne leve mihi riduus infligam, alias autem rationes à longe salutar.

40. At Tamburinus illam sub adverbio dubitandi (fortasse) id est, sub interpretidine assert (ut modo innui) nec eismodi sententiam munit solariatione ducta ex jure naturae, sed aliis; & denique nonnullas limitationes eam admodum linientes adjungit, quæ omnia proficio in tuto prudenter silentio, nos ter Impugnator obvelvit. Legat iterum Anagnosites germanam Tamburini doctrinam, lib. 3 cap. 4, §. 3. num. 10.

41. TAMB. Quid de malo leve, v.g. precipiat mibi Superior, ut fatear, an dixerim mendacum jocosum?

An sim surdus obolum? An silentium in Religione frigerim? ex qua Confessione mibi, non nisi malum leve accidere posse vel præcipiat, ut fatear homicidum, sursum grave, &c. ex cuius confessione certus sim (ita suppono) solum malum leve incurrurum, si negem cum equivocatione, quodnam peccatum committam:

42. Respondeo à mortali fortasse excusandus es, quamvis contraria sit Delugo, T. 2. de Jubit. d. 40. lecit. i. nn. 16. fine Ratio esse potest, vel quia de jure naturae videtur esse, ut ne leve quidem vulnus mibi ipsi infligam, vel, quia, si agitur de pena levi infligendæ, videtur ex leve, & non rigorosum Superioris præceptum, vel, quia ex negatione talis reæritatis non oritur grave malum Reip. si solum levis pena sit imponenda.

43. Hic tamen excipio, nisi alijs bonum commune aliter postularet, vel nisi sic debaret averri malum grave impendens Tertio, tunc enim Charitas exigit, ut melius maius bonum grave Reip. vel proximi preponatur. Ita Tamburinus.

Animadvertis, quoties Baronius inuidetur agit. Si semel in hunc errorem prolapsus esset illum benignus excusat, primus enim lapsus, vel calci imputatur, vel imprudentiae; at, quia iteratus stultitia dari solet, aut insititia, non possum non meminisse illius Lyrici carminis.

Et Citharædus

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

C A P U T XXIV.

Tertium Paradoxum.

De infingente jurare falsum, quod jurans verum putat.

1. **T**ertium hoc Paradoxum sic evulgat. Baronius, majore, quam Sybaristæ factu prætergreditus.

BARON. ibid. fol. 95. Superiora Paradoxa videntur posteriora vincere, & augere. Refert idem Author (Tamburinus l. b. 3. c. 1.) quantum, an licet ad falsum juramentum adducere testem, qui bono animo rem putat veram, seu authoris ad jurandum, compertum est, esse falsam.

Ab hanc Questionem prius negativa respondit Tamburinus ab exemplo diu in illius, qui infligaret ebrium ad incestum consumelus parentem, vel infantem ad blasphemiam deum, vel servum ad laborandum die, quem ignorat, festo.

2. Et paulo post. At hoc consilium retractavit postea commentaria quadam differentia; quia qui author est ebrio conviciandi parentem, vel servum die festo laborandi, cognovit eas actiones materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, ac proinde nec intendit, nec persuadere posse. At juramentum, nquā, quod sine damno proximi bono animo jurantis fit, etiam de re falsa, actus est studiosus Religiosus, quem potest, ut finem inspicere, qui persuaderi jura mentum re falsa.

3. Atque hujus inventi gaudio, vix sui comp̄s, addit. Subtilis aliquid videbatur, sed certe vera distinctio, ut si penetratur, censenda sit in possum probabili hac sententia ad Huntado inventa, antra improbabili, d. n. c. ist. nova cogit. t. t. nec accessit illi probabilitas. Ad minus aliqua tenuissima. sed revera nulla accessit. Quid enim dicit ad exemplum

Ddd 4 servi

Servi inducti ab hero ad colendum agrum, quod opus ser-
vile potest studiis fieri a servo, obediencia, aut justi-
tiae causa? Quid de viro cum cognata juncto, cui redi-
dere debitum patet opus iustitiae? Quid si quis ex igno-
rancia invincibili colat Diabolum, quem credit esse
Christum: vel adorat Hostiam, quam etiam ex errore patet
conferatam? &c.

4. TAMB. Auditio Baronio, audiamus Authorem:
In quibusdam Civitatibus (aie lib. 3. in Decalog. cap. 1.
§. 6. num. 4.) sunt quedam officia, que civibus, non
vero exteris, quamquam diu tñbper omnitudinem domicili-
m mutationem sint commorati, distribuuntur. Titius ergo,
qui à teneris unguiculis in quadam ex his Civitatibus
educatus, credebat a pluribus naturalis civis, à pluribus
autem incolis, cupiebat eos, qui verum sibi eiebant, negligeare;
qui autem sibi favere possent, in testimonium de certa fuen-
tia adducere. Verum anid fieri a se posset, quantum ad
juramentum pertinebat, à me per amicis sciscitari est: nam
quantum ad cetera, quo obstat poterant (vere enim id
erat contra iustitiam), squidebat præferritur alius
sibi aliunde consiluisse, prætextu quarumdam
compensationum afferebat; cumque ego negativè respon-
dissim, ac modo aliam doctrinam Bonacina ostendisset,
soluit acquiescere, afferens, in hoc casu nec peccatores amici-
cos, quia verum se iurare putabant, nec ipsi, quia nihil ipse
jurarabat; unde ergo peccatatio deducit posset. Dixi, cul-
pam esse inductionem ad illud juramentum, licet solum ma-
terialiter falsum.

Illustravi id exemplis allatis à Delugo, l. mox cit.
Fac, tuum fratrem ebrium esse, quem inducas ad con-
sumelias graves contra communem parentem contorquen-
das, cerie non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidis,
qui mediante fratre injurias esse non verearī patri. Fac
te commovere infans ad blasphemandum Deum, vel con-
culcandam sacrā Imaginem; infans propter insirmam
mentem non delinqut: quia autem te unquam excusat, ita
dam advertens verba illa, & facta esse blasphemia, ea in os,
& animum infanta immittit. Fac, tuum cervum putare,
hodie non esse diem festum, si eum tu sine causa compellis ad
laborandum, nonne ipse excusat, tu vero de præcepti
violatione damnaberis. Hac & simila, quo traduntur
à Doctoribus apud Casir. tr. 1. i. r. deleg. p. 24. §. 2. in
ea questione: An siue excusat a lege, siue a lego non compre-
hensiliceat subministrare contrarie legem, ut audivit amicus,
viditque, similem apparere casum nostrum, manus non invi-
sus dedit.

Non me latet, Petrum Hurtadum, quem sequitur Dia-
na, part. 3. traçt. 7. de Scandalō Ref. 14. & Tanced.
tract. de Relig. d. 5. de Perjurio, num. 31. docere, esse
probabile, non esse culpam inducerē testimoniū ad jurandum in
prædicto casu, sed nec me latet, l. o. Delugo, tom. 2. de Ju-
stit. d. 39. traçt. 3. à num. 21. putasse, ejusmodi Hurtadi sen-
tentiam apparetur solum posse defendi.

Verum, ut ingenue fatear, post aliquot à consilio dato
mensis, subiit mentem meam disparitas inter casum no-
strum, & exempla allata, quibus nitebatur tota vis consilii
mei, ille enim homo excitando ebrium ad injuriandum,
puerum infans ad blasphemandum, servum ad laboran-
dum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pra-
reas, & nullo modo induere ullam bonitatem, quare eas nec
velle nec intendere, nec consulere potest. At in casu nostro
advertis in eo, qui modo dicit, sine proximi danno, (ut
supponimus) jurat, adesse bonitatem virtutis Religionis;
jurare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, actus est

Religionis. Hocigit bonum fixe proportionata falso
causa intendit, qui ad illud iuramentum premitur ad-
dit, non peccabit quod bonum formale cum non sit actua-
lius actionibus, non est mirum, si illas premitur, ita
nequaquam sine peccato potest. Sollicitatione relata,
sed certe vera distinctio: ut si peneret confusa finis
sternum probabile Hurtadi hoc modo explicata faciat.
Hac omnia habet Tamburinus.

5. Nunc expendamus nonnulla: Primo, distinc-
tio inventa non est à Tamburino, sed ab Hu-
taldo, ut mox videbis, & mutatis metrum, ita
que conquerit, quod ceteris omisssis, minus novi Pre-
ceptor, tanquam scleris inventor auctor sit, &
Theonino dente rodatur?

6. Secundo, Baroniū ait (huius inventi gaudiu-
sui compos Tamburinus) orate, lector, ut repetas
Etio nem. prædicta & doctrina Tamburini modis pro-
lata; & vide, an sit unus, vel minimus verbulum,
quo is præ se ferat ejusmodi gaudium, & ejus
gaudium, quo vix sit sic compos. Quo genera-
loco hoc gaudium vidi Baroniū: exar apud Mo-
nitione, fol. mihi 783. Illud Adagium de eo, quod
pro aliis fallentibus oculis invenitur. His, in disti-
ctria videt; Acutior est amicus noster, qui plu-
ria videt in nihil.

7. Tertiò, dicit quidem Tamburinus, ejusmodi
paritatem, post mentes, ejus mentem sub illis, & pote-
tius animi submissionem sic indicat, cum fuerit
ingenue & sparitatem illam antea non vidisse, cum
tamen videat, & scripferat Delugo, cujus Tambu-
rinus doctrinam legit: quia illam qui videt, cui
& nihil omnino prædictam disparsitatem non iden-
terat. En verba Delugo, que etiam ostendunt ipsa
non ad modum dislentienti abhacientia, pri-
tim in ultimiis verbis num. suo 22.

7. DELUGO. Alter magis apparetur (sic tom. 2.
Justit. d. 39. num. 22.) posset id defendi: dico, pri-
metum eo casu, nec formaliter, nec materialiter, nisi etiam
quod probari posset ex doctrina a nobis tradita, disp. 2. &
p. 21. sc. 4. num. 76. nempe vocis, & assertiones ipsius
vocales directe & immediate significare solent: concipi-
stros, res vero indirecte & mediane. Quare, quando dico
Petrus est in foro, assertio immediate significari cum, asser-
ceres, ego scio. Petrum esse in foro, quod idem dicendum est
jures; nam immediate Dicit in testem suum, &
mentis tua. Sicut si dices: Sit Deus testis, quod ego puta, &
triam esse in foro. Unde videatur, manum fieri perjurum, &
tiam materiale, quando aliquis iurat iuxta suam mentem,
quia semper est verum, id quod immediate, & directe asser-
mat, & iurat, nempe se putare, rem ita esse. Tunc autem ha-
posset perjurum materiale, quando aliquis iugiter iurari
contra suam mentem, putare invulnerabiliter, peririus ut
esse peccatum, vel non advertens ad eius malitiam pro-
distractionem, vel conjecturalem. &c.

Cum ergo testis in casu nostro putet, rem ita est, ne-
rum iurat, nempe se putare, rem ita esse, atque alio
qui iuramentum ei consuluit, non consulit priuamente
materiale, sed iuramentum verum de cuncta, vel ipsi-
nione, quam revera haberet.

8. Num. 22. Quidquid tamen de hoc sit, ego non
video, cur in prædicto casu non fieri petat a testis,
non ut iuret rem ita esse, sed solum confirmare, rem
ita esse, tunc enim prout dubio nec formale, nec ma-
teriale perjurum conjecturatur, sed perjurum infe-
ratur.

monium, nempe de excommunicatione actuali, quam revera habet. Sic Delugo.

9. Quarò, ait Baronius, Tamburinum dixisse, hanc disparitatem alicui videri posse subtilem. Falso, sed quid inde? Subtilis via est ipsi Tamburino ex sui animi submissione, & hujusmodi videbatur fortasse alicui merè Cœlestis, non vero tibi, Baron; nam si tecum dumtaxat, vel cum cui similibus ingeniosis Theologis se illoque putasset, ab hac subtilitas mentione abstinuerit.

10. Quintò, Baronius præter exempla contrapradicata sententiam de infusione ebrium ad conviciandum parentem, vel infantem ad blasphemandum, &c. que actiones ita sunt malæ, ut nemo possit eas consulere etiam illiamenti, qui putant esse bonas, vel nescire esse malas; affert alia exempla de servo laborante die festo ad obedienciam Domini, de viro cum consanguinea conjunctio, ei reddente debitum ex virtute justitie; de colente Cacodæmonem, quem falso putat ob ignorantiam, esse Christum, &c. qua, & similia exempla fortius ait militare contra prædictam sententiam; quia actus obediencia servi, & illi ali sunt actus virtutum, & tamen non potest illi Dominus labore in die festo præcipere, nec aliquis excite confusione ad reddendum illud debitum, & sic de aliis. Ergo paratione non potes conculere testi, jurate, quod ipse putat esse verum, quamvis sit actus virtutis Religionis, & ipse sic per ignorantiam puter. Verum fere similis Responso danda est huic, & si uilibus exemplis, perinde a data est alii, antea dictis, & ut clarius intelligas, telegella verba modo allegeta Tamburini.

11. TAMB. Ille homo excitando ebrium ad injuriandum patrem, infantem ad blasphemandum; servum ad liborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, &c. Sic Tamb.

12. Itaque duo hic dicuntur. Primo, illas actiones esse materialiter pravas. Secundo, illas nullo modo inducere ullam bonitatem. Dico ergo ex hac germana Tamburini doctrina haberi responsum ad posteriora exempla. Nam esto adjungantur ibi illi virtutum actus, tamen semper illæ actiones laborandi die festo, reddendi debitum non suæ, colendi Diabolum, &c. remanent, & sunt materialiter male. Unde videt, in prioribus exemplis duo illæ intercedere, esse scilicet materialiter malas, & non habere adiumentum ullum auctum virtutis; at in posterioribus adesse solum illas esse materialiter malas, quod satis est, (quia malum ex quocumque defectu) ut non possim ad illas neminem instigare. Non ita profecto, non ita in iuramento, quo de agimus; nam in illo intervenit quidem actus virtutis Religionis; sed hic non satis est ad nostrum intentum, sed nullo modo, ut est in se, est materialiter malus. Me enim jurare, quod putto verum, ut toties diximus, ne materialiter quidem est malum.

13. Hoc, quod tu non vidisti, Baroni, vidi Cotonius ex Tercio Ordine S. Francisci lib. 1. Contr. II. c. num. 14. cuius verba hinc ponam. Nec mirum quod is vident, assuetus enim erat ad intelligendas Tamburini phrases, utpote Auditor Praeceptoris mei in Theologici, qui saepe ex eo tempore præferebat ingeniosissimum adolescentem. Sic ergo is habet loco cit.

COTON. Melius ergo, ait, id explicatur, quod in casu iuramenti assertori materia actus est objectum, non

prout est in deo, sed prout est in iudicio. Quare cum qui inducitur ad iurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad actum malum, ne materialiter quidem.

Videant igitur sapientes, an sit commentatio hæc distinctio, ut Baronius putat.

14. Sexto, ait Baronius, hæc à se dicitur esse solidiora, quam excoxitata à Tamburino distinctio. Advertis: Modo num meroz. Is eundem reprehendit de nimio gaudio ex eo, quod dixerit eam distinctionem ipsius mentem subesse: At nunc cum ipse idem Baronius ait, à se dicitur esse solidiora quam excoxitata ab advocate, ubi blandiri nequaquam coquoleat. Vere, non videmus mantile quod in tergo est.

Porro, quod sint solidiora, judicent sapientes. Quod autem hujusmodi distinctio sit à Tamburino excoxitata, fabella mera est, id quod, ut palam faciam, cogor in medium proferre (nec sine extra rhombum) tres illos, qui ab eodem Tamburino citati, ante ipsum eam attulerunt, quos, quia Baronius noluit tunc quando scripsit, legere; & quum est, ut tandem in praesentia legat. Primus sit Diana.

DIANA. An sit licitum (aut p. 5. tr. 7. ref. 14.) inducere Petrum ad iurandum aliquare, quamvis excoxitia veram putat esse, licet revera falsa sit. Vt, v. g. si posset aliquis in Academia petere ab alio, ut sub iuramento affirmet potenter audiuisse per maiorem anni partem, & tamen qui petit sit, illud esse falsum, & alter à quo petitur deceptus putat esse verum.

Negativam sententiam docet Azorius, Suarez, Basilius. Sed ego puto, contrariam sententiam esse probabilem, ut illam etiam vocat, & tuetur Hurtadus de Mendoza. In 2. 2., d. 173. secc. 16. §. 199. quia peccatum illud non est scandalum activum, quia neque formaliter, neque materialiter occasionat proximo ruinam. Non formaliter, quia non vult, ut alter peccando ruat. Non materialiter, quia non petit materialiter, & nunc malam, sed potius bic & nunc bonam, quia actus petitus hic, & nunc orientar à Religione; ergo illa petitio non est scandalum paucum. Confirmatur, quia, quando nostrum peccatum prævidetur, nullum dannum futurale illatum proximo, non habet circumstantiam scandali. ergo hoc peccatum non habet circumstantiam scandali. Neque item est peccatum contra Religionem, quia Deo nulla irrogatur iniuria; ego enim peto ab amico actionem, que est in honore Dei; iurare enim quod inculpare apprehendimus esse verum, est actus Religionis. Ego vero illum aetum peto, & non alium; quod autem ego sciam, objectum illud esse falsum, nihil interisti; quia ego id obiectum non juro, neque volo, ut aliis jure, quod sit esse falsum. Tota igitur iniuria Dei est in iuramento falso. At iuramentum illud non est moraliter falsum, sed verum, ergo in illo nulla est iniuria Dei, sed honor. Ignorantia autem invincibilis multum inter est huius instituti quia illa reddit iuramentum honestum, ob quod & mean petitionem honestar. Hinc ad argumentum responderi posset. Provocare aliquem ad iurandum cognitum ut falsum, esse contra Religionem, non vero provocare ad iurandum falsum, cognitum ut verum, &c. Hac Diana.

Secundus est Hurtadus, sed hunc jam habuisti apud Dianam.

15. Tertius igitur est Vincentius Tancredi, qui de Relig. tract. 4. lib. 3. d. 5. q. 2. sic docet.

TANCREDI. Denique si petas iuramentum ab aliquo, quod sine mendacio præstare non potest, erit sem-

semper mortale, quia inducere ad peccatum mortale, est mortale. Sed in Iuramento fine veritate semper est peccatum mortale, ergo: Hoc Suar. cap. 14. ad num. 8. quenam omnibus laudat Sanchez. & ceteri supponunt.

Putat Suar. num. 8. non licere, petere ab alio, ut jure determinante, V. G. quod Petrus sit Doctor, quod putat verum, si petens sciat revera esse falsum, contra vero posse petere indeterminate: Iura, quod scis de hac re, persona, &c. & Sanch. addit. esse mortale, & Basilius, & Cairop.

Sed contrarium est probabile, & ratum, quia nec est incitatio ad peccandum, cum reveratur non peccet; immo facit actum Religionis jurando; nec est contra Religionem, Cum Deo per illum actum nulla fiat injury, sed potius honor tribuat, cum revera sit actus Religionis. Nei, quod ego sciam, esse falsum, reddit malum juramentum, cum ego non jurem, nec petam jurari falsum. Sic Hurtad. de Mendoza (n 2. a. d. 17. sec. 16. §. 199. quem citat, & sequitur Diana, &c. Hoc Tancredi.

16. Dicit aliquis, hos postremos Doctores esse Janlenistis infelios, atque adeo eorum doctrinam ab iisdem non admitti.

Respondeo, Ne ab ipsis admittatur, certe admittetur ab aliis sapientissimis viris, quod nobis satis superque est.

17. Illud nolo hic silentio pratermittere, Antonium Cotonum Philosophum, ac Theologum nostro aeo insignem, sane modestius se gessisse, quam se gesserat Baronius. Cum enim retulisset l. 1. Contr. II. de Iurament. num. 12. & 13. praeclaram Hurtad. sententiam, citassetque pro ea Tamburinum, quem suum Praeceptorem appellat, deinde modestissime loquens, ita insinuat eam sententiam ipsius plausum placere, ut tamen nulla censura nota illam inurat; immo videatur illi indulgeret non nihil. Sic enim loquitur num. 14.

18. COTON. Melius ergo explicatur id, dicendo, quod in casu iuramenti assertori materia actus est obiectum, non prout est in re, sed prout est in iudicio. Quare cum quis inducitur ad jurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad malum, ne materialiter quidem, & certe, ut fatebitur. Dicugno n. 23. potest quis inducere alium ad iurandum, non quod res ita sit, sed quod ipso ita existimat, in quo nulla est culpa. Absolute tamen non licet, quia etiam si iuramentum cadat immediate supra iudicium, mediate, & remote cadit etiam super obiectum.

19. Haec tenus Coronius, cuius ultima huic doctrinae Hurtadus respondere posset ex dictis, nimur eos, de quibus loquimur, non petere, nec jurare, nisi quod immediate verum est; nam ab eo, quod est mediate, & remote praescindunt; perindeac, si quis juraret, V. G. te esse Civem Parisiensem, supposita re sibi moraliter certa, verum juraret, qui juraret illud, quod est moraliter certum, quidquid sit, aut ipsa falsa, vel vere tu Parisiensis civis existas.

20. Septimo reprehendit Baronius Tambutini, quod sic docuerit.

BARON. fol. 96. Sed certe vera distinctione, ut si penetro, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

Quibus Tamburini verbis Baronius haec alia verba subiecta, quia à Tamburino dicta.

Hac sententia antea improbabilis, donec ipsa nova cogitatione accessit illi probabilitas.

21. Hoc verba non sunt in mei Praeceptoris Textu, ille autem ea de more (nam siagi usque fru-

gi est) addit ex abundissimo peno suo. Qua verba, quamvis parum rem elevant, vel deprimit nihilominus unum video, alterum fulpiciat. Vide, imponimulta Tamburino, quae pte non dicit; Sipicorid à Baronio esse additum ad excitandum obtrudaversus dictam doctrinam, quis falem evitare suspectam.

Denique in calce hujus imputari Paradouibus lud inconveniens colligit ex data doctrina, huius.

BARON. folio 97. Nec dubium est (inquit) quod haec sententia excusare posset Scholasticos Tamburinos, qui, ut suum cursus probent, & muniantur inter alios, & subinde ad officia, & beneficia, adhuc in iugis amicis duos, qui rei fibi incompeta sufficiunt, sibi verbo, & sive sibi iuramento, fidem faciat, iam scilicet electiones frequentasse.

22. Nolle esse ita injurias, ut dicentes haec dormivisse Baronium, sed tam id inuenire rego. Siquidem si paulo anteretulit Tamburinum doctorem, tunc illud iuramentum excusat peccato quod sine damno proximi, bono animo praeconit, quomodo nunc dicit, ex hac sententia Tamburinus posse à Scholastico excusari, nos ad testificationem sua frequentia, cum tunc multa dams intercurant: Intercurrent enim Primo dannum quod dicitur Scholis, seu Universitatibus, neenim episcopis testificationem non adeo frequentes essent audires. Secundo, ipsis studiis, qui, hactenque, non valde laborabunt de frequentiis lectiibus. Terrio, praeferum ipsi Scholastico quoniam iuramentum exposcenti. Quarto, quod caput maximum fit damnum Ecclesie, & Cathedrae, quod si ejus generis iuramenta concederentur, ab inimicis Ministris subindire regerentur, quod est incolendum damnum publicum.

Dices, at Hurtadus Diana, & Tancredi modulati non addunt haec limitationem, qua excludingit damnum proximi. Respondeo, id mirum est, quod hi haec limitationem non addant, & si non reprehendat Tamburinum, qui addit, & quod haec hinc collige solidam Tamburinum, & carentiam doctrinam, nam animadvertis, haec limitatione non addita, non posse eam sententiam adiungere. Iste expresse prudenter illam apposuit,

CAPUT XXV.

Injusta Gradatio Baronii.

1. Inter ceteras amplificationes Baronii aliquam versus Tamburinum, excedit illa, quae per gradationem inducit sententiam ejus esse laxorem, quam sint aliorum à Societate sententiae, atque id ita audacter, & ita verbis, seu injuriis intollerantibus, ut me pudeat tantus eus impudentia. Jurgis ergo praetermis, haec sunt ejusdem nos.

2. BARON. Comitols l. 1. quest. 15. asperguntur, recedamus à sententia, que stat pro lege temporali servanda si sanctiores necessaria ad statutum iurisdictio dies, vel causa.

Alii ex Societate id concedunt, sicut mutata, quod favet rebus necessariis, cum necessitate statutum iurisdictio dies, vel causa.

bus argumentis, majori numero Doctorum, vincat opinionem, quæ stat pro libertate & commodo.

Sánchez, i. 1. in Decal. 10 credit, si toto vite de cursu sedanda sit hac sententia; versanti ad minus in articulo mortis esse eligendam, ne de eternitate periclitetur.

Tamburinus uno audaci, & precipiti saltu transilit hos quatuor gradus; quare securitatem pollicetur ius, qui deferunt opinionem pro lege stantem, etiam rationem, etiam communiorum, etiam in articulo mortis.

Et paulo post. Quod vero gradu probabilem liceat sequi? Omniminimo, non utraque probabilitate, sed altera, vel extrinseca ab uno Authore contra inumeros, vel intrinseca ab aliquo arguento tenuissime probabilitatis.

Quis non obstupescat ista doceri tanta fiducia, & habuisse Laudatorem (Theophilum,) &c. Hæc Baromus.

3. Tot sunt hæc inepit, & falso dicta, ut ego contra obstupescam, tantâ audacia, hæc ab homine Religiosi Ordinis efferrit.

Porro recolendum est Primo, quænam sit germana doctrina Tamburini in hoc negotio. Probabiliterum, quam supra expositus cap. præsertim secundum annum meo 8. cap. 20. & cap. 23. nimirum esse illam, qua semper debeat esse ejusmodi, ut à probabilitate opposita pars non obscuretur.

Ex hac solenni ejus doctrina clare ostenditur, ipsum potius strictius, non autem mitius loqui, quam prædicti loquuntur (si tamen ita loquerentur: nam ceterum mox videbimus, eos infideliter citari.) Ostendo, initium faciens ab ultimo gradu, id est, à dicto Sanchez.

4. Hic (est) absolute concedit, lectari non posse opinionem probabilem solum extra mortis articulum. At Tamburinus id non concedit sic absolute, sed omnino vult, ut fiat semper comparatio cum sententia opposita; quod, si inveniatur ejusmodi, ut obscuretur, illam non liceat sequi, nec extra articulum mortis, nec in illo.

5. Alii e Societate Jesu concedunt, debere nos sequi opinionem probabilem, si opinio tutæ sit probabilius, & communior, id est, firmioribus argumentis, & majori numero Doctorum vincat opinionem, quæ stat pro libertate, & commodo, concedunt, inquit. Sed quid contra Tamburinum: hæc enim est ipsa germana ejus doctrina; nam non solum is id concedit, ut alii, sed proflus id requirit. Quando enim opinio sit tutæ, sit probabilius, sit firmioribus argumentis, sit majori numero Doctorum vallata, certe obseruabit aliam oppositam, quare hæc, amissa (ut ita loquar) probabilitate, non poterit eligi, sed omnino illa alia erit eligenda.

6. Suarez (est) vult, valere sententiam Comitoli de opinione, quæ stat pro lege semper servanda, si hæc iuriantes res necessarias necessitate Medii, vel Causæ. At Tamburinus amplius vult, ut nimirum quando opinio, quæ stat pro lege ea est, ut non obscuretur ab opposita parte, non solum recipi debeat, si iuriantes necessarias Medii, & Causæ, sed etiam debeat recipi, si res sint necessariae ex quo cumque capite, seu præcepto.

7. Denique Comitolus (est) nunquam patitur, ut recedamus à sententia, quæ stat pro lege. At Tamburinus, si non sic absolute, certe cum sua solenni exceptione, nunquam patitur, ut recedamus à sententia, quæ stat pro lege, si probabilitas ex parte legis obscurat, seu vincat illam, quæ est opposita. Quan-

do autem vincat, vel non vincat, late ipse prosequitur (ut alii as notavi) lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. à num. 12.

Aliæ observationes contra prædicta à Baronio.

8. Recolendum est Secundo, Tamburinum noluisse recipere, ut vidimus supra c. 2. num. meo 16. illam sententiam, quæ dicebat, posse nos indifferenter sequi opinionem in minimo gradu probabilem, quomodo ergo, Baroni, nunc de Tamburino absolute dicas (Gradu omnium minimi?)

9. Recolendum est Tertio, Tamburini sententiam, per quam possimus authoritati extrinseca fidere; debere vallari à quatuor conditionibus; hoc est, ut Author, qui illam afferat, sit Primo, doctus. Secundo, Rem ex professo tractet. Tertio, firmam rationem pro se habeat. Quarto, nihil appareat contra ipsam convincens, ut vidimus supra c. 2. n. 7. meo Quomodo igitur nunc temere mutans doctrinam ejus, dicas (vel extrinseca ab uno Authore) & nil praeterea, tacens tanti momenti conditiones?

10. Recolendum Quarto, quod millies t. petri, unde vereor, ne quis mihi exprobret crambem recitam (sed ignorat benevolus lector, adiutor enim ab Adversario) Recolendum, inquit, Quarto, nuncquam Tamburinum admississe, tenuissimam probabilitatem, & quando admissit tenuem, cum illa exceptione semper admissit, modo ab opposita parte tenebras non conceperit. Cur ergo tuiterum, iterumque incilcas illud (tenuissimæ probabilitat s?)

11. Recolendum Quinto, alios Doctores non Jesuitas, ut vidimus supra c. 2. n. meo 13. sustinere, etiam in fine mortis probabilitatem illam eligi posse. Cur ergo tu unum Tamburinum reprehendis?

Respondebis, quia hic est à Theophilo commendatus. Optima Responsio. Non ergo doctrina te vellicat, sed aliquid aliud.

Qua fidelitate prædicti Doctores citentur.

12. Dicitum est modo (est, est, &c.) nam certum prædicti Doctores, qui fidelitate assertantur nunc, Attica fide, breviter expendam.

In initium sumo à Comitolo, ejus verba sic fecerunt modò Baronius.

BARON. Comitolus l. 1. q. 15. nunquam patitur, recedamus à sententia, quæ stat pro lege, quæ una illi rata est.

Audiamus nunc Comitolum, ac videamus, an hæc ipse dicat loc. cit. lib. 1. q. 15.

Quæstio XV.

COMITOL. Annuæ Confessionis five anni, quo quis de suis peccatis confiteri debet, iniustum sumendumne sit ab extrema Confessione, an à tempore Paschæ, à doctis quæsum, & disputatum, Sotus annum Confessionis exorditur apofremma. Sanctus vero Antoninus confitendi tempus vult esse Pascha, &c.

Et paulo post. Posterior sententia (hoc est S. Antonini) verior existimari debet, non solum numero, & autoritate Doctorum, sed etiam potissimum ratione, quia Ecclesiæ leges, quæ Generales sunt, debent esse certa, & fixa, & certa, & fixa habere tempora; ut & si, qui parere debent, sciant, quando paren-

parendum, si, & Iudices, qui non obediens cercere debent, intelligere possint quando his obtemperatum non est. Id quod fieri non posset, si à postrema Confessione, que arbitraria cuique esse potest, anni initium ducendum foret.

13. Hæc Comitulus, & ne verbum quidem amplius. In quibus nulla prouersus mentio probabilitatis, nulla de ejus vi disputatio, nihil de opinione, quæ sit, vel minus sit proleges; sed solum docet, legem debere esse cerram, fixam, & certa, fixaque habere tempora. Quæ quidem recte esse dicta, quis ambigat? Quo ergo organico instrumento, Baroni, isthac trahis ad probabilitatem, qua de agimus: fortasse ex illis verbis (leges debere esse fixas, ac certas) sed non advertis, id dici ex parte objecti; id est, quod ipsa leges certa, & fixa esse debent à legislatore latè; nostra autem quæstio est ex parte actus; an scilicet homo possit putare probabiles, vel non probabiles rationes pro dicta lege, vel contra ipsam. At nimirum subtiles stœ distinctiones videbuntur amico nostro, quamvis ille sint hodie etiam Tironibus logicis compertissimæ.

14. Progrediamur ad Suarium, quem sic refert Baronius.

Vult Suarius illius (Comitoli) sententiam valere, &c. si sancti res de necessitate medii vel causa, &c.

15. Nimirum indistincte affert sententiam Suarii, & tamen distinctio in aliquo ubi Baronius faveat. Duo hoc in loco T. 4. d. 26. sec. 6. à num. 5. docet Suar. prius, in materia Jurisdictionis ad absolvendum à peccatis; ut item in materia de Baptismo, deque aliis Sacramentis, debere semper eligi uitorem viam, & probabilitatem, omnia probabili. Posterior in quacumque alia materia universaliter, quæ pertineat ad factum conscientia, idem esse sententiam. Non refero ejus verba, fateor enim ita illum sentire in citato loco. Sed pronuntio, quod prius, in eadem omnino esse sententia Tamburini cum Suario, ut videlicet ei, qui legi, lib. i. in Dec. c. 3, §. 3. num. suo 20. ubi ipse agit de Ministro Sacramentorum. Quo ad posteriori, fateor etiam id Suarium dicere in hoc loco, sed incidenter (nam alibi, ubi de hoc ex professo tractat, faveat legitima probabilitati; ut mox num. meo 19. videbis cum Sanchez) sed noster Tamburinus alios Authores, & cumdem Suarium in hoc alio, ut dixi, loco securus est, cum limitationibus tamen supra explicatis. Quare si ex fide Baronius loqui voluerit, dicendum illi erat, Tamburinum securum esse Suarium in eo loco, ubi de re ex professio tractat.

16. Demque accedamus ad Thomam Sanchez loco cit. à Baronio, qui sic illum refert.

BARON. Sanchez credit, sin toto vita decursu secunda sit hac sententia, versanti ad minus in articulo mortis esse eligendam, ne de aeternitate periclitetur.

17. Dicis ergo, si bene tua dicta interpretor, Baroni, Thomam Sanchez docere, sin toto vita decursu non secunda sit sententia eligens partem tutam, vel probabilitatem, omessa probabili, saltem esse eligendam in articulo mortis, ne de aeternitate periclitetur. Ita sane dicens, sed dicens falso. Nam Sanchez alt, etiam in articulo mortis sequentem opinionem probabilem non peccare, quia sequens opinionem probabilem, securus est à peccato; sed addit, si quis habeat peccatum, quod probabilitatem credat, non esse mortale, licet ob probabilitatem, quam habet, non teneatur illud confiteri, quia sequitur

opinionem probabilem; tamen, quia cotan Dei lud peccatum forte vere fuit mortale, id necesse habebit, saltem de eo conteri, nam opinio probabilis excusat à culpa, non tamen remittere peccatum, si forte verum fuit. Hæc Sanchez. Fabro ignis rosius dicit, Sanchez ab solutelle, ut fons probabilis non eligatur in articulo mortis; potest enim eligi per illum, etiam cum, sed cum alluviatione.

Hæc autem sunt verba Sanchez l. i. cit. in Dec. v. à num. 75. quæ libenter hic addicito, quippe id, de quo nunc disputamus, factum ad totum questionem de Probabilitate.

18. TH. SANCH. num. 75. Hæc vero ipsum quid in Dubio. Supereft quando iudicium est probabile, seu Opinio. Salas ait, licet tamquam probabilem operari, sequendo probabilem sententiam, satis probabi c. p. 2. num. 14. nec contrarius Eccliesia testimonio aliquo ostenditur.

19. Atqueita docent Rosella, Sylvest. Gels. Henquez, Suar. To. i. in 3. p. 22. sec. 9. num. 5. &c. qui optimo modo, ait, hoc esse verum, est huius tamquam probabilem, illud esse peccatum mortale, quia non teneatur quis sequi probabilem opinionem, satis est probabilem, ut satis probabi c. p. 2. num. 14.

Nota. Suarium hoc in loco, ubi de probabilitate serio tractat (ut vel causus in eius Textu citatus sit) non favere solum, sed legitimam omnem probabilitatem amplectit?

Verum pergit Sanchez.

21. Atque eadem ratione idem est dicendum, quia Panitens probabilitatem opinatur, sed peccatum existimat, quamvis probabilem credat oppositum. Sic Suar. non obscurè etiam docuit Navar. &c.

Et paulò post, id est, sequenti num. 77.

22. Hinc ait excipit Henriquez, nisi Panitens mortis articulo, tunc enim ait, teneri illum contumaciam peccato, quamvis probabilitatem credat, non esse mortale; et si opinio probabilis excusat à culpa, non sapplet tamquam remissionem peccatorum medium; si forte haec deo fuit mortale: ubi de confessione nō dicit, & quidem ratio, quia probabilitas opinio eum excusat à confessione, & ei pericolo defectus remedii recessari ad confessionem, si forte fuit mortale, subvenient ipsis conditionibus illa, cum id non teneatur, durante ea opinione, satis est contritivo illare remittere id peccatum in ordine ad clericum.

Hæc Sanchez, qui, ut legisti, nimirum perspicue docet, probabilitatem vim suam excudit à culpa evocare, etiam in articulo mortis, quamvis non penitendi, seu supplendi illud, quod est denegitatem medi. Hoc enim posterior nullus, vel laxissimus Probabilitista somniavit.

CAPVT XXVI.

An sibi conveniant duo nostri. Authoris dicta.

i. *Sibi pugnantia docuisse Authorem nostrum, struxisse dixisse Baronium, vidimus super ea 23. 1. 1600.*

Caput XXV.

591

a. meo num. 26. Sintile quid in praesentia cavillatur, l.c.
§. 2. fol. 79.

BARON. Sibi ipsi (Tamburinus) repugnat, &c. Audisti, ad securitatem conscientiae ipsum requirere probabilitatem opinionis ab extrinseco tantum, & ab Autore; vel ab intrinseco, & argumentis. Sed quasi hujus doctriæ ipsum paniteret, utramque permisit probabilitatem; dum respondet lib. 1. in Dec. c. 3. §. 5. ad illud quæstum. An

Autoritas unus Doctoris sufficiat ad probabilitatem tutam. Respondet, inquam, unum sufficere contra innumeratos. si doctus sit, rem ex professo tractet, firmam rationem pro se habeat, nec appareat contraria ipsum aliquid convincens. Atque hoc omnia ad probabilitatem intrinsecam pertinent.

2. Dicis ergo Tamburini repugnantiam in eo confittere, quod in priore loco requirata securitate

conscientiae probabilitatem, vel extrinsecam, vel intrinsecam, ac in posteriore miscet probabilitates, & requirit ad dictam securitatem utramque; hoc est probabilitatem, cum extrinsecam, cum intrinsecam. Verè usurpabo de te puerile illud, & tritum, legere, & non intelligere, est negligere; intellexisse doctrinam Tamburini, unde colligas in posteriore loco ipsum requiri ad securitatem conscientiae utramque probabilitatem? Immo ipse in hoc posteriore loco signata dicit, satis esse extrinsecam; exceptibamus hic textum Tamburini lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. num. 5.

3. T A M B. Tunc solùm puto, sufficere unum, tametsi contà innumeros Doctores is doccat, quando idem est doctus, rem ex professo tractat, firmamque pro se rationem habeat; nec appareat contraria ipsum aliquid convincens. Ita Azor. Vasq. Ratio est, quia ex tali Autore sic pallido nascitur

meritò prudens Iudicium. Quod si ejusmodi Doctor ratio ne alicuius momenti non fulciatur; idque tu Doctor amadvertis, non vales illius sententiam regulariter excipere, nec illam altis amplectendam propône: cùm tamen possit indoctus. Ratio est; quia tibinon potest tunc innascer Iudicium prudens; Indocto potest; vel certè illum (Autorem) sequi eidem indocto, qui sine culpa ei Doctoris fidem habet, culpe non datur.

4. Dico (regulariter) nam potest contingere, ut ille, sic aded doctus, ut tibi liceat prudenter judicare, rationem illius firmam esse, sed minus à te penetratam, vel notam, & item judicare, ipsum, rationem eius in contrarium tibi probatissimam, facile posse diluere; in hoc enim eventu ejus Opinionem, utpote EXTRINSECE probabilem, si amplectaris, prudenter ages. Haec tenus Tamburinus.

Equidem lego hic, posse Indoctum, qui non novit rationem, quā fulcitur ille Doctor, hujus sententiam sequi. Id quod quidnam est, nisi mera, puraq; probabilitas extrinseca? Et clarius lego in postremis productis lineis (utpote EXTRINSECE probabilem) ergo quibus tu perpiciliis adjutus legisti tantum (ut ait) INTRINSECE? Verum id factum est, ut noviris, amice Baronis, in quos errores te abripuerit maledicendi Oretexis.

5. Sed vela contrahamus; atque arma defensiva pro veritate hæc tenus, quasi paraspisten, tractasse, sit satis: arma enim offensiva ab aliis impugnator expectet. Merito interim Preceptorum iis verbis so labor, qua S. Hieronymus usurpavit in Epistola ad Furiam de viduitate servanda.

S. HIERONYM. Fieri non potest, ut absque moratu ho-

minum vita hujus curricula quis transeat.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Sancto Michaëli meæ Civitatis
Caltanissettensis Patrono.

Pars II.

Ecc

BIBLIO-

BIBLIOPOLA LECTORI.

Uod Germana P. THOMÆ TAMBVRINI Doctrina
à D. Sanmarco exposita, locum quoque in hoc Apolo-
gico obtinuerit, non ideo factum puta, Benevole Lectori,
quod omnia Tamburini placita probentur; (contrarium
enim satis constat ex dictis, supra partem pag. 681. ac pre-
cipue in præliminari Epistola) sed ut Vincençiu Baro-
num calumniandi libido etiam in eo Orbilitterato pateficeret. Quem in-
nem, opere pretium duxi, etiam hic ad calcem per modum APPENDICIS
adjungere, quam nuper ab amico è Gallia accepi, Ludouici CAR-
TERII Vindicationem à morsibus eiusdem Baronis: qua cum vix intel-
queat, nisi libellus Carterii ante oculos habeatur, visum est & bunc appendi-
re, cum præsertim in Germania vix alias innotuerit. Et quamvis sit alterius
argumenti; quia tamen ex eodem amaro fonte (livore scilicet & illaude
bili amulatione) promanat insectatio doctrinae Societatis, tam quoad scien-
tiam medium, quam quoad Theologiam Moralem, non incongrue utriusque
vindicatio aliquatenus copulatur. Certè Excalceatus ille, qui sub emento
GERMANT PHILALETIS EUPISTANI nomine, scientiam medium a
Examen typis Duacenis nuper revocavit, in Epilogo non erubuit promon-
tiare, eò quod Societas versatilem Molinæ gratiam, exclusa per scientiam
medium, Prædeterminatione physica, elegerit; idè dimisit eos Deus in ad-
ventionibus suis, ut eorum in Ethicis dogmata apud plerosque eruditos
modò non in levem laxitatis intolerabilis suspicionem traducantur.
quam Suspicio ista sit nequam, facile patebit hujus Apologetici Lectoribus
nullo Jansenismi fermento aut confederatione afflatis; quamquam ad hoc
Apologetici lectione opus vix est, cum emenitus ille Philaetes suum commu-
tum ipse evertat. Quomodo enim Societas (ut ipse conceptis hisce verbis
affirmat) specialiter à Deo electa est, ut esset Magistra Veritatis; & tam
enox dimissa, ut ejus Doctores simul in Hispania, Lustania, Italia, Gallia,
Belgio, Germania, fierent Magistri Scientia media, hoc est (juxta amul-
falsitatis) Quis cum recta ratione non potius oppositum inferat. Hoc em-
& Ecclesia in V. Lectione Festi S. IGNATII non obscurè agnoscit, cum de
S. Patriarcha pronuntiat: Ethnicæ superstitioni, & hæretici bellum indixit,
eo successu continuatum, ut constans fuerit omnium sensus, etiam Ponti-
ficio confirmatus oraculo, Deum sicut alios aliis temporibus viros; ita Lu-
thero ejusdemque temporis hæreticis Ignatium, & institutam ab eo So-
cietatem objecisse. Sapienti paucum!

LVDO-